

६. मी पळून गेलों नव्हतो असे शाबीद करण्याचे काम आरोपिताचें आहे, आरोपितानें असे शाबीद केले नाहीं समज त्याची जिनगी सरकारांत घेण्याचा हुकूम देण्याचा माजिस्ट्रेट यास अधिकार होता. व बुकीने क. १८४ प्रमाणे संगितल्याप्रमाणे तो हुकूम होण्यापूर्वी ६ महिने हा हुकूम दिला नसल्या तरी किता नाहीं. (क. हा. को. व्हा. १८४ १२ विधानाय सरकार याचे स्वतःच्यांत)

७. " योग्य कोर्तापुढे चौकशीचे वेळी " असे शब्द लिहिले आहेत, त्याचा अर्थ असा की, आरोपित पळून गेला होता, याविषयी पुराणा; व तो पळून गेला नव्हता याविषयी पुराणा. व ह्या मुद्यावरच्या न्यायाचा निकाल त्याचे समक्ष झाला पाहिजे. (क. हा. को. व्हा. १८४ १२ विधानाय सरकार याचे स्वतःच्यांत)

८. आम्हा सदर कोर्ताने असा ठराव केला आहे की, ज्या गुन्हावरून भारत विदेशांत असेल त्या गुन्हाची चौकशी करणारे कोर्तास हे शब्द लागू आहेत. (आम्हा स. को. व्हा. १८४ १०६)

९. मी अमुक ठिकाणी नव्हतो, मी पळून नव्हतो याविषयीच्या पुराव्यावर त्या ठराव करून घेण्याचा आरोपितास अधिकार आहे. (क. हा. को. व्हा. ८४ १८)

१०. आरोपितास चौकशीस हजर करण्याचा संभव नसल्यामुळे कज्या काढून टाकल्या अस्तां क. १८४ प्रमाणे पळून गेल्याविषयी जें काम चालतें त्याचा निकाल झाल्या असे समजता येत नाहीं. (क. हा. को. व्हा. १८४ ४० महादेव सरणसिंग याचे कज्यांत)

१८६. अथवाथ कसा झाला याची माहिती ज्या मनुष्याला असेल, माजिस्ट्रेट यास देण्याकरितां हजीर हो. जें कटलें चालविण्याकरितां साली दाखवावयाचे याविषयी साक्षीवारास समज. असतील, त्यांचीं नांवां माजिस्ट्रेटानें फिर्यादीला विचारून अगर दुसऱ्या रीतीनें जाणून घेतली पाहिजेत, आणि अमक्यापर फिर्याद झाली आहे, त्या फिर्यादीविषयी जें माहीत असेल तें सांगण्याकरितां अमक्या वेळेस अमक्या ठिकाणीं माजिस्ट्रेटपुढें हजीर व्हावें, असें त्याला समज केलें पाहिजे.

१. साक्षीदार ज्या ठिकाणाहून झाला त्या ठिकाणी तो पुनः परत साक्ष देऊन पोंबेल इतका वेळ पर्यंत तो कोणत्याही कारतयकून बसला जाणार नाहीं. (क. हा. को. व्हा. १८४ १२)

२. अपेक्षां सन १८९७ चा का. १२ क. ३४ रकम ३ अन्वयेनें कायम आहे त्यापेक्षां कोणी प्रतिष्ठित मनुष्यास सालीस बोलावणें असल्यास समज्याचे ऐवजीं पत्र लिहिण्यास फौजदारी कोर्तास अधिकार आहे असें मजलमस इराक नाहीं.

२. सेवान् कोर्तने चौकशी करावयाचे गुन्हाची फिराद माजिस्तेताकडे प्रथम देऊन नंतर नेमले तारलेख फिरादी माजिस्तेतापुढे पुनः हजर होऊन पुराव्यास साक्षीदारांची नसे लिहून देऊन सन्स करण्याविषयी त्याने माजिस्तेतास अर्ज केला. माजिस्तेताने फिरादी आपला खटला शाखीद करण्यास तयार नाही, सव्व फिराद काढून टाकिली. कलकत्ता हायकोर्तने ठराव केला की, हा माजिस्तेताचा ठराव गैर कायदा आहे. फिरादीचे साक्षी माजिस्तेताने घेतलेच पाहिजेत.

३. १५ व्या सेशनमध्ये जेव्हा माजिस्तेत चौकशी करीत असेल तेव्हा या कलमाप्रमाणे तजवीज करण्याची जरूर नाही. क. १६२ प्रमाणे माजिस्तेताने तजवीज करावी. (क. हा. को. व्हा. ९ जी. ठ. प्र. ३)

४. सरा इनसफ होण्यासाठी कोणा मनुष्याची साक्ष घेणे अशक्य आहे असे कोणा माजिस्तेतास वाटेल तर त्या साक्षीदारास आपणासमोर हजर होण्याविषयी समस्त किंवा भारत करण्याचा अधिकार माजिस्तेतास आहे. तो साक्षीदार हिंदुस्थानातील इंग्रज सरकारचे हद्दीत मात्र असला पाहिजे. त्या माजिस्तेताचे इलख्वात नसला तरी हरकत नाही. (म. न. अ. ता. ७ नवंबर सन १८९५)

१८७. (सर्द्यू क. सन १८६९चा आक्ल न. ८ घटून राहू आहे.)

१८८. सध्दाती केव्हाकांचून साक्ष देण्याकरिता साक्षीदार येणार नाही, जेव्हाचने भारत केव्हा करत. असे मानण्यास माजिस्तेतास कारण दिसल्यास, समस्त न करिता पडिल्यानेच भारत करण्याचा अधिकार त्या माजिस्तेतास आहे.

१. सबाईनेत माजिस्तेत बरी ९ आक्लकडे फिराद साक्षी असता तीत साक्षीदारास भारत करण्यापूर्वी साक्षीदार समन्सने का येणार नाही याविषयी फिरादीस विचारून घातलेवर लिहून घेऊन स्वामी आल्यास भारत करणे. (रा. अ. प्र. १२३)

२. जिल्ह्याचे माजिस्तेत अगर कुलपावर माजिस्तेत हानि सबाईनेत माजिस्तेत बरी ९ आपणाने फिरादीची अक्लाने न वेता त्याचे अक्लबद्दल भारत करण्यास हरकत नाही. (रा. अ. प्र. १२३)

३. माजिस्तेतापुढे करिताकून साक्षीदारास घडून आपल्या तर त्यास कैदी तयार आहे, व त्यासला निढी घालू नये. त्याची दिवाणी कागस घडून आपलेल्या मनुष्याप्रमाणे तजवीज करावी. (क. हा. को. सर. नं. २१ सन १८९४)

४. सरकारी नौकर आपले कायदेशीर काम करीत असता त्यासला कोणी हरकत केव्हाचे गुन्हावर फिराद ज्या कोर्ताचा किंवा जमलवारास त्यास संबंध असेल त्याचे फिरादीपासून ती फिराद काढून घेणे. हरकत झालेल्या मनुष्य फिराद कोरे याले

तर त्याचा जो मुख्य अधिकारी असेल त्याने किर्याद केली पाहिजे. (क. हा. को. धा. ३ पृ. ६८)

१८९. वारंत वजावित्तां येत नसल्यास, आणि तें आपणावर वजाविलें जा-
 वरुन वजावित्तां येत नसल्यास. हें नये ह्या करितां साक्षीदार पत्राला अगर लपला
 आहे अशी माजिखेताची जातरी घाली, तर अमक्या बेजेस अमक्या ठि-
 कार्णीं साक्षी दाखवाकरितां त्या साक्षीदारानें हजीर व्हावें, असा जाहीरनामा
 करण्याचा, आणि तो साक्षीदार ज्या घरांत नेहेमी राहत असेल त्या घराच्या
 एखाद्या प्रसिद्ध ठिकाणीं तो दकविण्याचा असल्यार त्या माजिखेतास आहे,
 आणि त्या जाहीरनाम्यांत सांगितलेल्या बेजेस व ठिकाणीं तो साक्षीदार हजीर
 न झाल्यास, जप्तीचा खर्च आणि पुढील कलम १९० ह्यातील नियमांच्या आ-
 धारानें ज्या दंडास तो साक्षीदार पात्र असेल तो दंड ह्याच्या, एकमेहुन ज्यास्त
 नाही अशी जी रकम योग्य वाटेल तितक्या रकमेचा त्या साक्षीदाराचा
 जंगम माल जप्त करण्याविषयीं हुकूम देण्याचा असल्यार त्या माजिखे-
 तास आहे. जप्तीचा हुकूम करणाऱ्या माजिखेताच्या अधिकाराच्या हद्दी-
 बाहेर जो माल असेल त्याची जप्ती त्या हुकुमावरून करण्याचा असल्यार
 नाही; परंतु त्या हुकुमाच्या पाठीवर हुसत्या माजिखेतानें आपली सही केली
 असतां त्यावरून त्याच्या अधिकाराच्या हद्दीतील माल जप्त करण्याचा अस-
 ल्यार आहे.

१. फौजदारी खटब्यांत पळून जाणारे हरएक मनुष्याविषयी जाहिरनामे पोलीसने प्रसिद्ध करावे. क. १८३ व त्यावरील टीपा पहा. (रा. आ. पृ. १२४)

१९०. साक्षीदार हजीर होऊन मागिखेताची जातरी करील कीं आप-
ज्या कान्यावर साक्षीदार हज- पावर वारंत बजाविलें न जायें म्हणून आपण ए-
र होऊन मागिखेताची साक्षी क- ळालें नाहीं व लपलें नाहीं, आणि जाहीरनाम्यांत
दिले वर त्या आल्याची जबाब- सांगितलेल्या वेळेस व ठिकाणीं हजीर व्हायें अशा
दिली पाहिजे.

अवकाशाच्या वेळेस आपणास जाहीरनाम्याची खबर मिळाली नाहीं; तर मालावरची जप्ती उठविण्याविषयी माजिस्त्रेताने हुकूम केला पाहिजे, आणि

कर साक्षीदार हज़ीर माला ना-
की अगर भाजिसैतापी खाकी
त्याने केहि नाकी वर माला
निकी खाकी

न जावें म्हणून आपण पळालो नाही; अगर लपलो नाही व घर सांगितल्याप्रमाणे आपणास बाहेरनाम्याची कबर मिळाली नाही, अशी त्याने माहिती

माची खातरी न केली, तर जप्तीचा सर्व खर्च व हिंदुस्थानच्या अपराध्यांवर शिक्षा करण्याविषयी कायदा ह्यातील कलम १७२ ह्यांतल्या नियमांच्या आ-
राधाने त्या साक्षीदारावर जो दंड मानिखेत ठेविल तो दंड भागण्याकरिता
जप्त झालेला सर्व माल अगर त्याचा कांहीं अंश विकण्याविषयी हुकूम देण्या-
चा अधिकार त्या मानिखेतास आहे. जर लिहिलेला खर्च व दंड साक्षीदारीने
मानिखेताकडे भरल्यास, भावावरची जप्ती उठविण्याचा हुकूम मानिखेताने
केला पाहिजे.

१. आरोपित गैरहजर झाला व साक्षीदार गैरहजर झाला तर त्या दोघांवदल का-
यदांत ज्या शिक्षा सांगितल्या आहेत त्यांत फार भेद आहे तो लक्षांत ठेविला पाहिजे.
आरोपितावदल जाहीरनामा करणे स्थित मुदत ३० दिवसहून कमी नसावी. साक्षी-
दारावरल मुदत ठरविणे ती मानिखेताच्या मुखस्यारीवर आहे. आरोपितावदल जाहीर
क्याबरोबर स्थावर व जंगम मालाची जप्ती करता येते. साक्षीदारावदल जाहीरनामा
केल्यावर त्या मुदतीत तो हजर न झाल्यास मग मालाची जप्ती व्हावयाची व तीही फक्त
जंगम मालाची करावी. आरोपिताची सर्व जिनगी जप्त करता येते. साक्षीदाराची
जिनगी, त्याला पी. को. क. १७२ प्रमाणे होणारा दंड म्हणजे एक हजार रुपये व
जप्तीचा खर्च भागण्यापुरती मात्र जप्ती करावयाची. आरोपिताचे जिनगीची विक्रीप्रत्यः
कासीपासून सहा महिने पपैत करता येत नाही. साक्षीदार हजर होऊन योग्य कारण
त्याने दाखविले नाही किंवा हजर झाला नाही तर जाहीरनाम्याची मुदत पुरी होतच
जेमळे तारखेत विक्री करता येते. (पि. घ. ९०)

२. एक साक्षीदार जाहीरनामा केल्यावर व त्याची जिनगी जप्त केल्यावर हजर
झाला नाही सनव त्यावर मानिखेताने त्याचे मार्गे खटला चालवून दंड केला. अ-
पिलांत, तो मनुष्य हजर नव्हता, व त्याचा जबाब झाला नाही ह्या कारणाने मानिखे-
ताने केलेला ठराव गैरकायदा म्हणून फिरविला. त्याकामी फलकता हायकोर्टाने
असा ठराव केला आहे की, जज्जाची कायद्याच्या समजूतीविषयी ही चुक झाली;
कारण आरोपिताचा जबाब होण्यास तो मनुष्य हजर होणे अवश्य आहे; आणि तो हजर
च न झाला तर त्याचा जबाब झाला नाही ह्यामुळे त्यावर खटला करण्यास हरकत मानली
तर त्या मनुष्यास त्याचे गुन्हावदल शिक्षाच होणार नाही. (क. हा. को. व्हा. २
घ. ४५ मार्चे १८६५ स्वयंनय विश्वास ह्याचे खटल्यांत)

१९१. साक्ष देण्याकरितां हजीर होण्याविषयी कोणास समन्स केले अस-
ल्याने समन्स न मानले तर या- तां, समन्सांत नेमलेल्या चेर्जी व ठिकाणां हजीर
रत करारें.
होण्याविषयी तो मनुष्य हेमय करील अगर नाकडूक

डोईल, आणि तो हेगम करण्याविषयी अगर नाकबूल होण्याविषयी साक्षी सक्षम न दाखवील, तर समन्स बरोबर नजाविल्याचा पुरावा घान्यास, तर निहित्याप्रमाणे साक्षी दाखवाकरिता तो मनुष्य आपणापुढे हजीर करण्यासाठी आपल्या सही शिक्क्यानिशां धारत करण्याचा अधिकार त्या माजिखेतसि आहे.

१. समन्स योग्य रीतीने नजाविले होते असा पुरावा असल्याशिवाय साक्षीदारावर नारत काढण्याची माजिखेतास जरूरी नाही. (क. हा. को. व्हा. ७ प. ३७ अन्वुल रहिमान ह्याचे कजरीत)

२. क. १८८ नरील टीप नं. १ ची पहा.

३. पीनलकोडचे क. १७४ पहा.

४. ह्या कलमाप्रमाणे अपराध होण्यास कायद्याने अधिकार आहे अशा सरकारी नौकराने समन्स केले पाहिजे एवढेच पुरे नाही; तर ते मानणे कायद्याने भाग पडेल अशा प्रकारचे पाहिजे. (पी. को. क. ४३) ह्यास्तव समन्स कायदेशीर नसेल तर ह्या कलमाप्रमाणे ते न मानल्यास अपराध होणार नाही. उदाहरण—कोणी क्रियावि केल्याशिवाय माजिखेतास स्वतांचे माहितपहन नौकरीचे करार मोडणे, नार कर्म करणे ह्याचदल समन्स करण्यास अधिकार नाही. (क. ६८) ह्यास्तव ज्यास समन्स मागे त्याने हजीर होण्याचे नाकबूल केले तर त्यास ह्या कलमावरून शिक्का देता येणार नाही. (म्या. इ. पी. को. क. १७४)

५. सरकारी नौकराने त्यापाचे कामाचे केलेला हुकूम न मानणे व इतर कामाचे केलेला हुकूम न मानणे ह्यांत भेद ठेविलेला आहे. (म्या. इ. पी. को. क. १७४)

६. हजर होणे न होणे हे कोणाचे खुषीवर ठेविलेले असेल अगर मुखतार मार्फत हजर होण्यास परवानगी दिली असेल किंवा दस्तऐवज हजर करण्याविषयी बोलाविलेले असेल तर त्याने स्वतः हजर न होता हुकुमाप्रमाणे केले म्हणजे शाले. (किता)

७. ज्या कान्स्टेबलाने समन्स नजाविले त्याचा प्रतिजेवर जबाब घेतल्याशिवाय ह्या कलमाप्रमाणे नारत करण्याचा सर्वाईनेट माजिखेत वर्ग २ ह्यास अधिकार नाही. (रा. अ. ४. १२६)

१९९. कोणी मनुष्य माजिखेतापुढे समन्सावरून अगर कोणी आणिल्या सवाय देण्याविषयी कोणी नाकबूल द्याव्यास, त्यास देव करण्याचा मुखतार आहे. त्याची उत्तर देण्याविषयी नाकबूल डोईल, आणि नाकबूल होण्याविषयी साक्षी सक्षम न दाखवील, तर आपल्या सही शिक्क्यानिशां धारत करून त्या मनुष्यास सात दिवसांहून अधिक नाही असा कोण

याही मुदतीची कैद देण्याचा अखत्यार त्या माजिस्त्रेतास आहे; जर तो मनुष्य दरम्यान उत्तरे देण्यास कबूल झाला तर बाकीची कैद माफ व्हावी. आणि सांगितलेली मुदत भरल्यावर तो तसाच नाकबूल राहिला तर ह्या आक्कांतील कलम १६३ हांतील नियमाप्रमाणे त्या मनुष्याला बर्तेविण्याचा अखत्यार माजिस्त्रेताला आहे.

१. सन १८५५ चा आक्ट २ क. ३२ पहा.

२. साक्षीदाराने विचारल्या प्रश्नाचे उत्तर न दिल्यास त्याला पी. को. क. १७९ यांत शिक्षा सांगितली आहे; व त्यावर खटला कसा फराम झालेल्या रीत फ. १६३ यांत सांगितले आहे. (पि. ड. ९१)

३. हा अपराध होणे तो ज्या गोष्टीबद्दल चौकशी करण्याचा अधिकार सरकारी नौकरास आहे तथा गोष्टीविषयी काहीं प्रश्न, अगर ज्याचा त्या गोष्टीशी काहीं संबंध आहे असा काहीं प्रश्न केला असता त्याचे उत्तर देण्यास नाकबूल केल्याने होतो. (म्या. इ. पी. को. क. १७९ व ह्या कायद्याची क. १६३ व १६५ पहा.)

१९३. फिर्याद करणाऱ्याची साक्ष व ज्या अपराधाविषयी फिर्याद झाली

फिर्यादी व खटले चालविणाऱ्या करचे साक्षीदार ह्यांच्या बयानां वें.

काहीं माहिती आहे असे म्हणतात त्यांच्या साक्षी माजिस्त्रेताने घेतल्या पाहिजेत.

१. फौजदारी खटल्यात फिर्यादीची नबानी साक्षीदारांप्रमाणे घेतली पाहिजे.

२. वारवे किंवा चौदाने बावेप्रमाणे चौकशी करण्याचे गुन्हात नेमले दिवशी फिर्यादी हजर झाला नाही तर काय करावे असा एका जजाने प्रश्न केला. त्याचा नं. ७७८ ता. २८ जून १८६७ रोजी कलकत्ता हायकोर्टाने जबाब दिला त्याचा मतलबः—

“ चौदाने किंवा वारवे बावेप्रमाणे फिर्याद दिली असता माजिस्त्रेताने फिर्यादीस साक्षीची नसि पुसून घेऊन त्याजला समाने करावी आणि नेमले तारखेस जरी फिर्यादी हजर नसला तरी माजिस्त्रेतास चौकशी करण्याचे जरूर वाटल्यास साक्षीदारांच्या जबाब्या ध्याव्या. फिर्यादीचे साक्षीची जरूर आहे असे वाटल्यास कोणत्याही वेळेस क. १०१ प्रमाणे समस्य कडून त्याजला माजिस्त्रेता आणू शकतो. फिर्यादी ज्यापेक्षा हजर झाला नाही त्यापेक्षा त्याच्या गैर हजीरीत चौकशी करणे हे व्यर्थ आहे, असे माजिस्त्रेतास वाटे- ल तर आरोपितास माजिस्त्रेता सोडूनही देऊ शकेल. ”

“ कोर्तास ही गोष्ट उघड दिसते की, नेमले दिवशी फिर्यादी गैरहजर झाला इतक्या कारणानेचून कथ्याचा परिणाम झाला असे नाही. कारण फिर्याद केल्यावर फिर्यादी मरण पावला तरी कथ्या चालला पाहिजे. क. १९३/१९४ ही कोर्तांनी वाचून पाहता त्यांच

अर्थ इतका दिसतो की, फिर्यादी व त्याने लिहून दिलेले हजर असलेले साक्षीदार ह्यांच्या आजित्तेताने जबाब्या घ्याव्या, आणि त्या जबाब्या जर घेतल्या तर आरोपिताचे समक्ष घ्याव्या. आजकरीता जर फिर्यादी नेमले तारखेस गैरहजर असेल तर त्याचीच साक्ष मात्र आरोपिताचे विरुद्ध होण्या राहिल. इतकाच काय तो त्यापासून परिणाम होईल. (क. हा. को. व्हा. ८ की. प. ४. १२)

३. आरोपीत वॉरंट चालीचा मनुष्य आहे असा पुरावा फिर्यादी तर्फे घेऊं नये. (मुं. हा. को. व्हा. १ पृ. १३१)

४. आरोपिताने फिर्यादी तर्फेच्या साक्षीदारांस उलट पालट सवाल करते वेळेस किंवा आपले तर्फेचे साक्षीदारांच्या साक्षी होते वेळेस आपली साल चांगली आहे असे दाखविण्या नंतर आरोपिताचे गैर चालीविषयी जर फिर्यादी तर्फे पुरावा असेल तर तो दाखल करावा. (टेलर पृ. ३४९/३५०)

१९४. फिर्याद करणारा व खटलें चालविणाऱ्याकडील साक्षीदार ह्यांच्या

आपण फिर्याद झाली त्याच्या समक्ष वर सांगितलेल्या साक्षी घ्याव्या, व त्या साक्षीदारांस प्रश्न करून त्यांचा त्याला अधिकार आहे. साक्षी व्याख्याच्या त्या ज्या मनुष्यावर फिर्याद झाली त्याच्या समक्ष किंवा, त्याला जातीने हजीर होण्याची माफी असल्यामुळे तो मुखत्याराच्या माफतीने हजीर होईल तर, त्याच्या मुखत्याराच्या समक्ष घेतल्या पाहिजेत. फिर्याद करणारा व त्याजकडील साक्षीदार ह्यांस उलट सवाल करण्याच्या अवस्थार ज्या मनुष्यावर फिर्याद झाली त्याला अगर त्याच्या मुखत्याराच्या आहे.

१. आरोपितास वारंट किंवा समन्स फक्त पकडला असेल तेव्हां त्याचे अपरोक्ष त्या कण्यांत कोणतेही साक्षीची जबाबी घेऊं नये. [क. हा. को. व्हा. ८ पृ. ७४]

२. साक्षीदाराची जबाबी घेणे ती आरोपिताचे समक्ष घेतली पाहिजे. एका खटल्यांत झालेल्या साक्षीदारांच्या जबाब्या त्याच गुन्हाबद्दल मागाहून धरलेल्या मनुष्याचे खटल्यांत पुराव्यास उपयोगी पडायच्या नाहीत. (क. हा. को. ता. १७ जानेवारी सन १८६३ काशीराय ह्याचे खटल्यांत.)

३. ह्या नियमास एक माल अपवाद आहे. क. ३७१ प्रमाणे मरणोन्मुख झालेल्या मनुष्याचा इकरा आरोपिताचे समक्ष झाला नसल्यासही विशेष प्रसंगी पुराव्यांत दाखल करता येतो. तसाच रसायनशास्त्राचे आधारें परीक्षा करणारा सरकारी कामगार ह्याने क. ३७० प्रमाणे केलेला रिपोर्ट हाही पुराव्यांत दाखल करिता येतो. (पि. ४. ९२)

४. मद्रास सदर कोर्ताने असा ठराव केला आहे की, जरी जबाब्यावर साक्षीदारांच्या समक्ष घेण्याची अवश्यता नाही तरी मूळ जबाब्यावर सद्या घ्याव्या दें नरे. (पि. ४. ९३)

५. हा कलमप्रमाणे साक्षीच्या धातीद्वारे टिपण स्वतां मानिखेताने केले असेल तर ते खटल्याबरोबर ठेविले पाहिजे. साक्ष मानिखेताने स्वतः लिहिली असेल तर जग हें टिपण ठेवण्याचे कारण नाही. (मद्रास हायकोर्टाचे पत्र ता. ९ एप्रिल सन १८६३)

१९५. हरेक साक्षीदाराची साक्ष ज्या ठिकाणांत रें कोर्त भरते त्या ठिकाणी साक्ष कोणत्या ठिकाणी व म्हांत जी भाषा नेहमी चालते त्या भाषेत खुद्द कोणाच भाषेत लिहावी.

मानिखेताने, किंवा त्याच्या समक्ष व त्याच्या ऐकण्यांत येईल अशा रितीने तो जातीने सांगत असतां व नजर ठेवीत असतां दुसऱ्या मनुष्याने, लिहिली पाहिजे; आणि त्या साक्षीदारांनी मानिखेताने आपली सही केली पाहिजे. कोणा साक्षीदाराने घेवोती भाषेत साक्ष दिली असली, तर ती त्या भाषेत आपल्या हाताने लिहून घेण्याचा अखत्यार मानिखेतास आहे; आणि हा तरजुमा खरा आहे, असा घोरा सहीनिशीं ज्यावर झाला असा ज्या ठिकाणांत कोर्त भरते त्यांत जी भाषा नेहमी चालते त्या भाषेत झालेला त्या साक्षीचा तर्जुमा त्या खटल्याच्या कागदावर ठेविला पाहिजे. ज्या खटल्यांत साक्षीदाराची जवानी खुद्द मानिखेत लिहून घेत नाही त्या खटल्यांत, हरेक साक्षीदाराची साक्ष चालली असतां तो साक्षीदार जो मजकूर सांगेल त्याच्या सारांशाची याद लिहिणे मानिखेताला जरूर आहे. ती याद मानिखेताने आपल्या हाताने लिहून तिजवर आपली सही केली पाहिजे. आणि ती याद त्या खटल्याच्या कागदाच्या शेवटीं जोडली पाहिजे. जर घर सांगितल्याप्रमाणे मानिखेताला स्वतः याद लिहिण्यास अडचण असली, तर ती अडचण कोणती हें त्याने लिहून ठेविले पाहिजे.

१. सन १८४० चा अक्ट ५ क. १ व सन १८२७ चा का. १३ क. ३६ व. ९ व क. ४३ पहा.

२. प्रत्येक साक्षीदाराच्या जवानीचे हाशिल्याची याद निसनिराळी लिहून ठेविली पाहिजे. (मुं. हा. रिपोर्ट व्हा. १ व. १९)

३. साक्षीदाराची जवानी चालत असतां त्या बरोबर केबल जजाने किंवा मानिखेताने आपले हाताने टिपण केले पाहिजे. अमुक साक्षीदाराप्रमाणेच हा साक्षीदार खणतो असे मोघम लिहिणे पुरे होणार नाही. (मुं. हा. को. व्हा. १ व. ९२, अग्रा स. ख. कोर्त सर. नं. १८ सन १८६५ व सदर्लॅन्डस रिपोर्ट सन १८६४ व. १८)

४. साक्षीदाराची जवानी झाल्यावर त्यातून क. १९५ प्रमाणे हाशिल्याचे टिपण करण्याची धडिवाट कायद्याचे विरुद्ध आहे. (अग्रा स. को. सर. नं. १३ सन १८६५)

५. "साक्षीदार" ह्या शब्दांत किर्यादीच्या समावेश होतो. (क. हा. को. नं. १६५ सन १८६५)

६. गोशांतील स्त्रियेस आपल्या मेण्यांत वसून जबाबी देऊं द्यावी किंवा करी ह्या प्रश्नाचा निकाल विवि हत्येचा अनु हिचे करण्यांत ता. १७ फेब्रुवारी सन १८६८ रोजी तशी जबाबी देऊं द्यावी असा ठराव क. हा. को. ने केला आहे.

७. ह्या कायद्यावरून जबाबीवर साक्षीदारांची सही घेण्याची नसूरी नाही. परंतु साक्षीदारानें स्वभाषेंत साक्ष दिली असेल तेव्हां जबाबीवर त्याची सही घ्यावी हें बरें दिसतें. (मद्रास स. को. ता. ७ मार्च सन १८६९)

८. किर्यादी व साक्षीदार ह्यांची साक्ष होत असेल तेव्हां त्याचे सारांशाचें टिपण पत्रकाराचे वकील किंवा मुखत्यार ह्यांनी करण्यास त्यास अधिकार आहे. (रा. आ. प्र. १११)

९. आरोपितास साक्षीदारांच्या जमान्याच्या नकली घेण्याविषयी ह्या कायद्यांचे क. २२० पहा.

१०. कोणी साक्षीदार आपले जबाबीत फरक पडल्यामुळे धोटाळून भोंवड घेऊन पडल्याचें सौग घेईल आणि तसें करून बुद्धिपुरःसर कोठताचे कामास उशीर लावील तर पी. को. क. २२८ प्रमाणें हरकत केल्याचे गुन्हास पात्र होईल. (म. हा. को. टा. स्ट. १९ एप्रिल सन १८६४)

११. ह्या आक्ताचें कलम ४४५ ह्याच्या नियमांच्या आधारेनें ज्या माजिस्त्रेताच्या स्वाक्षेंत साक्षी जिल्ह्यांत अगर जिल्ह्याच्या ज्या विभागांत हा आ-
लिहून ठेवण्याविषयी हुकूम करण्या-
चा अखत्यार ह्याच्याच्या सर-
काराला आहे.

वत आतां अगर पुढें चालू होईल त्यांत साक्षीदारांच्या साक्षी माजिस्त्रेतानें स्वतः आपल्या स्वभाषेंत लिहून घ्यावयाविषयी हुकूम करण्याचा अखत्यार ह्याच्याच्या सरकारास आहे. कोणा साक्षीदाराची साक्ष स्वतः लिहून घेण्यास कोणत्याही योग्य कारणानें त्याला अडचण असली, तर ती अडचण कोणती हें त्यानें लिहून ठेविलें पाहिजे, आणि उमड कोठांत आपण सांगून ती साक्ष लिहिपिली पाहिजे. तशा लिहिजेच्या साक्षी खाली माजिस्त्रेतानें आपली सही केली पाहिजे, आणि तो

परंतु
कागद खटल्याच्या कागदांत ठेविला पाहिजे. परंतु माजिस्त्रेताची स्वाक्षा इंग्रजी नसल्यास, किंवा ज्या जिल्ह्यांत कोर्ट भरतें त्या जिल्ह्यांत जी भाषा नेहमी चालते ती भाषा नसल्यास, आपल्या स्वभाषेंत साक्षीदाराची साक्ष न लिहितां, इंग्रजी भाषेंत अगर ज्या जिल्ह्यांत कोर्ट भरतें त्या जिल्ह्यांत जी भाषा नेहमी चालते त्या भाषेंत ती लिहून घेण्याविषयी माजिस्त्रेतास हुकूम करण्याचा अखत्यार ह्याच्याच्या सरकाराला आहे.

१. आरोपीत ज्या भाषेत जखब देईल त्या भाषेतच ते लिहून घेतले पाहिजेत.
(क. हा. को. व्हा. ३ फी. प. ४. १४)

२. जर जबाबीतील एखादे शब्दाचा अर्थ बरोबर कळत नसेल आणि त्या शब्दा-
चा आरोपिताचे गुन्द्याशी मोठा संबंध असेल तर अस्सल शब्द तसाच लिहून घ्यावा
अणजे हायकोर्टापुरते सर्व्हू कण्याचे कागद आल्यास बरोबर अर्थ करण्यास ठीक होईल.
(क. हा. को. सर. नं. ९ सन १८९५)

३. मज्जास समजत नाही अशा भाषेत जबाबी घाली तर दुभाषा नेमण्याविषयी
क. ४३९ व्हात लिहिले आहे. (पि. ४. ९४)

१९७. ज्या जिऱ्यांत एखादे कोर्ट भरते त्या जिऱ्यांत कोणती भाषा
एखाद्या जिऱ्यांत कोणती भाषा नेहमी चालते त्याविषयी वाद पडल्यास, त्या गोष्टी-
बरोबर चालते त्या भाषा निश्चय इत्यादी-
आख्या सरकारने करावा. चा निश्चय ह्या भाकताच्या संबंधाच्या कामा पुरता
आख्याच्या सरकारने केला पाहिजे.

१९८. साक्ष लिहून देवावयाची ती बहुत कळून सवाल जबाबाच्या रीती-
साक्ष बरी लिहून देवावी. नें न लिहितां हकीकतीच्या रीतीनें लिहिली पाहिजे.
अमुक सवाल व जबाब लिहून घेतला पाहिजे, असें माजिस्त्रेतास विशेष का-
लावळून दिसत असल्यास, किंवा कोणी कटले चालविणारा अगर ज्या
मनुष्यावर फिर्याद झाली तो अगर त्याचा वकील अगर त्याचा मुकत्यार ह्यानें
तो लिहून घेण्याविषयी चिंनंती केली असल्यास, तसें करणें माजिस्त्रेताच्या विचा-
रास आलें असतां, तो सवाल जबाब स्वतः लिहून घेण्याचा, अगर दुसऱ्याक-
डून लिहाविण्याचा, अकृत्यार त्या माजिस्त्रेतास आहे. ती जबाबी पुरी
झाल्यावर ज्या मनुष्यावर फिर्याद झाली तो हजीर असल्यास त्याच्यासमक्ष,
अगर त्याला जातनें हजीर होण्याची माफी असून तो मुकत्याराच्या मार्फ-
तीनें हजीर झाला असल्यास त्याच्या मुकत्याराच्या समक्ष, ती साक्ष त्या
साक्षीदारास वाचून दाखविली पाहिजे, व तीत चुका असल्यास त्या नीट
केल्या पाहिजेत. ती जबाबी साक्षीदारास वाचून दाखविली असतां, तीतील
काहीं मजकूर बरोबर नाही अशी त्यानें तक्रार केल्यास, तीतील चुक नीट
व कुरितां साक्षीदारानें जो आक्षेप केला त्याची याद त्याच कागदावर लिहि-
ण्याचा अकृत्यार माजिस्त्रेतास आहे; आणि त्याविषयी जो शेरा त्यास
जकर वाटेल तो त्यानें लिहावा. साक्षीदारानें एके भाषेत साक्ष दिली असून
ती दुसऱ्या भाषेत लिहून घेतली असली, आणि ज्या भाषेत ती लिहिली ती
त्या त्या साक्षीदारास समजत नसली, तर त्या लिहिलेल्या जबाबीचा अर्थ

मी कोसलों त्या मावेने किंवा मी समजतो तरा असेने, मला सांगा, असे म्हणण्याचा अवतार त्या साक्षीदाराना आहे.

१. आरोपितास पूर्वी शिक्षा शास्त्री होती किंवा तो ? याचे नातलाग वॉरंट खाली
असेल अशी गोष्ट प्रत्यक्षात घेणे अभावा आहे. (क. हा. को. व्हा. ८४. ११)

२. आरोपिताकर मुन्हा शास्त्राद आन्यन्तर मात्र शिक्षा देण्याचे अगोदर तो पुढील मुन्हात आन्यन्तर पुरावा देण्यास हरकत नाही.

१. एका मजिस्तेताने ह्या कलमाप्रमाणे छापील्य मजान्या स्वतांच इप्रजात लिहून घेतल्या आणि क. १९९ प्रमाणे पाही दाखल कोथी नाहीत. इतक्याच काळापासून मजिस्तेताचा ठराब रद्द केला. कारण जी भाषा आरोपितास किंवा साक्षी वगैरेंस घेत नाही त्या आरोपित त्याची साक्ष मजिस्तेताने लिहून ठेविली. आणि क. १९९ प्रमाणे पाह दाखल कोथी नाही तर तो मनकूर आरोपितास व साक्षीस कलमेतले अर्बे कायदेशिर मानण्यास कांही कारण नाही असे कलकत्ता हायकोर्टाने ठरविले आहे. (क. इ. को. नं. ८ प्र. १३)

४. क. १९४ न १९५, अंगरील दीपा पहा.

१९९. हरएक साक्षीदाराच्या जवानीला माजिस्त्रेताच्या सहीची एक या
जवानीला जोडण्याची याव. जोडिली पाहिजे; आणि त्या यादींत, ही जवानी
साक्षीदार धमक भावा समजतो त्या भावेंत ही त्याला वाचून दाखविली
असा मजकूर लिहिला पाहिजे, आणि ही जवानी बरोबर आहे असे साक्षी-
दारानें कबूल केलें असल्यास, साक्षीदारानें जवानी बरोबर आहे असे कबूल
केलें, असेही लिहिलें पाहिजे. माजिस्त्रेतानें आपल्या हातानें साक्ष लिहून
घेतली असल्यास माजिस्त्रेताच्या समक्ष व त्याच्या एकेप्यांत येईल अशा
रीतीने व तो मातीने सांगत असतां व नजर देखीव असतां ती साक्ष लिहून
घेतली, असेही त्या यादींत लिहिलें पाहिजे.

१. हा कल्पसंघील नियम दोन्ही तर्फेचे म्हणजे कियदि व आरोपित कायम सारसी
कारास लागू पडताव. (न. हा. सन १८१३)

१००. स्या मनुष्यावर किर्याद झाली तो जी भाषा समजत नाही तशी भाषावर किर्याद झाली त्याला भाषेवर साक्षीदारपाने साक्ष दिली असता, तो मनुष्य जंगल-साधना सुसंगतपणे साक्षी-कार भवे केल्या सांगितल्या पाहिजे. जातीने हजीर असल्यास, जी भाषा त्याला समजते त्या भाषेने उघड कोर्तात त्या साक्षीकाराचे त्याला सांगितल्या पाहिजे. तो मनुष्य सुसंगतपणे साक्षीकाराचे हजीर झाला असल्यास, त्या निष्ठाते कोर्त झाले.

तें त्या जिल्ह्यांत जी भाषा नेहमी वाढते त्या भषेहून निराक्या भाषेत साक्षीदारानें साक्ष दिली असतां त्या जिल्ह्याच्या मापेनें त्या मुक्तप्याराक त्या साक्षीचा अर्थ सांगितला पाहिजे.

१. क. ४३१ व १९५ पहा.

२०१. चालविल्या तपासांत कोणा मनुष्याची साक्ष देणें जरूर आहे तपासाच्या कोणत्याही पर्वाचास असें मानिलेलास वाटल्यास, तपासाच्या कोणत्याही पर्वाचास त्या मनुष्याला समस्त करून आणवून त्याला पुरवीस करून जबाबी दे- त्याचा मानिलेलास अधिकार. त्यास पुरवीस घालून त्याची जबाबी देण्याचा अस- त्यास त्या मानिलेलास आहे.

२०२. ज्या मनुष्यावर फिर्याद झाली त्याला पुरवीस करावी असें मानि- ज्या मनुष्यावर फिर्याद झाली तेलाच्या विचारास आल्यास, तपासाच्या कोणत्या- त्याला पुरवीस करणे. ही पर्वाचास पाहिजे तेव्हां ते सवाल जरूर वाट- तील ते सवाल त्या मनुष्यास करण्याचा असल्यास मानिलेलास आहे. तशा सवालांची उत्तरे देणें हे त्या मनुष्याच्या कुबीर आहे.

१. कलकत्ता हायकोर्टानें सन १८६४ साली नंबर १३ चा बट हुकूम त्या इला- ह्यातील सर्व मानिलेलास कोण. त्यातील मतलब:—

“एखाद्या मनुष्यास सेशनांत पळे चौकशीकरितां पाठविण्याचे पूर्वी मानिलेलापुढें चौकशी चालली असतां चौकशीचे कोणत्याही पर्वाचाचे वेळेस आरोपितास पुरवीस करण्याची जरी कायद्याप्रमाणें अवश्यकता नाही तरी सदरू तपासाच्या कोणत्याही पर्वाचाचे वेळीं मानिलेलां आरोपितास पुरवीस करावी, हें फार उपयोगाचें आहे. असे कित्येक खटले असतात कीं, ज्यामध्ये आरोपिताचे दोषाविषयी किमपीही बाबी नसते, अशा खटल्यांत आरोपितास पुरवीस न केल्यास हरकत नाही. परंतु असे खटले फारच पोडे, सज्ज सामान्यतः आरोपितास पुरवीस करावी हाच नियम बरा आहे. शि- बाप क. २२५ बांत आरोपितास पुराव्याचे अनुकूलतेप्रमाणें सोडण्याचा किंवा सेशनांत पाठविण्याचा अधिकार मानिलेलाकडे आहे. तेव्हां आरोपितास पुरवीस केली असतां तो जो मनकूर सांगेल त्यावरून सामान्यतः खटल्याचे खरे स्वरूप कळण्यास फार उपयोग होईल. आरोपितास पुरवीस करते वेळेस जबाब देणें किंवा न देणें हे त्याचे खुबीर आहे, हें मात्र त्याला समजून सांगवें. हा हुकूम देखून आरोपितावर जबाब देण्याव- रल कोणत्याही प्रकारें सक्ती करण्याविषयी अगदी उद्देश नाही असें पक्षें समजाने.”

२. आरोपीत समिष्ट असेल किंवा जबाब देण्यास असमर्थ असेल तर मानिलेलास त्याला पुरवीस करू नये. (क. हा. को. सर. नं. १४ सन १८६४)

२. किर्पाद हाव्याशिवाय आरोपितास पुरशीस करूनदे. चौकशीचे आरंभी प्रथम ज्ञात आरोपिताची जबाबी घेणे बरोबर नाही. (क. हा. को. नं. ६२७ सन १८६३)

३. परंतु आरोपितास नीट समजून दिली असून त्याने खुशीने गुन्हा कबूल केल्यावर ती त्याची कबुलपत्र किर्पादीची रीतीप्रमाणे जबाबी होण्यापूर्वी झाली असल्यास पुराव्यास घेण्यास हरकत नाही. (क. हा. को. ता. १२ सप्टेंबर सन १८६५ राम चरण चांभार याचे खटल्यात)

४. जुद्धिशीअल कमिशनर पंजान ह्यांनी असे ठरविले आहे की, जर आरोपीत असे पले जन्मिलेले बिनकारण छोटा व निंदायुक्त मजकूर समिल तर त्या मजकुरावरून त्यावर दिवणीत किंवा पौजदारीत काम चालविण्यास अधिकार आहे.

५. आरोपीत ह्याची पूर्वी गुन्हाची माफी करून जी जबाबी साक्षीदाराप्रमाणे झाली असेल, तीतील मजकूर पुढे आरोपिताप्रमाणे त्याची चौकशी चालली असता पुराव्यास घेण्या योग्य होतो असा कायदास कोठे ठराव नाही. हा मजकूर पुराव्यास घेतला असता क. २०३ झालील ठरावाचे विरुद्ध वागल्या सारखे होतें. कारण त्या क. २०३ मधील वचन, धमकी किंवा दुसरे कोणतेही उपायाने जो मजकूर कोणा मनुष्यास ठाऊक असेल तो सांगण्यास त्याला अगत्य पाडू नये, असा ठराव आहे. एका सेशन जजाने अज्ञापकाचा मजकूर पुराव्यात दाखल केल्यावरून कलकत्ता हायकोर्टाने असा ठराव केल्या आहे की, ह्या मजकुराचा जजाने विचार करावयाचा नव्हता, व आरोपितावर तेनदाच जर पुरावा होता तर त्याला सोडून देणे अवश्य होतें. (क. हा. को. ता. ८ फे. ५. १४)

६. आरोपिताचा जबाब घेण्याविषयीचा जो अधिकार कायदाने दिला आहे, त्याचा उपयोग करणे तो त्याविरुद्ध ज्या गोष्टी साक्षीदारांनी सांगितल्या त्याविषयी त्याचे काय घडणें असे हे समजण्यासाठी करावा. त्याने आपला गुन्हा कबूल करण्यासाठी करून नये. (स्टो. रि. नं. २ पार्ट १)

२०३. ज्या मनुष्यावर किर्पाद झाली त्याच्या माहितीची जी काहीं गोष्टी जेव्हा कळविण्याविषयी सन १८८० असेल ती कळविण्याविषयी अगर न कळविण्याविषयीचा उपयोग करूं नये.

विषयां त्याला कलम २०१ यांत सांगितले आहे ते कोरीज करूनकाहीं वचन देऊन अगर धमकी दाखवून अगर दुसऱ्या रीतीने त्याचे कलम २०१ याच्या उपयोग करूं नये.

१. हे कलम ५ २०५ आणि ३६६ ह्या वरून आरोपिताचे जबाबावर माजिस्ट्रेताचे अधिकार्य दुसरी सक्षे व साक्ष मजकुराची गरज नाही. मग त्या जबाबावर माजिस्ट्रेताचे

कूल केला असला तरी हरकत नाही. (जे. व. स. को. ता. ९ एप्रिल सन १८९२)
(क. ९८१४६ पासून १४९ पदा.)

२. कोणा अधिकारी मनुष्याने कोणा आरोपितस वटले की, व गुन्हा कबूल केला असाच बरे होईल, नाही तर तुझे फार वाईट होईल, असे सांगितल्यामुळे त्याने गुन्हा कबूल केला तर ती कबुलपत्र पुराव्यास धरण्याजोगी नाही. परंतु वचन किंवा घमकी ईश्वर माफी करील अशाविषयी असली किंवा परलोक आपणास वहीस अगर शिस्त मिळेल असे आरोपितास वाटत असेल, त्याविषयी असली तर तिजमुळे केलेली कबुलपत्र पुराव्यास घेण्यास हरकत नाही. (रास्को. घ. ३८ व ४०)

३. ज्या मनुष्यास अधिकार नाही अशा मनुष्याने लालच दाखविण्यामुळे गुन्हा कबूल केला असेल, आणि ती लालच दाखविते समयी अधिकार असणारा मनुष्य समझ असून लालच दाखविणारास ताकीद करित नाही; किंवा तिजविषयी आपली संयती नाही असेही सांगत नाही तर तशी कबुलपत्र पुराव्याचे उपयोगी नाही. परंतु दुसरे कोणतेही खटल्यांत ज्या मनुष्याचा आरोपितावर अधिकार अगर हुकुमत नाही व दिलेले वचन अगर घमकी अमलांत आणण्यास सत्ता नाही अशा मनुष्याने दिलेल्या घमकीवरून अगर वचनावरून केलेली कबुलपत्र पुराव्यास घेण्यास योग्य आहे. (रास्को. घ. ४९ ते ४७)

४. वचन अगर घमकी दिव्याशिक्ष्य युक्तीने अगर लज्जदीने मिळविलेली कबुलपत्र पुराव्यास घेता येते. (रास्को. घ. ४७)

५. कोणा मनुष्याचे कबुलपत्राच्या काही भागावरून त्यास दोषी ठरविता येणार नाही. जर आरोपिताची कबुलपत्र खरी मानली तर ती सगळी खरी आहे असे समजले पाहिजे. तिचा काही भाग घेऊन काही भाग सोडून देता येणार नाही. (क. हा. को. वा. ७ घ. ३९ गिरधारी मानजी याचे खटल्यांत व वा. ७ घ. ८ किन्तुमंडळ याचे खटल्यांत)

२०४. ज्या मनुष्यावर किर्पाद दावी त्यास वापस अगर प्रतिष्ठा अगर किर्पाद दावी लागू देई नये.
वापस देई नये.

२०५. ज्या मनुष्यावर किर्पाद दावी त्याला केलेले सर्व सबाब यांनी अगर किर्पाद दावी त्याची व त्याने दिलेली सर्व उसरे मिळून ती जबाबी त्याला मान्य करीत किन्तुन घापी.
दाखविली पाहिजे अगर दाखून दाखविली पाहिजे; आणि त्याला आपल्या उक्तीचा सर्व स्पष्ट करण्याची अगर त्यांत ज्यास्ती मजूर चालण्याची परवानगी आहे; आणि मग ही जबाबी बरोबर आहे असे त्याने खटल्यावर, त्या जबाबी कार्नी मागिचेताने आपली सही करून, ही

जवानी माझ्यासमक्ष व मलक ऐकूं येईल असा रितीने घेतली आहे. ज्या नमुन्यावर किर्याद घाली त्याने जो मजकूर सांगितला तो सर्व ही आरोवर लिहिला आहे, थसा आपल्या सहीनिशीचा शेरा तिजवर लिहिला पाहिजे.

१. आरोपिताचा जबाब ज्या भाषेत द्याला असेल त्याच भाषेत लिहून ठेविला पाहिजे. इलाख्याचे सरकाराने क. १९६ प्रमाणे हमनीतेच पुरावा लिहिला पाहिजे असा हुकूम दिला असणा तरी चिंता नाही. (क. हा. को. व्हा. ४ पृ. १ गणेश कुर्मी याचे कड्यांत)

२. कलम १९५/१९९/२०३ आणि प्रो. म. घ. को. ता. ९ एप्रिल सन १८९४ या अक्ताचे क. २०३ वर पहा.

३. या कलमात लिहिल्याप्रमाणे आरोपिताचा लेखी जबाब नसेल तर तो पुराव्यांत लिहिलेला कुल दाखल होणार नाही. (मुं. हा. व्हा. २ पृ. १३१)

४. आरोपिताने कोणत्याही तफारी लिहून दिल्या तरी तो कागद कड्यांत दाखल करून सेशन कोर्ताकडे पाठविला पाहिजे. (क. हा. को. व्हा. २ पृ. ५८)

५. अमुक नमुन्याचा सवाल असण्याची काही जरूर नाही. पण मुद्याची मुख्य गोष्ट ग्राह्य करून सवाल घालू नये. (मुं. हा. को. ता. ११ एप्रिल १८९४ गंगाराम म मुकुंदा यांचे कड्यांत)

६. जर आरोपिताचा जबाब सदर कलमात सांगितल्या नमुन्याप्रमाणे नसेल तर आरोपिताने त्या प्रमाणे मजकूर माजिस्त्रेतापुढे सांगितला होता असे सोंडचे साक्षीवरून वा शीव केल्यावर तो जबाब पुराव्यांत घेता येईल. (टे. लॉ. ए. क. ८१७)

७. आरोपिताचा जबाब घेण्यापूर्वी क. २०२ चे शेवटचे भागाप्रमाणे जबाब देण्याची त्याची सुधी आहे असे माजिस्त्रेताने प्रथम त्याला कळवावे. व जे तू बोलशील ते तुझे निरुद्ध पुराव्यांत दाखल केले जाईल अशी ही समजूत द्यावी. व त्याप्रमाणे समजून दिल्याचे जबाबाचे आरंभ लिहून ठेविला जाणे हें बरे.

८. माजिस्त्रेतापुढे आरोपिताने लिहून दिलेला जबाब लिहिल्यानंतर आरोपिताला दाखून दाखविण्यावर त्याने नाकबूल केला तर ज्या कारकुनाने तो लिहून घेतला असेल त्याची साक्ष घ्यावी आणि त्यास स्वरूप होण्याकरिता लिहून घेतलेल्या जबाबाचा उपयोग करावा. (सन १८९५ चा अक्त २ क. ४५ व रेस्ट)

९. नूरीचे रिपोर्टात आरोपिताची कमुलायत असेल ती पुराव्यांत घातू नये. (मुं. हा. को. ता. ११ एप्रिल सन १८९९)

१०. आरोपिताचे जबाबास्वरूप शेरा लिहिजे तो माजिस्त्रेताने आपले हातानेच लिहि

पाहिजे असे नाही. त्याने आपली फक्त सही केली म्हणजे बस आहे. ती सही मानि-
स्त्रेताची आहे किंवा नाही अशी शंका कोर्तास आल्याबसून सही शस्तीद करण्याची
जखर नाही. (क. हा. को. धा. ८ प. ५५ ता. ३१ जुलै सन १८९७)

९. आरोपिताची जी भाषा असेल त्या भाषेत त्याचे सवाल मजबान त्यामला समजा-
वून त्याच भाषेत लिहून घेतले पाहिजेत. जर इतर भाषेत लिहून घेण्याची जखरी
पडली तर तो मजकूर त्यामला नोट समजाविला पाहिजे, आणि त्याप्रमाणे केले होते
असे मानिस्त्रेताने त्या त्याली लिहिले पाहिजे. त्याबसून तो मजबान पुराव्यास उपयेगी
पडणार नाही. (क. हा. को. धा. ४ को. प. १)

२०६. मानिस्त्रेताच्या कचेरीत कोणी अटव्याचा तपास चालवला असता
कचेरीत आलेला कोणा मनुष्य कोणी फिर्याद केव्यावरून घडून आणलेला अगर
त्याने केलेल्या अपराधावरून अटक समन्स कडून आणिलेला नाही असा कोणी मनुष्य ह-
जर आहे त्याने एखादा अपराध केला आहे, असे को-
णाचे साक्षीवरून दिसून आल्यास, तपास होण्याकरिता त्या अपराधावरून त्यास
अटकावून ठेवण्याचा मजबान मानिस्त्रेतास आहे. आणि कोणी फिर्याद
केव्यावरून घडून आणिल्याप्रमाणे अगर समन्स कडून आणिल्याप्रमाणे
त्यावर अटके चालविण्याचा मजबान आहे.

१. कलम ८१ वरून ज्या मनुष्यास वारंट करून धरावयाचा तो मनुष्य जर मानि-
स्त्रेताचे समोर असेल तर त्याला वारंताशिवाय धरण्याचा अधिकार आहे. (मि. प. ९८)

२०७. ज्या मनुष्यावर फिर्याद झाली त्याच्या विरुद्ध जो साक्षीपुरावा
द्वारे फिर्याद झाली त्याने स-
क्षी साक्ष मानिस्त्रेताच्या विचा-
रास मान्यास त्याने द्यावी. **कडव्याकरितां अमुक मनुष्याची साक्ष घ्यावी** असेल
मनुष्य नसेल, तर, त्या मनुष्यास समन्स कडून आणजे मानिस्त्रेताच्या विचारास
आल्यास, त्याने त्याला समन्स करावे.

१. बारोब बोधेप्रमाणे जे खटले चालतात त्यांत ह्या कलमाप्रमाणे कैदी जे साक्षी-
दार होईल त्यांपैकी एखादे साक्षीदारास बोलावणे अगर न बोलावणे हे मानिस्त्रेताचे खु-
बीवर आहे. परंतु सेशन कोर्टापुढे खटला चालविण्याचे वेळी साक्षीदाराची जी याद
आरोपिताने क. २९७ प्रमाणे दिली असेल त्या यादीतील सर्व साक्षीदारांस सवन्स कर-
णे मानिस्त्रेतास जरूर आहे. परंतु जर साक्षीदार विनाकारण दिले आहेत असे त्यास
बोटेतर तर त्याने क. २२८ प्रमाणे तजवीज करावी. (ओप्रा स. को. सर. नं. ५६
सन १८९५)

२०८. कलम १८८ याच्या प्रावधानासून कलम १९२ याचे दोषदापर्यंत
१८८ पासून १९२ पर्यंत कलमें तर्ची कलमें यांतील नियम ज्या मनुष्यावर किर्या
आवा मनुष्यावर किर्याद घाली त्या- हाती त्याच्या तर्फेच्या साक्षीदारांस लागू आहेत
आहेत. त्या साक्षीदारांस समन्स करून आपण्याचा अपराध
त्या माजिस्त्रेतास भावे.

२०९. या भाकताच्या शेवटी खोदलेल्या कागदाच्या ७ व्या वासनास
अपराधास सामील असलेले ज्या अपराधाची चौकशी सेशन कोर्टानें करावी
मनुष्यास माफी देऊं म्हणून को- म्हणून लिहिलें आहे तसा अपराध करण्यामध्यें
त्याचा अडथळा माजिस्त्रेतास प्रत्यक्ष अगर परंपरेनें सामील झाल्याचा अगर त्या
विषयी माहितीगार असल्याचा ज्या मनुष्यावर वहीम आहे त्यांतील एका
मनुष्यास अगर अनेक मनुष्यांस घालेल्या अपराधाविषयी आणि तो अपराध
करण्यांत ज्या कोणाचें अंग असेल तशा हरेक मनुष्याविषयी तुला अगर
तुम्हाला जितक्या गोष्टी माहीत असतील तितक्यांचा पुरा बरा व वाजवी
महकूर सांगशील अगर सांगाल तर तुला अगर तुम्हाला माफी मिळेल असे
खोळण्याचा अधिकार जिल्ह्याच्या माजिस्त्रेतास अगर माजिस्त्रेताचा अधिकार
चालविणाऱ्या दुसऱ्या कामगारास अगर २६वे कलमाअन्वये ज्या ताब्यांतील
माजिस्त्रेतास योग्य रीतीनें अडथळा दिला असेल त्यास आहे व आपण असे
कां केले पावे कारण त्यानें लिहून ठेविलें पाहिजे.

या कलमाच्या आधारेनें कोणा मनुष्यानें माफी कबूल केल्यास साक्षी
दारांची साक्ष घेण्याविषयी जे नियम आहेत त्याच्या अन्वये त्यांची साक्ष
घेतली पाहिजे.

तो मनुष्य जामीन देऊन सुटला असला तर सदरु माजिस्त्रेतास अगर
दुसऱ्या कामगारास योग्य वाटल्यास चौकशी संपेपर्यंत त्याला कैदेत अडका
वून ठेवण्याचा अधिकार आहे.

१. आरोपितास माफी दिल्यास त्याचें कारण माजिस्त्रेतानें लिहून ठेविलें पाहिजे
(क. हा. को. नं. २ फौ. प. नं. १७)

२. सेशन-कोर्टाचे अधिकारक्षेत्रांत गुन्हे असतील त्या गुन्ह्याचे आरोपितास माफी
देता येते. ज्या गुन्ह्याची चौकशी करून निकाल करण्याचा अधिकार सेशन कोर्टास
आहे व माजिस्त्रेतास आहे तशा खटल्याची चौकशी माजिस्त्रेतामुद्दें चालली असतां तो
सुटला कमिट करण्याचा असेल तर मात्र त्यांत माफी द्यावी. नाही तर देऊं नये. (क.
हा. को. नं. २ फौ. प. नं. ८ नं. १२३ हा. ५ मे. सन १८६२)

१. ताब्यातील मानिलेलास क. ३८ प्रमाणे सेशनांत खटले कमिट करण्याचा अधिकार दिला असल्यास त्यास आरोपितास माफी देण्याचा अधिकार येतो. (क. हा. को. नं. ७८५ सन १८६३)

४. आरोपितास ज्या कराराने माफी दिली असेल त्या कराराने तो बागला जाई व त्याची माफी रर समजून त्यास सेशनांत कमिट केल्या पाहिजे.

५. सेशनांत खटला गेल्यावर माफी दिलेला आरोपीत झाले केलेला करार मोडल्या असे दिसल्यास सेशन कोर्ताने त्यास कमिट करण्याचा हुकूम द्यावा. माजिल्लेलाचे पुढेच खटला असल्यास त्याने याचा. (क. हा. को. नं. ५३५ सन १८६३)

६. सदर कोर्ताने अगली असा ठराव केला आहे की, सन १८५५ चा भावत २ क. २८ हात जी हर्त लिहिली आहे ती मिळ्यानिहाय सर्व कोर्तास लागतील. सबब खोटी सात दिव्याचे खटल्यांत एकच मनुष्याची सात सरकार तर्फे असल्यास त्याच्या खरेपणावरून फ्रयंतरी पुरावा असणे अवश्य आहे. (क. हा. को. ता. ७ फेब्रुवारी सन १८६६. लीलचंद काबराय हाचे खटल्यांत.)

७. तसेच माफी दिलेले आरोपिताची सात सरकारतर्फे घेतली असल्यास त्याचे खरेपणावरून फ्रयंतरी पुरावा असणे जरूर आहे. (क. हा. को. ता. २५ जानेवारी सन १८६६ इतरकाच्या खटल्यांत)

८. लांब वेणाराचे विवेक लांब देणाराची सात घेण्यास अधिकार आहे. (त्या खला हा फलमाप्रमाणे माफीच दिली पाहिजे असे नाही.) (क. हा. को. ब्या. ३ फी. ड. ४. १९)

११०. यासेसरांच्या मदतीने चाळमेच्या चौकशीच्या खटल्यांत सदर माफी देणं असे अगण्याविषयी प्रकारचा अपराध करण्यांत प्रत्यक्ष अगर परंपरेने हुकूम देण्याचा भावगार ईकोर्तास याधील झाल्याचा अगर त्याविषयी माहितीगार असल्याचा वहीम ज्या मनुष्यावर आहे त्यांतील एका मनुष्याची सात अगर अनेक मनुष्यांच्या साती चौकशीच्या कामांत मिळावी अगर मिळाल्या या उद्देशाने त्या एका मनुष्यास अगर त्या अनेक मनुष्यांस वर लिहिलेल्या संकेताने माफी मिलेल म्हणून कोळण्याविषयी माजिल्लेलास हुकूम देण्याचा अभावतार त्या खटल्यांत ईकोर्ताला काही लिहून विचारिले असतां ईकोर्तास आहे व अपराध करणाराची चौकशी शेण्यासाठी त्यास पाठविण्यानेकर व त्याचे चौकशीस आरंभ करण्यापूर्वी सेशन कोर्ताला आहे.

सदर प्रकारचा अपराध करण्यांत प्रत्यक्ष अगर परंपरेने साधील झाल्याचा अगर त्याविषयी माहितीगार असल्याचा वहीम ज्या मनुष्यावर आहे त्यांतील

एका मनुष्याची साक्ष अगर अनेक मनुष्यांच्या साक्षी चौकशीच्या कामांत मिळावी अगर मिळाल्या या उद्देशाने त्या एका मनुष्यास अगर त्या अनेक मनुष्यांस त्याच रीतीने व तसेच संकेताने माफी दिलेल म्हणून चौकशी चालली असतां कोणतेही वेळीं कोलण्याच्या यत्नाने सेशन कोर्तास आहे.

१. आरोपितास माफी देण्याचा अधिकार सेशन कोर्तास चौकशी चालू झाल्यावर आहे. सेशन कोर्तास चौकशीची सुरुवात चार्ज वाचून दाखविण्यावर होते. चौकशी झालेली असतां कोणतेही वेळीं व आरोपिताचे तर्फे साक्षी घाल्यावर सुद्धां माफी द्यावी (क. हा. को. व्हा. ८ फी. प. नं. १३)

२. एखादे खटल्यांत पुरावा झाला आहे असा माजिस्त्रेताचा अभिप्राय असला तरी अमुक अपराध्यास माफीचे सर्टिफिकेट द्यावे असा माजिस्त्रेतास हुकूम करण्याचा अधिकार ह्या कलमावरून सेशन जज्जास आहे. (टा. स्टेट. म. हा. को. ता. १९ एप्रिल सन १८६४)

३. माफी देण्याचे काम फुलपावर माजिस्त्रेताने स्वतः केले पाहिजे. ताब्यातील माजिस्त्रेताकडे सौंपण्याचा अधिकार नाही. (टा. स्टेट. म. हा. को. सन १८६४)

४. माफी दिलेले साक्षीदाराचे साक्षीस प्रत्यंतर नसेल तर त्याचे साक्षीवर भरवसा ठेवण्यास भीति आहे असे जज्जाने जुरीस न सांगितल्यामुळे जुरीने त्या का्यांत जो अभिप्राय सांगितला होता तो हायकोर्ताने हर केला. (क. हा. को. व्हा. ६ पृ. १७ ता. १ जुलै सन १८६६)

५. माफी दिलेले साक्षीदाराचे जबाबीस प्रत्यंतरी पुरावा पाहिजे किंवा नाही याविषयी फार वाद आहे. परंतु कलकत्ता व मद्रास ह्या दोन इलाख्यांतील हायकोर्तांनी ह्या कलमावरील ठराव पाहतां प्रत्यंतरी पुरावा पाहिजेच असा कायदा नाही सबब फक्त माफी दिलेले साक्षीदाराची जबाबी खरी आहे असे जज्जाने किंवा ज्युरीस वाटल्यास कज्यांत शिक्षा देण्यास हरकत नाही. (क. हा. को. व्हा. ५ पृ. ३० इलाहबाद याचे कज्यांत म. हा. को. अपील नं. १२३ सन १८६३ फैसल ता. १६ नवंबर सन १८६३) परंतु मुंबई हायकोर्ताने ता. १५ एप्रिल सन १८६७ रोजी इसाम अलंद बाबत (मुं. हा. को. व्हा. ३ पृ. ५७) याचे कज्यांत इंग्लंडातील कोर्तांची माफी दिलेले साक्षीदाराचे साक्षीस प्रत्यंतर किती पाहिजे याविषयी नी बहिवाद आहे हीच या देशांत लागू असली असे ठराविले आहे. ती बहिवाद कशी आहे हे आणखी खाली लिहिलेः—

१. माफी दिलेले साक्षीदाराचे साक्षीस प्रत्यंतर पाहिजे किंवा नाही याविषयी कायद्याच्या निमित्त, निमित्त नाही. सबब जुरीने त्याचे एकव्याचे साक्षी

भरवसा ठेवून खुनाचे खटल्यातमुद्दा पाहिजे तो ठराव करण्यास हरकत नाही. परंतु जजाने जुरीस व्याख्यान देते सधवी माफी दिलेले सालीदाराने एकट्या सालीवर भरवसा ठेवून कड्याचा फैसल करू नये अशी सूचना करावी. अशी सूचना करण्यात कधीही चुकूनये. आणि तशी सूचना झाली असतां जजाने आपले कामांत सूच केलेी असे समजले पाहिजे. (टेलर पृ. ८३४।८३५) प्रत्यंतरी पुरावा कोणकोणत्या गोष्टीविषयी असावा ह्याविषयी विचार करतां कड्यातील एखादे मुख्य गोष्टीविषयी आणि मितके आरोपात त्या कड्यात असतील तितक्यांचा संबंध त्या गुन्हात होता ह्याविषयी मुख्य प्रत्यंतरी पुरावा पाहिजे. कड्यात तीन चार आरोपात असून त्यांपैकी काही अशायांचा गुन्हास संबंध होता इतके प्रत्यंतरी पुराव्यावरून शाबीद झाले आणि बाकीचे असायांचा संबंध गुन्हात होता किंवा नाही ह्याविषयी प्रत्यंतरी पुरावा नसले तर त्या बाकीचे असायास सोडून दिले पाहिजे. [टेलर पृ. ८३६] सदरील गोष्टीबाबत प्रत्यंतरी पुरावा पाहिजे अशी जी इंग्लंडातील बहिवाद आहे तिला त्या देशात कायद्याप्रमाणे मान देताना. [रेसेल पृ. ६००।६०३।६०४] ह्याचप्रमाणे रास्कोचे ग्रंथात लिहिले आहे. (पृ. १२१।१२२) ह्याचप्रमाणे आर्चबाल्ड ह्याचेही ग्रंथात लिहिले आहे. (पृ. २४७।२४८)

६. सेवान जज्जास कड्या मुरू केल्यावर जुरीचे किंवा असेसराचे मदतीने फैसल करवयाचे कड्यांत सोबती आरोपितास माफी देण्याविषयी माजिस्त्रेताकडे लिहून पाठविण्यास अधिकार आहे. (क. हा. को. व्हा. ७ फौ. ट. पृ. ११४) हल्ली या हुकूम आहल्या कलमाप्रमाणे सेवान जज्जास चौकशी मुरू साब्यावर आरोपितास माफी देण्याविषयी माजिस्त्रेताकडे पाठविण्याचा अधिकार नाही असे असतां सदरील ६ नंवरची टीप लिहिण्याचे कारण इतकेच की, पूर्वीचे कलमांत “असेसराचे मदतीने चालले खटल्यात” असे शब्द असून हल्लीचेही कलमांत तसेच शब्द आहेत यास्तव जुरीचे कड्यांत अधिकार या माफी कसा आहे हे समजण्यासाठी सदरील टीप लिहिली आहे.

२११. तुला माफी मिळेल असे कोणा मनुष्याची कलम २०९ किंवा माफी मिळेल असे कोणा मनुष्याची कलम २१० या अन्वये बोलणें झाले असेल तेव्हां कोणी होण्याकरितां पाठविण्याच्या संकेतावर माफी मिळेल म्हणून बोलणें झाले असेल त्या संकेताप्रमाणे तो बर्तला नाहीं म्हणजे त्यानें एकाही मुद्याची गोष्ट बुद्धिपूर्वक लपविली किंवा कोटी सप्त अगर कोटी सप्तवीस दिली असें चौकशी होण्यासाठीं ते कलम

वाढविण्याचा ठराव केल्यापूर्वी माजिस्त्रेताचे नजरेस आल्यास किंवा चौकशी ज्या वेळेस सेशन कोर्टाचे नजरेस आल्यास किंवा त्या सत्रव्यासंबंधी हे कोर्टास लिहून काढीं धरिले असतां हे कोर्टाचे नजरेस आल्यास ज्या अपराधाबद्दल माफी मिळेल म्हणून बोलणें झालें होतें त्या अपराधाविषयी त्याची चौकशी होण्याकरितां त्या मनुष्यास पाठविण्याचा असत्यार त्या माजिस्त्रेताला आहे. किंवा त्या अपराधाबद्दल त्याची चौकशी होण्याकरितां त्या मनुष्यास पाठविण्याविषयी हुकूम करण्याचा असत्यार त्या कोर्टाला आहे.

१. ज्या आरोपितानें आपोचे करार मोडले आहेत अशा आरोपितास सेशन जजलास एकदम शिक्षा देऊं नये. ह्या कायदाप्रमाणें कमिट करण्याचा हुकूम देणें जजलास आहे. (क. हा. को. नं. ९१६ सन १८९५)

२१२. ह्या आक्ताच्या शेवटीं जोडलेल्या क्लगदाच्या पांचव्या कोष्टकांत ज्या भुमद अपराधाबद्दल जामीन अपराधाबद्दल जामीन घेण्याचा असत्यार नाही असे घेण्याचा निषेध.

सांगितलें आहे तसें एखादा अपराध केल्याची फिर्याद कोणा मनुष्यावर झाल्यामुळे तो माजिस्त्रेतापुढें हजीर झाला असतां अगर आपिला असतां, जो अपराध केल्याची फिर्याद त्यावर झाली तो अपराध जामीन कधीं घ्यात. त्यानें केला असें मानण्यास वाजवी कारण असलें, तर हजीर होण्याविषयी जामीन घेऊन त्यास सोडूं नये; परंतु फिर्याद शाबूद करण्याकरितां जो साक्षी पुरावा झाला त्यावरून, ज्या मनुष्यावर फिर्याद झाली त्यानें तो अपराध केला असेल झरा, असा मोठा संशय घेऊन चौकशी होण्याकरितां सेशन कोर्टाकडे त्याला अवश्य पाठविलें पाहिजे, असें माजिस्त्रेताचें मत नसलें तरी, किंवा ज्या मनुष्यावर फिर्याद झाली त्याच्या तर्फेच्या साक्षी पुरावावरून फिर्यादीच्या साक्षी पुरावानें अपराधाविषयी जो संशय झाला होता तो कमी झाला तरी, त्यानें अपराध केला कीं नाहीं याविषयी आपणची तपास करण्यास पुरवें कारण आहे असें माजिस्त्रेतास वाटत असल्यास, तो तपास संपेपर्यंत त्या मनुष्यास जामीन घेऊन सोडलें पाहिजे.

१. आरोपितानें गुन्हा केला आहे असें मानण्यास माजिस्त्रेतास योग्य कारण असेल आणि त्या गुन्हावर कायद्यात कायधोन सांगिल्ल नसेल तर त्यापासून जामीन घेण्यास माजिस्त्रेतास अधिकार नाही. परंतु क. ४२६ वरून सेशन कोर्टाचे अधिकारास अशी मर्यादा केली नाही.

२. कलम ४२५ प्रमाणें जेव्हां सेशन कोर्टाचे हुकूमने कोणी आरोपितास कमिट करण्यांत येईल त्या वेळेस ह्या कलमाप्रमाणें कधीं जामीन घेऊं नये. (ता. २ फौजदारी सन १८९६ म. हा. को. न्यायाजी गोपाळ याचे कथित.)

३. ह्या कलमाप्रमाणे जामीन घेजे तो कस्यार्हे काही तरी काम शिल्लक आहे तो घावेतो घेतला पाहिजे. कदाचित् पुढे काही तरी पुरावा सापडेल ह्याच सवनेने कस्यार्हे तहकूब करून घेऊ नये. (क. हा. को. द्या. १० घ. ३४ फी. ठ.)

२१३. ह्या आक्ताच्या शेवटी सोडलेल्या कागदाच्या पांचव्या कोटकास जामीन कमी पडला. ज्या अपराधाबद्दल जामीन घेऊन सोडण्याचा अज्ञ-
त्यार आहे म्हणून मागितले आहे त्यापैकी एखादा अपराध केल्याची फिर्याद कोणा मनुष्यावर झाल्यामुळे तो मागितलापुढे इतीर झाला असता, अगर आणित असता, इतीर होण्याविषयी जामीन घेऊन त्यास सोडिले पाहिजे.

१. कलम ४३६ प्रमाणे मागितले झालेले जामीन मागितला असेल त्यापेक्षा कमी रकमेचा जामीन घेण्याचा इकूम करण्यास कोर्तास अधिकार आहे. (मि. घ. १०१.)

२. आरोपिलाने जामीन हजर केला तो लायक आहे किना नाही ह्याजबाबत चौक-
शी पोलीस मार्केत करणे बरीच नाही. कारण असे केल्याने आरोपितास फार वेळ अटकेत राहणे पडते. मागितलेताने स्वतः चौकशी करून आपली खात्री करून घ्या-
वी. (क. हा. को. सर. नं. १५ सन १८६४)

३. कलम ४३७ प्रमाणे ज्या मनुष्याबद्दल जामीन मागितला असेल त्याला पैसा किंवा सरकारी पोमिसरी नोटी जामीनकीच्या रकमे इतक्या ठेवण्यास अधिकार आहे. (मि. घ. १०१.)

२१४. एखादा अपराध केल्याची फिर्याद कोणा मनुष्यावर झाली असता
ज्यावर फिर्याद झाली त्याचा किंवा तो अपराध केल्याचा वहीम त्यावर आला
मुक्तका व जामिनाचे जामीन असता त्यास जामीन घेऊन सोडण्याचे असेल
वेव्हा, पूर्वी करावयाचा जो तपास त्या तपासाच्या वेळेस आणि बोलावतील
तेव्हा सेशन कोर्तास फिर्यादीचा असाब देण्याकरिता तो मनुष्य इतीर रहावा,
ह्याविषयी मागितलास पुरता चाटेल तितक्या रकमेचा त्या मनुष्यापासून
मुचलका आणि एका जामिनापासून जामीनकदवा अगर अनेक जामीनापा-
सून जामीनकदवे घेतले पाहिजेत.

१. जे जामीन हजर केले असतील ते अकर पदस्यास जामीनकदव्यांतील करम
पुरे करतील अशी खात्री करून घेण्याचे काम मागितलेताने आहे. (क. हा. को. सर.
नं. १५ सन १८६४)

२ क. ४३७ पहा.

२१५. चुकीने अगर लबाडीने कमी रकमेचे जामीन घेतले असल्यास
कमी रकमेचे जामीन किंवा ते जामीन कमी रकमेचे आहेत असे पुरे

जाल्यास, पुन्या एकमेवे जामीन देण्याविषयी ज्या मनुष्यावर किर्याद घाली त्याला हुकूम करण्याचा, आणि त्याने तसे जामीन न दिले तर त्यास तुरुंगांत ठेवण्याचा, अखत्यार माजिखेतास आहे.

२१६. ज्या मनुष्यावर किर्याद घाली त्यास प्रथम जामीन देण्याविषयी अपराध शाबुद घाला नाही हुकूम घाला तेव्हां ते त्याच्याने देवयले नाहीत तरी तोंपर्यंत कोणत्याही वेळेस जामीन घेऊन सोडण्याचा अखत्यार आहे. तोंपर्यंत अपराध त्यावर शाबुद घाला नाही तोंपर्यंत कोणत्याही वेळेस त्याने जामीन दिले असता ते घेऊन त्यास सोडिलें पाहिजे.

२१७. मुचलका व जामीनकदवे कायद्याप्रमाणें लिहून दिले असता, ज्या जामीन घेऊन सोडणें. मनुष्यावर किर्याद घाली तो अपखुपीने हजीर घाला असल्यास, किंवा कोणा कामगारच्या दिमतींत असल्यास, माजिखेताने त्यास सोडिलें पाहिजे; आणि तो एखाद्या तुरुंगांत अगर दुसऱ्या एखाद्या कैदेच्या जागेत असला, तर ज्या जेलराच्या अगर दुसऱ्या मनुष्याच्या दिमतींत तो आहे तेव्हा त्याचे नांवाचे वारेंत त्यास सोडण्याविषयी माजिखेताने केले पाहिजे आणि त्या वारेंतावरून त्या जेलराने अगर मनुष्याने त्याला सोडिलें पाहिजे.

२१८. ज्या मनुष्यावर किर्याद घाली त्याला जे जामीन राहिले असतील जामीनक्या काढणें. त्यास कोणत्याही वेळेस आपल्या जामीनक्या काढून न घेण्याविषयी माजिखेताला अर्ज करण्याचा अखत्यार आहे. तसा अर्ज घाला असता, तो मनुष्य आपल्यापुढें हजीर करण्याविषयी माजिखेताने वारेंत केले पाहिजे. तो मनुष्य घांताप्रमाणें, अगर अपखुपीने, हजीर घाल्यावर त्या जामीनाच्या जामीनक्या काढण्याविषयी माजिखेताने हुकूम करून त्या मनुष्यास दुसरे जामीन देण्याविषयी हुकूम केला पाहिजे; आणि त्याने जामीन दिल्यास त्याला तुरुंगांत घालण्याचा अखत्यार माजिखेतास आहे.

२१९. हजीर होण्याविषयी कोणी जातमुचलका लिहून दिला असून पुढे कातर किर्याद घाली त्यास मु- तो हजीर न घाल्यामुळे मुचलक्यांत लिहिलेला दंड बसवणें लिहिलेला दंड देणें भाग काढण्याविषयी काय करारें. बसूल केला पाहिजे, असे माजिखेतास वाटलें असता, त्याने त्या जिल्याच्या माजिखेताच्या अधिकाराच्या इर्हात त्या मनुष्याचा जो कांहीं जंगम माल असेल तो जप्त करून व विकून तो दंड बसूल केला पाहिजे.

२. मुचलक्याप्रमाणें बसूल करणें तो जितकी रक्कम मुचलक्यांत लिहिली असेल तितकी सर्व बसूल केली पाहिजे. कधी करण्याचा अधिकार माजिखेतास नाही. सर्व कायदा आहे. (मु. घ. को. नं. १४, १९८) कलकत्ता हायकोर्टाचा निर्णय.

मिळ आहे. त्याची असे ठरविले आहे की, सर्व राजम किंवा त्यापैकी काही भाग वसूल करण्याची माजिस्त्रेताची मुसल्यारी आहे. (क. हा. को. नं. ६४४ सन १८६४.)

२. ह्या कलमाप्रमाणे सवाईनेट माजिस्त्रेत धारिण केलेला हुकूम डिस्ट्रिक्ट माजिस्त्रे-
चर करू शकत नाही. (मुं. हा. को. ता. १३ जानेवारी सन १८६५ नमा भा-
टी ह्याचे कथ्यांत)

३. आरोपिताचे गैर हजिरामुळे जामीन कदम अमलंत आणल्यामुळे पी. को. क.
१७४ प्रमाणे योग्य असले तर त्या आरोपितावर खटला होण्यास कांही प्रत्यक्षय आहे
असे नाही. (क. हा. को. व्हा. १० पृ. ४ पी. ठ.)

२२०. एखादा मनुष्य हत्तीर व्हावयाविषयी कोणी एक मनुष्य जामीन
जामिनास दंड देणे भाग पड- राहिले असून भगर अनेक मनुष्य जामीन राहिले
असून, जामीन देणारा हत्तीर न द्याव्यामुळे जामि-
नाच्या भगर जामिनांच्या जामीनकदम्यांत लिहिलेल्या दंड वसूल केला पाहिजे,
असे माजिस्त्रेतास वाटले असता, तो देण्याविषयी, अगर न देण्याचे कारण
दाखविण्याविषयी, त्या जामिनास भगर त्या जामिनांस त्याने नोतीस दिली
पाहिजे, आणि, पुरते कारण न दाखविल्यास, त्या जिव्याच्या माजिस्त्रेताच्या
अधिकारच्या हद्दींत त्या जामिनाचा भगर त्या जामिनांचा जो कांही जंगम
जाल सांपडेल तो जप्त करून व विकून तो दंड वसूल केला पाहिजे; आणि
तो दंड दिला नाडा आणि तशी जमी व विक्री करूनही तो वसूल होत नाहीं
असे असल्यास त्या जामिनास अगर त्या जामिनांस दिवाणी तुरुंगांत कैदेत
देविण्याचा अवल्यार माजिस्त्रेतास आहे; परंतु ती कैद सहा महिन्यांहून त्या-
स्त नसावी.

१. ह्या कलमाप्रमाणे झालेल्या दंडांत अपील कोर्त फेरफार करू शकत नाही. (मुं.
हा. को. ता. २ मार्च सन १८६४ मोती मद्र ह्याचे कथ्यांत)

२. एका कोर्तापुढे एका मुखत्याराने किर्याद अर्जी प्रतिशेवर लिहून दिली, ती खोटी
असे कोर्तास वाटल्यावरून त्या मुखत्यारावर खोटी प्रतिज्ञा केल्यावरून खटला करून
माजिस्त्रेताकडे पाठविला. माजिस्त्रेतास त्या मुखत्याराचे पालकावर खटला चालविणे जरूर
वाटल्यावरून मुखत्याराचा त्याने आपला मालक कोर्तापुढे हजर करण्याविषयी जामीन
कदम लिहून घेतला. आणि नंतर मालकावर खटला चालविणेविषयी अवल कोर्ताकडून
परवानगी आणविली. क. १६९ प्रमाणे पुढे नेमले तारखेस मालक हजर न झाला
तर जामीन राहिले मुखत्याराचा जामीन कदम अमलंत आणता येणार नाही. कारण
यावेळी जामीन घेतल्या त्या वेळी मालकावर खटला चालविण्याविषयी अवल कोर्ताची

परवानगी नसून मालक कोर्तापुढेही हजर नव्हता. सर्व असा मामील घेण्यास माजिस्तेलास तास मुळीच अधिकार नव्हता. (क. हा. को. धा. ४२. ७८)

३. ह्या कलमाप्रमाणे नोटिस दिल्याचाचून जामिनापासून पैसा घेण्यास माजिस्तेलास अधिकार नाही. ह्याजकडे माजिस्तेलांनी लक्ष दिलें पाहिजे. (क. हा. को. धा. ९२. ४)

२११. कोणत्याही फौजदारी कोर्तापुढे हजीर होण्याविषयी कोणा फिर्यादी कलमें २१९ व २२० यांत दि. हीनें अगर ज्या मनुष्यावर फिर्याद झाली त्यानें असेल अधिकार कधीं चालवता. जर साक्षीदारानें जातमुचलका लिहून दिला असून किंवा तो फिर्यादी अगर ज्यावर फिर्याद झाली तो अगर तो साक्षीदार हजीर होण्याविषयी कोणा जामिनानें जामीनकदबा दिला असून त्या मुचलक्यांत अगर त्या जामीनकदबांत लिहिल्याप्रमाणे त्या कोर्तापुढे तो हजीर झाला नाहीं तर तरा हरएक घटन्यांत कलमें २१९ व २२० यांत दिलेला अधिकार चालविण्याचा अखत्यार त्या फौजदारी कोर्ताला आहे.

परंतु त्या जातमुचलक्यांत किंवा जामिनानें किंवा जामिनांनीं कदबा लिहून दिला असेल त्यांत लिहिलेले दंडाचा कांहीं अंश आपले नजरेस येईल तर माफ करण्याचा व बाकी राहिलेला दंड मात्र जवरीनें वसूल करण्याचा अखत्यार त्या माजिस्तेलाला किंवा कोर्ताला आहे.

या कलमाचे आधारेनें किंवा कलमें २१९ अगर २२० यांच्या आधारेनें कोणत्याही माजिस्तेलानें हुकूम केले असतील ते सर्व जिल्ह्याचे माजिस्तेलाकडून तपासणी होण्यास पात्र आहेत.

२२२. कोणा मनुष्यास कैदेत ठेवण्याचें वारंट करावयाचें तें लेखी तया दंड करणाऱ्या वारंट कोणाच्या कडून त्यावर तें वारंट करणानें जज्जानें किंवा माजिस्तेलानें करावें.

जिल्हेलानें आपली सही व गिफा केला पाहिजे व ते एकादा जेल्लर अगर ज्याला कैदी घेऊन रजवार्डोस ठेवण्याचा अखत्यार आहे असा दुसरा कोणी कामगार अगर मनुष्य याचे नांवाचें केले पाहिजे. आणि या कायद्याच्या शेवटीं ओढलेल्या कामदांतीत (क) निराशरीर्या मनुष्याप्रमाणें अगर त्याच्या अभिप्रायाप्रमाणें तें वारंट असलें पाहिजे.

२२३. कैदेत ठेवण्याचें वारंट जेल्लर तुहंगांत असल्यास त्यापाशीं, आणि वारंट कोणापाशीं ठेवावें. जेल्लर तुहंगांत नसला तर त्याच्या दुयमापाशीं, ठेविणें पाहिजे. दुयम जेल्लर नसल्यास, तुहंगाचा कोणी अधिकारी जो त्या वेळेस तुहंगांत असेल त्यापाशीं तें वारंट ठेविणें पाहिजे.

२२४. एकादा साक्षीदार हजीर नसल्यामुळे, अगर दुसरे एकादें साक्षीदार नसल्यामुळे वेळेपर्यंत तहकूब कारण असल्यामुळे साक्षीदारांची साक्ष घेई अगर त्यांची साक्ष घेण्याचें काम चाळविणें दुसऱ्या वेळेपर्यंत तहकूब ठेवणें जरूर अगर योग्य दिसल्यास, तपास तहकूब ठेवण्याचा लेखी हुकूम वेळोवेळीं करण्याचा, आणि पंधरा दिवसांहून ज्यास्त नाही अशी जी मुदत योग्य वाटेल त्या मुदतीपर्यंत ज्या मनुष्यावर फिर्याद दाखली त्याला परत लावण्याचा, अधिकार माजिस्त्रेतास आहे; परंतु ज्या मनुष्यावर फिर्याद दाखली ती ज्या मुदतीपर्यंत परत लावण्याचा त्या मुदतीपर्यंत कैदेत अटकासून न ठेवितां तपास चालवावयाकरितां जी वेळ घेई ठिकाण नेमिलें असेल त्या वेळेस व त्या ठिकाणी माजिस्त्रेतापुढें हजीर होण्याविषयी त्याजपासून मुचल्लकी घेऊन आणि, माजिस्त्रेताच्या विचारास आल्यास, एक किंवा अधिक जामीनही घेऊन त्यास सोडण्याचा अखत्यार माजिस्त्रेतास आहे.

१. कलम २१९।२२०।२२१ ही पहा. खटल्याची चौकशी पुरी झाल्यावर मुख्य गुन्हेगार धरले नसल्यामुळे त्यास धरी तोंपर्यंत चालले खटल्याचा निकाल करणें तहकूब करू नये. (क. हा. को. नं. ७९५ सन १८६५)

२. एका खटल्यांत एका माजिस्त्रेताने साक्षी पुरावा घेतला असून त्या खटल्याचा निकाल होण्यापूर्वी तो माजिस्त्रेता जिन्हा सोडून गेला. त्या कांहीं कलकता हापकोर्ता-ने असा ठराव केला की, त्याचे जाग्यावर जो दुसरा माजिस्त्रेता आला त्यास खटला कमिट करण्मापुरता पुरावा लिहून घेतला आहे असे वाटल्यास पुनः साक्षी घेण्याची जरूर नाही. परंतु जर त्यास जरूर वाटेल तर पुनः घेण्यास त्यास अधिकार आहे. (क. हा. को. फौ. प. नं. ३ ख. ७)

३. परंतु सेशन जज्नाविषयी सदरी लिहिल्याप्रमाणें गोष्ट नाही. (स. रि. सन १८६४ क्र. ३२ चारू आणि दुसरा झांचा कझा.)

२२५. कोणा मनुष्यावर फिर्याद दाखली असून त्याला सेक्सन कोर्तापुढें जाणें फिर्याद दाखली होण्याकरितां पाठविण्यास, अगर आपली सोडून द्या.

तपास होण्याकरितां त्यास परत लावण्यास, पुरतें कारण नाही असे माजिस्त्रेतास वाटलें असतां, त्या मनुष्यास त्यानें सोडून दिलें पाहिजे; परंतु त्या मनुष्याची चौकशी आपल्यापुढें चालली पाहिजे असे माजिस्त्रेतास वाटल्यास, ह्या आक्ताची १४ व्या जावेच्या मन्वये त्यानें काम चालवायें.

१. कोणा कैदीवर कायवेशीर पुरावा नाही, परंतु भरपूर ज्ञान आहे, एकदा कायदा

जेव्हा चौकशी वेळी त्यापासून चांगले चालीने चालण्यावरून जाहीन घेण्यास आग्रह नाही. (फौ. म. स. को. ता. १८ जानेवारी व ता. ११ मार्च सन १८६२)

२. कोणतेही एखादे कलमाप्रमाणे कोणतेही मनुष्यास सोडला असून पुढे त्यास कमिट करण्यास पुरे असा चांगला पुरावा मिळेल तर पुनः त्यास चार्जिनर करण्यास हरकत नाही. (र. आ. प्र. १५३)

३. सरकार तर्क झालेला पुरावा बिलकूल मजबूत आहे तितकाच किंवा बहुधा त्याचे साम्यतेचा आरोपित तर्कही मजबूत पुरावा आहे असे कमिट करणारे माजिस्ट्रेतास वाटल्यास तो कच्चा कमिट केल्यास पाहिजे. जेव्हा सरकार तर्क साक्षी खोटा आहेत असे माजिस्ट्रेतास वाटेल तेव्हा मात्र कमिट करू नये. परंतु जेव्हा माजिस्ट्रेताच्या मनात शंका येत असेल तेव्हा कमिट करणे जरूर आहे. (क. हा. को. प. नं. ७९९ ता. २ जुलै सन १८६७ व्हा. ८ प्र. १२)

४. किर्यादीने ज्या गुन्द्यावरून किर्याद केली त्या गुन्द्याखेरीज दुसरा गुन्हा किंवा तो गुन्हा आणि दुसरा गुन्हा पुराव्यावरून चौकशीत जाहीद होत आहे असे एका माजिस्ट्रेतास वाटल्यावरून मूळ किर्याद त्या गुन्द्यावरून नाही सबब किर्याद रद्द केली. कलकत्ता हायकोर्टाने ठराव केला की, हे करणे बरोबर नाही. मूळ ज्या गुन्द्यावरून किर्याद झाली त्यावरून चौकशी करून जाहीद किंवा नाजाहीद वाटेल त्याप्रमाणे तजवीज करावयाची होती. (क. हा. को. व्हा. ८ प्र. ८२)

५. माजिस्ट्रेताने आरोपितास सोडून दिल्यावरून सेशन कोर्टाने क. ४३५ प्रमाणे त्या आरोपितास कमिट करण्याचा हुकूम दिला. तेव्हा माजिस्ट्रेताने पुनः मुळापासून चौकशी न करिता क. २२६ प्रमाणे व त्या पुढील कलमाप्रमाणे तजवीज केली. ही गद्दिवाट बरोबर झाली असा कलकत्ता हायकोर्टाने ठराव केला.

६. ह्या कलमाप्रमाणे आरोपितास सोडून दिल्यावरून त्यावर पुनः काम चालविण्यास माजिस्ट्रेतास हरकत नाही. कारण ह्या कलमाप्रमाणे सोडला असता आरोपितास गुन्द्यातून मुक्त केलें असे होत नाही. आणि गुन्द्यातून मुक्त केला असल्यास मात्र त्यावर खटला चालविण्यास हरकत आहे. (क. हा. को. नं. ८०२ सन १८६५)

७. ह्या कलमाप्रमाणे आरोपितास सोडून दिला असता जरूर असल्यास सरकार तर्क त्याची सास घेण्यास हरकत नाही. (क. हा. को. व्हा. ७ प्र. ४४ बेहारीलाल मोस ह्याचे खटल्यांत.)

१२६. ज्या अपराधाची चौकशी करण्याचा अधिकार सेशन कोर्टास मात्र ज्यावर किर्याद झाली त्याला आहे, अगर ज्याची चौकशी सेशन कोर्टानेच केली जाय ती चौकशी होण्याकरिता केवळ पा-
रावी असे माजिस्ट्रेतास वाटतें, तसा अपराध के-

त्याची फिर्याद कोणा मनुष्यावर झाली असता, माजिस्त्रेच्यापुढे घालेल्या साक्षी पुरावा तो अपराध त्या मनुष्यावर लागूत ठराव्यास पुरेसा आहे असें दिसत असल्यास, सेशन कोर्टापुढे चौकशी होण्याकरिता माजिस्त्रेच्याने त्या मनुष्यास पाठविलें पाहिजे. माजिस्त्रेच्याने अस्तित्वात आफ थि पीस असल्यास, आणि ज्या मनुष्यावर फिर्याद झाली तो राणी साहेबांची प्रजा झणविणारा युरोपियन मनुष्य असल्यास, न्यायाच्या सुप्रीम कोर्टापुढे चौकशी होण्याकरिता त्यास पाठविलें पाहिजे.

२२६. अ. ज्या मनुष्यावर फिर्याद झाली त्या मनुष्याने कृत्य केलें तें ज्यावर फिर्याद झाली ती वेदा तो मनुष्य वेदा नसता तर ज्या अपराधाची चौकशी आहे असें नमूदसं येंही वेदा. करण्याचा अधिकार सेशन कोर्टास मात्र आहे तसा अपराध झाला असतां व तें कृत्य करते वेळेस तो वेदा असल्यामुळे आपले कृत्याचें स्वरूप कसें आहे अगर गैरवाजवी आहे किंवा कायद्याविरुद्ध आहे असें समजण्यास तो असमर्थ होता असें मानण्याला माजिस्त्रेच्यापुढे घालेल्या साक्षी पुराव्यावरून पुरा आधार आहे म्हणून दिसत असेल तेव्हा त्याची चौकशी होण्यासाठी त्याला सेशन कोर्टाकडे त्या माजिस्त्रेच्याने पाठविला पाहिजे.

तो माजिस्त्रेच्याने अस्तित्वात आफ थि पीस असल्यास व ज्या मनुष्यावर फिर्याद झाली तो राणी साहेबांची प्रजा म्हणविणारा युरोपियन मनुष्य असल्यास ते कोर्टापुढे चौकशी होण्याकरिता त्यास पाठविलें पाहिजे.

१. सन १८६६ चा अक्ट १३ क. १८ पहा.

२. लहान मुलांचे सांगावरील डागिने चोरण्याकरिता मुलास फुसलावून किंवा घेऊन जाऊन डागिण्याची चोरी केली, आणि मुलास सोडून दिले. असे मोकदमे सेशन कोर्टाकडेसच माजिस्त्रेच्याने कमिट केले पाहिजेत. या गुन्ह्याचा सगवेला पी. को. क. ३६२ घात होतो. पी. को. क. ३६९ घात होत नाही. (क. हा. को. व्हा. ६ पृ. २ ता. ९ जून सन १८६६)

३. माजिस्त्रेच्याने कमिट करण्याच्या कारणामध्ये कोणा आरोपितावर काय काय कसा पुरावा आहे, हे स्पष्ट तपशीलवार लिहिलें पाहिजे. (क. हा. को. ता. १५ जानेवारी सन १८६६ खुशाल काहार याचे खटल्यास)

४. एका खटल्यात पुष्कळ आरोपीत असून प्रत्येकावर निरनिराळे गुन्हे झालेले होत असतील व त्यातील एखाद्यावरील गुन्हा सेशन कोर्टाचे ताब्यातील असेल किंवा त्याची चौकशी सेशन कोर्टात व्हावी असा माजिस्त्रेच्याचा अविम्वय असेल तर सर्व

असेलित्यास सेशन कोर्तात कमिट कराने. (अध. व. को. सर. मं. १४ सन १८६९)
(क. हा. को. सरक्युलर नं. ता. १९ वे. सन १८६९)

५. एका खटल्यांत आरोपिताचे तर्फे मुक्तपार इजर अपून कमिट केल्याचा हुकूम माजिस्त्रेताने सांगितला. ह्या बहिवाटीस कायदावरून हरकत येत नाही, असं कलकत्ता हायकोर्ताने ठराव केलं. (क. १८९ वर जी टीप आहे तिच्याशी व दिव्याशी मिश्रता आहे.)

६. आरोपीत तर्फे साक्षीदारांची याद माजिस्त्रेताने त्याचे मुक्तपारापाशी मागितली कळती ती समजल्यास माजिस्त्रेतास कोर्ताने हुकूम केल्या. (क. हा. को. ता. १९ मार्च सन १८६९ हरनयसब ह्याचे खटल्यांत)

क. १५९ ह्यावरील टीप नं. ७ ची वहा.

२१७. कोणा मनुष्यावर फिर्याद द्याली असता ज्या चार्जवरून त्याची व्यावर फिर्याद द्याली त्यास चौकशी व्हावयाची ती चार्ज ह्या आक्तांत पुढें लिहिल्याची नकळ दिली पाहिजे.

दिव्या रीतीने तयार द्याव्यावर तो त्याला यासूच दाखविला पाहिजे, आणि, त्याने मागितल्यास, त्याची नकळ अबर त्याच्यावर फिर्याद द्याली त्याचे नंतरजुमा त्यास दिला पाहिजे. सेशन कोर्तापुढें अर्काचे साक्षीदार केलेल्या वेळेस.

जर सुप्रीम कोर्तापुढें त्याची चौकशी व्हावयाची त्या वेळेस साक्षी दाखवाकरिता ज्या मनुष्यांस समन्स जावें अशी त्याची इच्छा असेल त्याच्या नांवाची याद तेव्हांच सोंढानें द्यावी अगर लिहून द्यावी असा हुकूम त्या मनुष्यास द्याला पाहिजे. पुढें एखाद्या वेळेस आणखी साक्षीदारांची याद देण्याविषयी त्या मनुष्यास परवानगी देण्याचा, माजिस्त्रेताच्या विचापस आल्यास, त्याला असत्यार आहे. ती याद माजिस्त्रेताने घेऊन ज्या मनुष्यावर फिर्याद द्याली त्याची चौकशी ज्या कोर्तापुढें व्हावयाची त्या कोर्तापुढें इजिर होण्याविषयी त्या साक्षीदारांस समन्स केली पाहिजेत. ह्या आक्तांतील कलमें १८७, १८८, १८९, १९०, १९१ व १९२ ह्यांतील नियम साक्षीदारांच्या इजिर होण्याविषयी जियवर लागू आहेत तिथवर ज्यावर फिर्याद द्याली त्याने वर सांगितल्याप्रमाणे दिलेल्या यादींत ज्या साक्षीदारांची नांवे असतील त्यांस लावू आहेत.

१. क. २०९ प्रमाणे आरोपिताच जवाब तो ज्या भाषेत देईल त्या भाषेत लिहून घेण्याच्या ठरव आहे, तसेच ह्या कलमाप्रमाणे त्यास जी चार्जाची नकळ दाखवाची तीही त्याच भाषेत द्यावी. (क. हा. को. ता. ३ फेब्रुवारी सन १८६४)

२. आरोपिताला चार्ज करून बाचून दाखविल्यावर कोणत्या मुद्यावर त्याला कमिट केला हे त्याला कीट समजून घ्यावें. (अध. व. को. सर. मं. १ एत. १८६३)

१. चार्ज आरोपितास बाबून दालबिन्याकर त्याचे काही काही वेणे आहेत किंवा नाहीत हे मानिखेताने त्यामध्य विचारले पाहिजे. (क. हा. को. व्हा. ८ १. ५०)

२२८. बास लाया, अगर जोळवा करावा, अगर इनसाफ चुकवाया, हा बाबड्यक नाही अशा साक्षीदाराचा मन्ने भागण्याकरिता वेच देविलेले नसल्यास तशा साक्षीदारास समन्स करावयाचे नाकबूल करण्याचा भत्तायार मानिखेतास आहे.

हेतुने कोणा साक्षीदाराचे नांव त्या यादीत घातले आहे. असे मानिखेतास वाटल्यास, तो साक्षीदार हाशिलावा आहे असे मानण्यास योग्य कारण आहे त्याविषयी आमची खातरी करावी असा हुकूम ज्या मनुष्यावर किर्याद हाली त्यास करण्याचा समतदार त्या मानिखेतास आहे; आणि मानिखेताची खातरी त्याने न केली, तर तो साक्षीदार इजोर करण्यास जो खर्च पडेल तो भागण्याकरिता जी रकम मानिखेतास जरूर वाटेत ती मानिखेतामजकूर त्याने अमानस ठेविली नसल्यास, तो साक्षीदार समन्स करून भागण्याचे मानिखेतास जरूरच आहे असे नाही.

१. ज्याला सेवान कोर्तात कमिट केला तो अपुल्या तर्फेचे ने साक्षीदार सभेला त्याला प्रायः समन्स करणे मानिखेतास जरूर आहे. ह्या कलमाले लिहिले प्रसंगी मानिखेतास नाकबूल करता येतील. (आप्ता स. को. नं. ३६ व्हा. ३.)

२. आपले पुढे साक्षीदार द्याव्या त्या वेळेस त्याला कोर्ताच मजकूर माहित नव्हता, एवढ्याच सबबेने त्यास समन्स करण्याचे नाकबूल करण्यास मानिखेतास अधिकार नाही. त्याला क. २२८ ह्यात लिहिल्याप्रमाणे तजवीज करणे जरूर आहे. (क. हा. को. व्हा. ३ फी. प. नं. १६)

३. ज्या साक्षीदाराच्या साक्षीची आवश्यकता आहे त्याचे हजेर राहण्याबद्दल खर्चाची तजवीज करणे क. २२७/२२८ वरून कमिट करण्यास मानिखेतास भाग आहे. (म. ग. आ. ता. २१ ऑक्टोबर सन १८६५ नं. १५०४)

२२९. चौकशी होण्याकरिता सेवान कोर्ताकडे कोणाला पाठवावयाचे अथवा कोर्ताकडे कागद पाठविले पाहिजेत.

काही हत्यार अगर मालाचा दुसरा दाग असेल त्यासुद्धा मानिखेताने केलेले त्या जटल्याचे कागद त्या कोर्ताकडे पाठविले पाहिजेत. न्यायाच्या सुप्रीम कोर्ताकडे कोणाना चौकशीकरिता पाठवावयाचे असेल, तर ते कागद आणि ते हत्यार अगर दुसरा दाग ही कार्ये आफ डि कोर्त (त्या कोर्ताचा कारकून) ह्याजकडे पाठविनी पाहिजेत; आणि त्या कागदांविषी एखादा कागद घेवरी भाषेत नाही असे असल्यास त्याचा तर्जुमा घेवरी भाषेत करून तो त्याजकडे पाठविला पाहिजे.

१. सन १८६५चा आक्ट १३ क. २ | १८ पहा.

२. सेशनांत खटला कमिट केला असता कमिट करण्याची कारणे लिहून ठेवण्याविषयी व त्या खटल्यापुरता क्वालेंडर तक्रार पाठविण्याविषयी नरी प्रोसेजुअर कायद्यात ठरविले नाही तरी कमिट करणारे अंपलदराने क्वालेंडर तक्रार न कमिट करण्याचे कारणे टिपण हे कागद तयार करून खटल्याबरोबर सेशनांत पाठवावे. (क. हा. को. सर. ता. २२ फेब्रुवारी सन १८६२)

३. एका माजिस्ट्रेटाने कमिट केलेला खटला जिझ्याचे माजिस्ट्रेटास तपासण्याचा अधिकार नाही. (आम्हा स. को. सर. नं. १७ सन १८६४)

२३०. पूर्वी करावयाचा जो तपास तो संपल्यावर, ज्या मनुष्यावर फिराद आणून फिराद द्यावी त्याला द्यावी त्याने जबाब्याच्या नकला चौकशीच्या अंतोःप्राप्त्याच्या नकला दिव्या पाहिजेत. जर योग्य वेळेस माजिस्ट्रेटास, त्या त्याच्या धर्तीने करून त्याला दिव्या पाहिजेत.

१. सेशन कोर्टाकडे चौकशी साठी कमिट केलेले मनुष्यास साक्षीदाराच्या जबाब्याच्या नकला देणे त्या साधे कागदावर द्याव्या. व त्यावर माजिस्ट्रेटाने त्या खत्या असल्याबद्दल सही करावी. (प्रो. म. हा. को. ता. २५ सप्टेंबर सन १८६२)

२. रेकार्डाच्या नकला पक्षकार, वकील अगर दुसरे कोणी त्रासगी उपयोगासाठी मागतील तर साधे कागदावर द्याव्या. पण त्या खत्या असल्याबद्दल त्यावर अंपलदराने सही करण्याची गरज नाही. (प्रो. म. स. को. ता. २३ ऑक्टोबर सन १८६०)

३. सन १८६५चा आक्ट १३ क. ५ ह्यात हायकोर्टापुढे जे खटले चौकशीकरिता कमिट होतील त्या खटल्यांत नकलांविषयी असाच नियम लागूतला आहे. त्यांत इतकाच भेद आहे की, दर एक नव्वद शब्दांच्या फोलियोस एक आणा की द्यावी असा ठराव आहे.

२३१. ज्या मनुष्यावर फिराद द्यावी त्यास त्याची चौकशी सेशन कोर्टाची चौकशीकरिता कोणास पाठविणे पुढे दहावयाकरिता पाठविले असता, वकिलास किंवा असता सरकारी वकिलास नगरे सेशन कोर्टापुढे अटर्नी चालविण्यासाठी सरकारने नेमलेल्या दुसऱ्या कोणा कामगारास, अमुक मनुष्य चौकशी होण्याकरिता पाठविला आहे असा हुकूम लिहून कळविले पाहिजे, आणि चाजित लिहिल्या आमाणे तो भपराधीही त्या हुकुमांत लिहिला पाहिजे. सरकारी वकील अगर तो दुसरा कामगार ह्याजेरीन एखादा निराळा मनुष्य ते खटले चालविण्यास

मावा, भसं माजिखेवाच योग्य दिसल्यास, ह्या कामावरून त्यास प्रसिद्धे करावे भसं नाही.

१. जो खटला कमिट होऊन खल त्यांतील प्रोसिडिंग अगदी गैरकायदा आहे असे सेसन जज्याचे नमरेस आल्यास त्याने क. ४३४ प्रमाणे लागलाच हायकोर्तास रिपोर्ट करवा. म्हणजे ते कोर्ट धरं प्रोसिडिंग रर करण्याचा हुकूम देईल. (क. हा. को. सर. नं. ७ सन १८९४)

२. ह्या खटल्यांत सरकार तर्फे खटला चालविण्याविषयी सरकारी वकिलास कोणी कायदापुढे स्थिती नाही, तसा खटल्यांत आरोपिताने त्यास वकिलपत्र देण्यास हरकत नाही. (प्रो. व. स. को. ता. १० एप्रिल सन १८९१) ह्या कायद्याचे क. ११० पहा.

३. सरकारी वकिलास खटला कमिट केव्हावरून कळविते वेळेस आरोपीत पूर्वी गुन्हांत आल्या असल्यास ती शानिदी करण्याचा पुरास असेल तो त्याजकडे पाठवीत जावा. आरोपितचे जबाबत तो मजकूर कधीही लिहून घेऊ नये. व माजिखेताने कमिट पुढेवाही दाखल करू नये. कारण हल्लीचा आरोप असेसराचे किंवा नूरीचे मत घेतल्यावर हाबीद ठरेल तर शिवा किती बाक्याची शाखा विचार जज्यास करण्याचे कामत मात्र त्या पुराव्याची भर कर आहे. (क. हा. को. फौ. ठ. नं. ३४. ३८) तरी त्या वेळेस तो पुरावा दाखल करण्याची सरकारी प्रोसिडिंगुटारने तजवीज ठेवीत जावी. मनुष्य पूर्वी गुन्हांत आल्या होता असे हल्लीचा गुन्हा त्याजवर वल्लीद होण्याचे पूर्वीच जज्यास कळेल तर त्याचा अभिप्राय बहुधा आरोपीत बर्हद मनुष्य आहे अस्य आल्यावाचून राहणार नाही; आणि तसे होणे कीबदारी कायद्याचे नियमास अगदी खलट आहे.

२३२. खटलें चालविणारे आणि त्याच्या तर्फेचे साक्षीदार ज्यास सेशन खटली चालविणारे व साक्षीदार कोर्तापुढें हजीर व्हावे लागेल, त्यांनी खटलें चालव आणि मुचकडे.

बाक्याकरिता अगर साक्षी दाखवाकरिता, जसें असेल वसें, शेळावतील तेव्हां सेशन कोर्तापुढें हजीर होण्याविषयी ह्या आक्ताच्या कोर्टां जोडलेल्या कागदांतील (१) निशाणोंच्या नमुन्याप्रमाणें अगर त्याच्या अभिप्रायाप्रमाणें, मुचकडे माजिखेवापुढें लिहून दिठे पाहिजेत. कोणी खटलें चालविणारा अगर साक्षीदार सेशन कोर्तापुढें हजीर होण्याविषयी, अगर खानिखेवा मुचकडा लिहून देण्याविषयी, नाकडूल साळा, सर तसा मुचकडा तो लिहून देई एवंत अगर सेशन कोर्तापुढें हजीर होण्याची वेळ येई असे, जो खटलें चालविणारा अगर तो साक्षीदार केवळ खटलावरून होण्याचा

अधिकार मागितेनास याचे. सेवान कोर्तापुढे हजीर होण्याची वेळ घाली म्हणजे तो नटले चालविणारा अगर तो साक्षीदार मागितेनास कोणाच्या हिमतीत देऊन सेवान कोर्तापुढे पाठविला पाहिजे.

१. हा कलमातील मुसलमानाचा दंड बसूळ करण्याकरिता क. २१९।२२०।२२१ सार्वत्रिक तजविजी पहा.

बाब १३.

चार्जाविषयी.

२३१. ज्या मनुष्यावर फिर्याद झाली त्याला चौकशी होण्याकरिता सेवान कोर्तापुढे पाठवावयाचा निश्चय मागितेनास केव्हास, त्या मनुष्यावर कोणत्या अपराधाचा चार्ज ठेविला आहे तें लिहून त्याने आपल्या सही शिष्यानिशी एक कागद तयार केला पाहिजे, आणि त्या चार्जवर त्या कोर्ताने त्याची चौकशी करावयाविषयी हुकूम केला पाहिजे. ज्या सेवान कोर्तापुढे त्या मनुष्याची चौकशी व्हावयाची त्या कोर्ताकडे हा कागद त्याची नकल पूर्वी झालेल्या तपासाच्या कागदांवरोंवर पाठविली पाहिजे, आणि सरकारच्या तर्फेन नटले चालविणाऱ्याकडे अगर तें नटले चालविण्याकरिता नेमलेल्या कामगाराकडे एक नकल पाठविली पाहिजे.

१. चार्जाची नकल होण्याविषयी क. २३१ पहा.

२. कलम २२७ पहा.

३. पी. को. क. ४९४ प्रमाणे जपकोवर पाहिला नवरा भिंत असता दुसरा नवरा केव्हाचा चार्ज ठेविला. असेल तेव्हा त्या मुसल्या नवऱ्यावर पी. को. क. ४९७ प्रमाणे नार कर्माचा चार्ज ठेवावा. उदाहर्य केव्हाचा वगैरे चार्ज ठेवणे कडपदेशीर नाही. (मुं. हा. को. वा. २ ड. १२४)

४. सिविल फोडकडा एका मागसमने एक प्रकारची नवानी देऊन त्याच प्रकरणावरल मागितेनापुढे दुसरे प्रकारची नवानी सिविल जजनी दिली असल्यास सिविल कोर्तातील किंवा मागितेनापुढची कोणती तरी एक नवानी त्याने सोटी दिली असा त्यावर चार्ज ठेवण्यास हरकत नाही. (क. हा. को. वा. ८ पी. ठ. ड. ७९)

५. दरोड्याच्या गुन्हा करते समर्पी खून झाला असेल तर दरोड्यातील प्रत्येक मनुष्यावर खुनाचा चार्ज ठेवावा. (क. हा. को. पी. ठ. वा. २ ड. १९)

६. सोटे प्रसिद्धे नसतों कोणते हाक सोटे कोट्टे हे जिद्दने पावले आहे.

७. पी. को. क. ९११ प्रमाणे कोणतेही गुन्ह्याचा प्रयत्न केल्याचा चार्ज ठेवण्यात येईल तेव्हा उगा गुन्ह्याचा प्रयत्न केला असेल ते कलम ४ ५११ व कलम चार्जात लिहिले पाहिजे. (क. हा. को. व्हा. ९ फौ. प. ५. २)

८. पी. को. क. ९११ प्रमाणे खोटी किर्याद केल्याचा जेव्हा चार्ज असेल तेव्हा चार्जात "अशी किर्याद करण्यास योग्य व कायदेशीर सबब नसता समजून ठमजून खोटी किर्याद केली" इतके शब्द चार्जात लिहिणे अवश्य आहेत. (किता.)

९. खोट्या प्रतिवेचे एकाच सदस्यात निरनिराळ्या तारखेस गुन्हा घडल्याचे चार्ज ठेवणे असल्यास त्या त्या तारखेस काय काय खोटे सांगितले त्याविषयी निरनिराळे चार्जात स्पष्ट लिहिले पाहिजे. (क. हा. को. व्हा. ९ पृ. १४)

१०. निरनिराळे तारखेस एकाच मजकुरावरून एकमेकांविरुद्ध जबाब्या दिल्या, तर कोणती जबाबी खोटी दिली हे शाबीब करण्यास जरी कायदेशीर पुरावा नसला तरी कोणती तरी एक जबाबी खोटी दिली असा ठराव करण्यास अधिकार आहे. (क. हा. को. व्हा. ८ फौ. ठ. पृ. ७९)

११. चोरीचा माल लबाडीने ताब्यात ठेविल्याचा चार्ज ठेवणे असेल तेव्हा अरोपिताचे ताब्यात जो माल सापडला तो माल अमुक मालकाचा आहे असे चार्जात मेहेमी लिहीत जावे. (मुं. ज. को. व्हा. १ पृ. ९९)

२१२. ज्या अपराधाचा चार्ज करावयाचा त्या अपराधाचे स्वरूप, घेव अपराधाचे स्वरूप कसेलशीर वतील तितके हिंदुस्थानच्या अपराधांस शिक्षा करण्याविषयी कायदा ह्यांतल शब्द घेऊन चार्जात लिहिले पाहिजे, आणि ज्या कलमांत त्या अपराधास शिक्षा सांगितली असेल ते कलम दर्शविले पाहिजे.

१. खोटी सक्ष देण्याचे प्रत्येक कृत्य निराळा अपराध आहे. ह्यास्तन प्रत्येक अपराधावरून निराळा चार्ज केला पाहिजे. (पो. म. हा. को. ता. २ एमिल सन १८९४)

२१५. हिंदुस्थानच्या अपराधांस शिक्षा करण्याविषयी कायदा ह्यांतील अपराधांस शिक्षा करण्याविषयी ह्या चार्जेत जे साधारण अपवाद लिहिले आहेत त्यांपैकी कोणताही अपवाद ह्या नटल्यास लागू नाही हे दाखवावयाकरितां चार्जामध्ये कांहीं सक्ती लिहिल्याचे कारण नाही, आणि तसा कोणताही अपवाद नटल्यास लागू नाही हे देखील त्यांत लिहावयाचे कारण नाही, परंतु ज्या गोष्टींनी अपवाद लागू पडेल त्या गोष्टी नाहीत, हे हरेक चार्जात तसे लिहिल्यासमजून समजले पाहिजे.

१. जर माजिस्त्रेतास असे वाटेल की, पी. को. वाच ४ ह्यांत जे सामान्य अपवाद आहेत त्यावरून केलेले कृत्य किंवा जे करावयाचे असून केले नाही असे कृत्याचा चाचणी झाल्या असेल तो गुन्हा होत नाही. तर माजिस्त्रेताने त्या आरोपितास सोडून द्यावा (क. हा. को. सर. नं. १ सन १८६७) परंतु ज्या गुन्हाचा चार्ज असेल तो गुन्हा करतांना गुन्हा करणारा बेदा होता असे दिसेल तर हा नियम त्यास लागू नाही (क. हा. को. सर. नं. ७ सन १८६७)

२३६. अपवाद लागू नाहीत हे प्रथम चौकशीच्या बेजेस वटने चालविणाऱ्या साधारण अपवादाविषयी पुरावा. ज्याने दाखवावयाचे प्रयोजन नाही; परंतु ज्या मोडीवरून अपवाद लागू आहे असे सिद्ध होईल त्या मोडीचा पुरावा करण्याचा अपत्त्यार ज्या मनुष्यावर किर्यात झाली त्याला आहे; आणि मग तो पुरावा रद्द करण्यावरील पुरावा करण्याचा अपत्त्यार वटने चालविणाऱ्यास आहे.

२३७. चाब्रांत दर्शविलेल्या कलमांत त्या साधारण अपवादांपैकी नव्हे असे कस मोडींनी विशेष अपवाद एकादा अपवाद असला, तर ज्या मोडींनी त्या कलमा पडावा त्या मोडी नाहीत असे परती समजू नये. मात स्वामित्वलेला अपवाद लागू पडेल तशा मोडीचा बाबत असे स्पष्ट लिहिजे नसल्यास, तशा मोडीचा चाब्रांत नाहीत असे एका समजू नये.

१. इ. पी. को. क. १३६१, ३२३१, ३२४१, ३२५१, ३२६१ ह्यांतील चाब्रांत हे अपवाद आढळतात.

२३८. चाब्रांत एक सदर अगर अनेक सदरे करण्याचा अपत्त्यार चाब्रांत एक किंवा अनेक सदरे आहे. करण्याची परवानगी आहे.

१. क. २४०, २४१, २४२ ह्यांत चाब्रांची निरनिराळी सदरे केव्हा करावी ते सांगितले आहे.

२. एक कृत्य अनेक वेळां केल्यावरून आरोपितावर चार्ज करावयाचा असेल तेव्हा तो कृत्यामुळे कोणता मोठा अपराध झाला आहे व कोणत्या अपराधाने मोठी शिक्का देता येईल ह्याचा विचार प्रथम केला पाहिजे आणि हा निश्चय केल्यावर चार्जाचे पत्र लिहिले सदर लिहून मग्राहून दुसरी सदरे लिहावी. ही दुसरी सदरे लिहिण्याचा उद्देश त्यास अधिक शिक्षा व्हावी असा नाही, तर मुख्य चार्ज त्या पुराव्याने शाबीद न झाल्यास दुसरे चार्ज उपयोगी पडावे असा आहे. (पो. स. हा. को. ता. ३० मार्च सन १८६१)

२३९. चाब्रांत एकच सदर आहे तेव्हा चाली लिहिण्या नमुन्याप्रमाणे चाब्रांतिल सदरे. अगर त्याच्या अभिप्रायाप्रमाणे, तो असा.

(अ) मी अमुक (येथे भाजिल्लेलाचे नांव व हुद्दा कोरे असावा) असे निहितो की, प ह्याप्रकार असा चार्ज केला आहे.

(ब) की, त्याने अमुक वर्गाच्या अमुक महिण्याच्या अमुक तारखेत अजर कलम १२१ हा भंगविला. त्या सुमारास अमुक ठिकाणी राणी साहेबगंणी पुढे चालविले, आणि तसे करून त्या अपराधास हिंदुस्थानच्या अपराधांस शिक्षा करण्याविषयी कायदा हातीक कलम १२१ हात शिक्षा सांगितली आहे, (क) आणि ज्याची चौकशी सेवान कोर्ताच्या अधिकारांत आहे, तसा अपराध त्याने केला आहे.

(द) आणि मी असा हुकूम करिचों की, त्या चार्जावर त्या कोर्टाने प ह्याची चौकशी केवी पाहिजे.

(भाजिल्लेलाची सही व शिक्षा.)

(ब) ह्याच्या लेखी निहायचाले तें.

(१) की तो अमुक वर्गाच्या अमुक महिण्याच्या अमुक तारखेत अजर कलम १२४ हा भंगविला. त्या सुमारास अमुक ठिकाणी अनवरत अ. व. हिंदुस्थानचा सरकार अजर हाचा कौन्सिलदार आहे, हास कायद्याने जो अधिकार मिळाला आहे तो आपल्या हुद्याच्या वात्याने त्याने चालवूं नये; ह्या विषयी त्यास बळविण्याच्या हद्दात त्याच्या भंगावर मेला, आणि तसे करून त्या अपराधास हिंदुस्थानच्या अपराधांस शिक्षा करण्याविषयी कायदा हातीक कलम १२४ हात शिक्षा सांगितली आहे, आणि ज्याची चौकशी सेवान कोर्ताच्या अधिकारांत आहे, तसा अपराध त्याने केला आहे.

(२) की, तो अमुक वात्यांत सरकारी नौकर असून, कोर्ती सरकारी काम कलम १६१ हा भंगविला. म करण्याबद्दल, कायद्याने जें मिळवयाचें त्या कोर्टीज कोर्ती देवगी भमक्यापासून भमक्याकरिता त्याने प्रत्यक्ष घेतली, आणि तसे करून त्या अपराधास हिंदुस्थानच्या अपराधांस शिक्षा करण्याविषयी कायदा हातीक कलम १६१ हात शिक्षा सांगितली आहे, आणि ज्याची चौकशी सेवान कोर्ताच्या अधिकारांत आहे, तसा अपराध त्याने केला आहे.

(३) की, त्याने अमुक वर्गाच्या अमुक महिण्याच्या अमुक तारखेत अजर कलम ३०४ हा भंगविला. त्या सुमारास अमुक ठिकाणी कून नवे असा स-रीप मनुष्य पद केला व त्यामुळे भमक्याचा बीज मेला, आणि तसे करून त्या अपराधास हिंदुस्थानच्या अपराधांस शिक्षा करण्याविषयी कायदा हाती

हीन कलम ३०४ ह्यांत शिक्षा सांगितली आहे, आणि ज्याची चौकशी सेगन कोर्ताच्या अधिकारांत आहे, तसा अपराध त्याने केला आहे.

(५) की, त्याने अमुक वर्षाच्या अमुक महिन्याच्या अमुक तारखेस अ-
कलम ३०६ चा भंग केला. त्या सुमारास अमुक ठिकाणी अ. व. ह्या अ-
यल जडलेल्या अनुषंगाने आत्महत्या केली त्या हत्येस साक्ष केले, आणि तसे
करून ज्या अपराधास हिंदुस्थानच्या अपराधांस शिक्षा करण्याविषयी कायदा
ह्यांतील कलम ३०६ ह्यांत शिक्षा सांगितली आहे, आणि ज्याची चौकशी
सेगन कोर्ताच्या अधिकारांत आहे, तसा अपराध त्याने केला आहे.

(६) की, त्याने अमुक वर्षाच्या अमुक महिन्याच्या अमुक तारखेस अग-
कलम ३०७ चा भंग केला. त्या सुमारास अमुक ठिकाणी अपसुरीने अमक्या-
स मोठी दुष्कापत केली, आणि तसे करून ज्या अपराधास हिंदुस्थानच्या अ-
पराधांस शिक्षा करण्याविषयी कायदा ह्यांतील कलम ३०७ ह्यांत शिक्षा सांगि-
तली आहे, आणि ज्याची चौकशी सेगन कोर्ताच्या अधिकारांत आहे, तसा
अपराध त्याने केला आहे.

(७) की, त्याने अमुक वर्षाच्या अमुक महिन्याच्या अमुक तारखेस अग-
कलम ३०८ चा भंग केला. त्या सुमारास अमुक ठिकाणी उबरीची बोरी केली
आणि तसे करून ज्या अपराधास हिंदुस्थानच्या अपराधांस शिक्षा करण्या-
विषयी कायदा ह्यांतील कलम ३०८ ह्यांत शिक्षा सांगितली आहे, आणि
ज्याची चौकशी सेगन कोर्ताच्या अधिकारांत आहे, तसा अपराध त्याने केला
आहे.

(८) की, त्याने अमुक वर्षाच्या अमुक महिन्याच्या अमुक तारखेस अग-
कलम ३०९ चा भंग केला. त्या सुमारास अमुक ठिकाणी दरवडा घातला,
आणि तसे करून ज्या अपराधास हिंदुस्थानच्या अपराधांस शिक्षा करण्या-
विषयी कायदा ह्यांतील कलम ३०९ ह्यांत शिक्षा सांगितली आहे, आणि ज्या-
ची चौकशी सेगन कोर्ताच्या अधिकारांत आहे, तसा अपराध त्याने केला आहे.
आणि ज्या जागीत एकच सहर भसेल ते सार्जे हिंदुस्थानच्या अपराधांस
शिक्षा करण्याविषयी कायदा ह्यांतील रत्तर कलमांतल्या अपराधाविषयी करा-
वयाचे ते ह्याच नमुन्याप्रमाणे होईल तितके करून केले पाहिजे.

२४०. ज्या गोष्टी घडल्या असे साक्षीपूराव्यावरून सिद्ध होईल असेल
हिंदुस्थानच्या अपराधांस शिक्षा त्या गोष्टी पाहता, त्या घटकेस हिंदुस्थानच्या अ-
पराधांस शिक्षा करण्याविषयी कायदा ह्यांतील दोन
अगळ्या भागांत कलमांतले अपरा-
ध विषयी आहे. अगळ्या भागांत तसा आहेत असे, असेल ते

हाटेल तेहनां, त्या खाळांत दोन वगर अधिक सदरें भसाबीं, बाणि त्यापिळीं
इयेक सदर त्या कलमांतोळ एकेका कळवाच्या संख्याचें भसाबें.

२५१. ज्या गोष्टी घडल्या असे साक्षीपुराव्यावरून सिद्ध होई वकिल त्या
एक व कलमान त्यास शिक्षा गोष्टी पाहतां, ज्यास हिंदुस्थानच्या अपराधांस शि-
क्षितकी आहे असे होत किंवा
वर्षभूत अपराध. ह्या करण्याविषयी कोयदा ह्यांतोळ एकच कलम
आणू आहे असे होत अगर अधिक अपराध झाले असे मानिलेतास घाटेल,
जेव्हां जाजात होत अगर अधिक सदरे असतील, अथि प्रत्येक सदर त्या अप-
राधांपैकी एकेका अपराधाच्या संबंधास असतील.

१. पी. को. क. १९३ प्रमाणें समझून उमझून खोटा पुरावा देणें किंवा तयार करणें व्याधिषीं चार्ज असूं शकेल तेव्हां दोन्ही गुण्यांचा चार्ज कैदीवर जर ठेवण्याचा हेतु असेल तर चार्जोची दोन सदरें केली पाहिजेत.

२. निम्नलिखित तीन कथाओं में जर तीन मनुष्यों में दुःखान्त वाली भस्मेल तर चा-
जों की तीन सदरे कोली पाईजेल. (क. हा. को. स्त्र. ५ को. प. मं. ४)

२४२. ज्या गोष्टी घडल्या असें साक्षीपुराव्यावरून सिद्ध होऊं शकेल कोणतें कलम लागू आहे, अ- त्या गोष्टी पाहतां, ज्यास हिंदुस्थानच्या अपराध्यास मार कोणता अपराध शाबूत होई शिखा करण्याविषयी कायदा ह्यांतील दोन अगर जाकेल, ह्याचा संशय असला तर अधिक कलमांपैकी एखादें पकडून लागू पडेल असें वाटतें आहे, परंतु कोणतें कलम लागू पडेल ह्याचा संशय आहे, किंवा त्या गोष्टी पाहतां ज्यास त्या कायदांतील एकच कलम लागू पडेल असे दोन अगर अधिक अपराध झाले आहेत, परंतु कोणता अपराध शाबूत होऊं शकेल ह्याचा संशय आहे, असें माजिस्ट्रेतास वाटेल, तेव्हां चानौत दोन अगर अधिक सदरें असावीं, आणि प्रत्येक सदर त्या कलमांपैकीं एकेका कलमाच्या संबंधाचें असावें, किंवा प्रत्येक सदर त्या अपराधांपैकीं एकेका अपराधाच्या संबंधाचें असावें.

१. एकांत स्वतंत्रता झालेल्या पुराव्यावरून अरोपिताने खून किंवा सदेष्ट मनुष्यवध घटवून कोणता गुन्हा केला असा संशय व्याख्यास चार्जात देणे सदरे करावी. तसेच जोरी केली किंवा चौरीचा मार घेतला असा संशय व्याख्यासही चार्जात देणे सदरे करावी. (मि. ४. ११९)

२४३. चात्रांत एकाहून अधिक सदरे असतील तेव्हां चाली लिहिलेल्या
 पत्रात अनेक सदरे आहेत थ- नमुन्याप्रमाणें, अगर त्याच्या अभिप्रायाप्रमाणें, तो
 तो चात्रां नमुना.
 चात्र असावा:

१. मी अमुक (वेधे पूर्वी सांगितलेला मासितेत किंवा दुसरा कामगार ह्यांचे नांव व हुदा वगैरे असावा) असे लिहितो कीं, प ह्याजवर असा चार्ज केला आहे,

पहिलें—कीं, त्यानें अमुक वर्षाच्या अमुक महिन्याच्या अमुक तारखेस अमुक २४१ व २४२ चांष्ठा अगर त्या सुमारास अमुक ठिकाणीं, जें नाणें नकली आहे असें त्यास माहीत होतें तें करूं म्हणून अ. व. नांवाच्या दुसऱ्या मनुष्यास दिलें, आणि तसें करून ज्या अपराधास हिंदुस्थानच्या अपराधांस शिक्षा करण्याविषयी कायदा ह्यांतील कलम २४१ ह्यांत शिक्षा सांगितली आहे, आणि ज्याची चौकशी सेशन कोर्ताच्या अधिकारांत आहे, तसा अपराध त्यानें केला आहे.

दुसरें—कीं, त्यानें अमुक वर्षाच्या अमुक महिन्याच्या अमुक तारखेस अगर त्या सुमारास अमुक ठिकाणीं, जें नाणें नकली आहे असें त्यास माहीत होतें तें करूं म्हणून वेण्याविषयीं अ. व. नांवाच्या दुसऱ्या मनुष्यास धडविण्याचा प्रयत्न केला, आणि तसें करून ज्या अपराधास हिंदुस्थानच्या अपराधांस शिक्षा करण्याविषयी कायदा ह्यांतील कलम २४२ ह्यांत शिक्षा सांगितली आहे, आणि ज्याची चौकशी सेशन कोर्ताच्या अधिकारांत आहे, तसा अपराध त्यानें केला आहे.

आणि मी असा हुकूम करितो कीं, ह्या चार्जीवर त्या कोर्तानें प ह्याची चौकशी केली पाहिजे.

(मासितेताची सही व शिक्षा असावा.)

पहिलें.—कीं, त्यानें अमुक वर्षाच्या अमुक महिन्याच्या अमुक तारखेस अमुक ३०२ व ३०४ चांष्ठा अगर त्या सुमारास अमुक ठिकाणीं अमक्याच्या मरणास

कारण होऊन मृत झाला, आणि तसें करून ज्या अपराधास हिंदुस्थानच्या अपराधांस शिक्षा करण्याविषयी कायदा ह्यांतील कलम ३०२ ह्यांत शिक्षा सांगितली आहे, आणि ज्याची चौकशी सेशन कोर्ताच्या अधिकारांत आहे, तसा अपराध त्यानें केला आहे.

दुसरें.—कीं, त्यानें अमुक वर्षाच्या अमुक महिन्याच्या अमुक तारखेस अगर त्या सुमारास अमुक ठिकाणीं अमक्याच्या मरणास कारण होऊन स दोष मनुष्यवध केला, आणि तसें करून ज्या अपराधास हिंदुस्थानच्या अपराधांस शिक्षा करण्याविषयी कायदा ह्यांतील कलम ३०४ ह्यांत शिक्षा सांगितली आहे, तसा अपराध त्यानें केला आहे.

वली आहे, आणि ज्याची बीकनरी सेवान कोर्ताच्या अधिकारांत आहे, तसा अपराध त्याने केला आहे.

पहिले.—की, त्याने अमुक वर्षाच्या अमुक महिन्याच्या अमुक तारखेस अजर त्या सुमारास अमुक ठिकाणी चोरी केल्याची खोरी केली, अन्तरे.

आणि तसें करून ज्या अपराधास हिंदुस्थानच्या अपराधांस शिक्षा करण्याविषयी कायदा ह्यांतील कलम ३७९ ह्यांत शिक्षा सांगितली आहे, आणि ज्याची बीकनरी सेवान कोर्ताच्या अधिकारांत आहे, तसा अपराध त्याने केला आहे.

दुसरे.—की, त्याने अमुक वर्षाच्या अमुक महिन्याच्या अमुक तारखेस अजर त्या सुमारास अमुक ठिकाणी चोरी करवयाकरिता कोणा मनुष्याचा जीव देण्याची तयारी करून चोरी केली, आणि तसें करून ज्या अपराधास हिंदुस्थानच्या अपराधांस शिक्षा करण्याविषयी कायदा ह्यांतील कलम ३८१ ह्यांत शिक्षा सांगितली आहे, आणि ज्याची बीकनरी सेवान कोर्ताच्या अधिकारांत आहे, तसा अपराध त्याने केला आहे.

तिसरे.—की, त्याने अमुक वर्षाच्या अमुक महिन्याच्या अमुक तारखेस अजर त्या सुमारास अमुक ठिकाणी आपणास चोरी केल्यावर पळून जातो यावे ह्याकरिता कोणा मनुष्यास प्रतिबंध करण्याची तयारी करून चोरी केली, आणि तसें करून ज्या अपराधास हिंदुस्थानच्या अपराधांस शिक्षा करण्याविषयी कायदा ह्यांतील कलम ३८१ ह्यांत शिक्षा सांगितली आहे, आणि ज्याची बीकनरी सेवान कोर्ताच्या अधिकारांत आहे, तसा अपराध त्याने केला आहे.

चौथे.—की, त्याने अमुक वर्षाच्या अमुक महिन्याच्या अमुक तारखेस अजर त्या सुमारास अमुक ठिकाणी चोरलेला माल आपल्या ताब्यांतून न जावा ह्याकरिता कोणास दुखापतीचे मय घालण्याची तयारी करून चोरी केली, आणि तसें करून ज्या अपराधास हिंदुस्थानच्या अपराधांस शिक्षा करण्याविषयी कायदा ह्यांतील कलम ३८१ ह्यांत शिक्षा सांगितली आहे, आणि ज्याची बीकनरी सेवान कोर्ताच्या अधिकारांत आहे, तसा अपराध त्याने केला आहे.

आणि ज्या चालीत एकाहून अधिक सदरे असतील तसे चाले हिंदुस्थानच्या अपराधांस शिक्षा करण्याविषयी कायदा ह्याच्या इतर कन्यांतील अपराधांविषयी करावयाचे ते होतल तितके करून ह्याच नमुन्याप्रमाणे केले जाविले.

१४४. कोणत्याही कोर्टापूर्वी कोणत्याही चौकशी चालवली असता, त्या चौकशीत दुबस्त करवें. कामचालविण्याची कोणत्याही एखाद्यापि चार्ज दुबस्त करण्याचा अमर त्यांत फेरफार करण्याचा असल्यास त्या कोर्टाला आहे.

१. अनेक गुन्हाचे चार्ज पीनलकोडातील एकाच कलमाप्रमाणे ठेवजे असतील तेव्हा निरनिराळी सदरे चार्जांचे कागदांत माजिल्लेतानें क. २२/१२४१ प्रमाणे लिहिता येतात माजिल्लेतानें चूक केली असल्यास ह्या कलमाप्रमाणे सेवान कोर्टानें तजवीज करावी. सेवान जज्यास एकाच कज्यास सदर चार्जांचा निकाल करणे माजवी वाटेल तर त्या प्रमाणे करावें. तसें न वाटेल तर माजिल्लेताकडून लिहून आले चार्जांचा केसला कसून कामचालविण्या गुन्हावरून निराळे चार्ज तयार करून कज्या पाठविण्याविषयी सेवान जज्याने माजिल्लेतास लिहिण्यास हरकत नाही. आणि माजिल्लेताने तसे लिहून आल्यावर पुनः कज्या जबाब्या न घेता चार्ज मात्र तयार करून पाठवावा. (क. हा. को. व्हा. ७ पृ. ८)

२. माजिल्लेताकडील चार्जांत फेरफार करणे साध्यास तो चार्ज अगदीच गैरशिस्त रीतीने तयार केला आहे असे वाटून फेरफार काढणे तो फार ग्राह्यरीचा आहे असे सटेल तर माज ह्या कलमाप्रमाणे चार्ज दुबस्त करित जावा, सर्गीस शम्दाचा फेरफार करणाऱ्याची जबाबरी नाही. (क. हा. को. व्हा. १० पृ. ३.)

३. "कोणतेही कोर्ट" ह्या शब्दांत "सेवान कोर्ट" व क. २५० प्रमाणे काम चालविणारे माजिल्लेतानें कोर्ट ह्यांचा समावेश होतो.

४. चार्जांत कमतरता असली तर सेवान कोर्टानें तसेच काम चालवून घ्यावे. ह्या कलमाप्रमाणे चार्ज दुबस्त करून घ्यावा. (क. हा. को. सर. तारीख ११ मार्च सन १८९२)

५. ह्या कलमाप्रमाणे सेवान कोर्टानें चार्ज दुबस्त करण्यास दुबस्त करण्याची कारणे प्रोसेडिंगावर लिहून ठेवावी. (आप्ता नं. ६७ व्हा. १)

६. सेवान कोर्टानें चार्ज बदलला किंवा दुबस्त केला तरी क. २६९ ह्यांत लिहिल्याप्रमाणे तजवीज केली पाहिजे. (आप्ता नं. २९ व्हा. १)

७. सेवान कोर्टानें जरी किंवा भासेसर ह्यांचा अभिप्राय होई पर्यंत व माजिल्लेतानें कोर्टानें माजिल्लेत आपला ठराव व शिक्षेचा हुकूम लिही तोपर्यंत चार्ज बदलण्यास किंवा दुबस्त करण्यास अधिकार आहे. परंतु त्याप्रमाणे चार्ज बदलला किंवा दुबस्त केला असता क. २४५/२४६/२४७ ह्यांत लिहिल्याप्रमाणे तजवीज केली पाहिजे. (आप्ता सर. नं. १९ सन १८९३)

८. जेव्हा माजर असेल तेव्हा पूर्वीचा चार्ज आहे तसाच ठेवून त्यांत किंही निदोष आहे असा अभिप्राय घेऊन तो चार्ज न बदलता दुसरा चार्ज करावा हे नसे आहे. (क. हा. को. व्हा. ८ पृ. नं. १९)

९. कोर्तास कमिटि केलेला खटला सेशन मज्ज माजिस्ट्रेताकडे परत पाठवू शकत नाही. चार्जामागे पुरावा नसेल तर आरोपितास सोडून देण्याचा हुकूम त्याने करावा किंवा चार्ज दुस्त करावा. व ज्या काही चुका असतील त्या माजिस्ट्रेतास दाखवाव्या. (टा. स्टेट. मो. य. हा. को. ता. ९ मे सन १८६३)

१०. अपराधीने दुस्तापत केव्हाचलव्या चार्जाची कोणी माजिस्ट्रेत चौकशी करीत आहे आणि आरोपित मठा जाव देईल की, दुस्तापत करण्यापूर्वी आपणास कोषास चढण्यास मोठे व अंकस्थिक कारण झाले होते, तर माजिस्ट्रेताने आरोपितास सोडवावा अगर चार्ज दुस्त करावा. अगर ज्या अपराधास पी. को. क. ३२४ ह्यांत शिक्षा सांगितली आहे त्या अपराधावरल चौकशी करण्यास लागोवे. क. २४४ ह्यावरून चार्ज दुस्त करण्याचा अधिकार आहे तरी जे कलम लागू नाही अशा कलमांमागे चार्ज करून माजिस्ट्रेताने खटला करू नये. (रा. अ. ४. १६९)

२४५. चार्ज असा दुस्त केला अगर त्यांत असा फेरफार केला की चौकशी लागलीच पुढे चालविली तरी ज्या मनुष्यावर चौकशी केव्हा चालविली. फिरोद झाली त्यास चार्जाचा जबाब देण्याविषयी बहुत करून हरकत पडणार नाही, असे कोर्तास वाटले, तर, कोर्ताच्या विचारास आल्यास, चार्ज दुस्त केव्हाचल अगर त्यांत फेरफार केव्हाचल दुस्त केलेला चार्ज मुळाचाच चार्ज आहे असे समजून चौकशी चालविण्याचा वाक्यार कोर्ताला आहे.

२४६. चार्ज असा दुस्त केला अगर त्यांत असा फेरफार केला की चौकशी लागलीच पुढे चालविली असता ज्या मनुष्यावर चौकशी करण्याचा हुकूम केव्हा झाला. फिरोद झाली त्यास आपला जबाब देण्यास बहुत करून हरकत पडेल, असे कोर्तास वाटले, तर नवी चौकशी चालविण्याविषयी हुकूम करण्याचा, अगर ज्या मनुष्यावर फिरोद झाली त्यास दुस्त केलेल्या अगर फेरफार केलेल्या चार्जाचा जबाब देतां बाधा रतक्या मुदती पर्यंत चौकशी तहकूब ठेवण्याचा, अजव्यार कोर्ताला आहे; आणि त्याचा जबाब ठेकिल्यावर, ज्या मनुष्याची साक्ष मुळाची आहे असे कोर्तास वाटेल तो मनुष्य हजीर होण्याकरिता, किंवा आपल्या तर्फे साक्ष दाखवाकरिता ज्याला समज जावे, अशी ज्यावर फिरोद झाली त्याची इच्छा असेल, तो मनुष्य हजीर होण्याकरिता, आपली कांही मुदती पर्यंत चौकशी तहकूब ठेवण्याचा अगर कोर्ताला आहे.

१४७. चार्ज दुस्त केला आहे अगर त्यांत फेरफार केला आहे असा ज्या साक्षीदाराची साक्ष घेतली आहे त्याच्या मनुष्यावर फिर्याद झाली त्यास ज्या साक्षीदाराची साक्ष घेतली आहे त्या साक्षीदारास फिर्याद झाली त्यास याची परवानगी द्यावी.

बाब १४.

ज्यांची चौकशी करण्याचा अधिकार माजिस्ट्रेतास असून ज्यांत फिर्याद झाली असतां वारंट करण्याचा अखत्यार आहे अशा खटल्यांविषयी.

१४८. ज्याची चौकशी करण्याचा अधिकार कोणा माजिस्ट्रेतास आहे कोणत्या खटल्यांत माजिस्ट्रेताने आणि ज्यास सहा महिन्यांहून अधिक मुदतीची वारंट करावे. फेद देतां येते ससा अपराध कोणा मनुष्याने केला आहे अगर केला आहे असा बरीम आहे अशी फिर्याद त्या माजिस्ट्रेताकडे कोणां केली असतां त्या मनुष्यास धरण्याविषयी वारंट करण्याचा अधिकार त्या माजिस्ट्रेतास आहे.

परंतु ज्या माजिस्ट्रेताकडे ती फिर्याद झाली त्याला योग्य कारण दिसतें वारंट न करितां समन्स करावे. असतां पहिल्याने वारंट न करितां ज्या मनुष्यावर फिर्याद झाली त्याला त्या फिर्यादीचा जबाब देण्याकरितां हजीर होण्याविषयी समन्स करण्याचा अखत्यार त्याला आहे.

१. क. ६६ आणि ६३ च्या सन १८६७ चा अस्त १६ परिशिष्ट व कल १० भाषी सुद्धा पहा.

२. ह्या कलमप्रमाणे फौजदारीत ज्या गुन्हास सहा महिन्यांवर शिक्षा संहितेच्या अन्वये तितक्या गुन्हाच्या आरोपितास धरणे ते वारंटाने धरवे. व योग्य पाटेल तसे समन्सही करावे. ससे स्पष्ट संहितेले आहे, परंतु या अर्कात जोडलेल्या तरजाद्वारे कांहीं मुद्दे सहा महिन्यांवर शिक्षेचे असून त्यातील आरोपितास समन्साने धरवे. ससे जेथे कोष्टक लिहिले आहे तितके ठिकाणी या कलमप्रमाणे विरोध येतो. पण ते खर्च कोष्टक ह्या कायद्याच्या भागांत गजाले जाईल किंवा नाही याची शंका आहे. वारंटकरितां ह्या कलमांत लिहिल्या प्रमाणेच माजिस्ट्रेताने तरजीम कोटी पाहिजे.

कोटावरील इतर विशेष कायद्यांतून सांगितलेल्या गुन्द्यांची जेव्हा किर्पाद असेल तेव्हा आरोपितास धरण्याची कशी तजवीज करावी ही संका येईल. परंतु क. २१ ह्यान-
त सर्व प्रकारच्या गुन्द्यांचे चौकशीचे काम याच कायद्याप्रमाणे करावे असे सांगितले
आहे. जेव्हा गुन्हा सहा माहिण्यांवरील किंवा कमी शिक्केवा आहे त्याचा विचार पाहून
समस्त किंवा वारंन देण्याची तजवीज करनी.

३. ह्या कायद्याचे बाबेप्रमाणे चौकशी करण्याच्या गुन्द्यांची किर्पाद माजिस्त्रेताकडे
दिली असता १८० प्रमाणे पोळिसाकडे किंवा दुसऱ्या अंमलदाराकडे चौकशीस
पाठविण्याचा अधिकार नाही. कारण क. २४९ वरत क. १८९ ह्याचा समावेश
होत नाही. (क. क्ष. को. न्हा. ८ व. १९१३)

४. ह्या बाबेप्रमाणे जेव्हा काम बाल्य असेल तेव्हा जी आरोपितास प्रथमतः क-
रताचा गुन्हा असता समस्त करून आणला असेल इतकेच मुळे किर्पादी इतर शाल
नसला तरी माजिस्त्रेतास कज्जा काढून टाकता येणार नाही. (क. ह. को. न्हा. १०
व. ३१ फौ. ट.)

५. किर्पादी गैरहजर असल्यास त्याला साक्षीदाराप्रमाणे समस्त किंवा नवत पाठवून
त्याची साक्ष माजिस्त्रेताने घेतली पाहिजे.

६. ज्या गुन्हास एखाद्या विशेष अगर स्थलस्थेबंधी कायद्यावरून शिक्षा होते व
ज्या गुन्हास इ. पी. कोर्टात सहा माहिण्यांतून कमी शिक्षा सांगितली आहे व ज्याविषयी
दुसरी विशेष तजवीज केली नाही अशा गुन्द्यांच्या चौकशीस ■ नाम लागू आहे.
(क. २१ पहा.)

७. समस्त काढणे व नजाविणे ह्याविषयीच्या नियमाकरिता कलमे ६९, ७४ पहा.
केवळ करण्याचे वारंत काढणे व नजाविणे ह्याविषयीच्या नियमाकरिता कलमे ७९ व
९९ पहा.

२४९. कलम १८० याच्या प्रारंभापासून कलम २०६ याचे शेवटापर्यंतचे
समस्त कोरिस गिर करजे. कलमांत व कलम २१२ याच्या प्रारंभापासून कलम
२२१ याचे शेवटापर्यंतचे कलमांत व कलम २२४ यांत जे नियम सांगितले
आहेत ते पा बाबेचे आधाराने ज्या नटण्यांची चौकशी करावयाची त्या नट-
ण्यांस लागू आहे.

हा कलमाच्या अन्वये साक्षीदाराची साक्ष जेणे संपल्यावर जी याद कलम
१९९ यांत सांगितली आहे ती लिहून हरएक साक्षीदार साक्ष देत असता
कला घेतला याविषयी जो मजकूर लिहून नेण्यास माजिस्त्रेतास जकर पाटे
तोही त्याने लिहून घेवावा.

ज्येष्ठरी काम चालविण्याविषयीचा कायदा.

१७

१. कलमे २०७, २१७, २२८ ही माजिस्त्रेच्या पुढे नी चौकशी होते तीस लागू नव्हित. (आय स. को. स. नं. २५ सन १८९५)

२. ह्या कलमांत संगितलेले नारणे बाबेंतील नियम खटला क. २२४ प्रमाणे सहकून करण्याचे कायें मात्र टपयोगांत लागूचें. त्या पुढील प्रोसिडिंग क. २५ लागू राहिल २५६ नवें संगितलेले नियमाप्रमाणें खाल्ल्याचे.

३. कितीएक सन् माजिस्त्रेची चौदावे अनेपमाणें होणाऱ्या चौकशीस क. २६५ लागू करितात पण तसें करजे कजनी नाहीं. तें क. पंधराव्या बाबेंतील खटल्यास मात्र लागू आहे. [स. अ. ५. १७४]

४. कितीएक सन् माजिस्त्रेचास असें वाटतें की, ह्या खटल्यास सहा महिन्यांहून अधिक कैदेची शिक्षा संगितली आहे, म्हणजे फी. को. क. ३९३ व त्याच प्रमाणें दुसऱ्या खटल्याच्या सुनावणीचे दिवशीं किर्यादी हजार नसल्यास खटली काढून टाकली येतात, व त्यांचे राजीनामे घेतां येतात. परंतु तसें करण्यास ह्या बाबेंत कोठें संगितलें नाहीं. किर्याद काढून टाकण्याचे व राजीनामे घेण्याचे नियम पंधरावे नारणे म्हणजे ह्या खटल्यांत सहा महिन्यांहून कमी शिक्षा संगितली आहे त्यास मात्र लागू आहेत. फी. को. कलम २५२ पहा व ह्या कायद्याची कलमे २५९, २६९, २७१ पहा.

२५०. किर्यादी व खटलें चालविणाऱ्याकडचे साक्षीदार ह्यांच्या सवाऱ्याचा नांव. घेतल्यावर, आणि ज्या मनुष्यावर किर्याद घाली त्याचा माजिस्त्रेचास जडूर दिसली तरी पुरवणीस केव्हावर, त्या मनुष्यावर अपराध राबवून नाहीं असें माजिस्त्रेचाचें मत असल्यास, त्या मनुष्यास त्यानें सोडून दिलें पाहिजे. किटुस्यानच्या अपराध्यास शिक्षा करण्याविषयी कायदा ह्यांतील अमुक एक कलमांत सांगितलेला अपराध, किंवा त्या कायद्यांतले अमुक अनेक कलमांत सांगितलेल्या अपराधांपैकीं एखादा अपराध, ज्या मनुष्यावर किर्याद घाली त्यावर राबवून होतोसें दिसतें असें माजिस्त्रेचाचें मत असल्यास, ह्या आक्तातील १३ व्या बाबेंत सांगितल्या रितीनें त्या मनुष्यावर चार्ज लिहून तयार केला पाहिजे व त्या बाबेंतील सर्व नियम ह्या बाबेंच्या अन्वये करवयाच्या चातरीस लागू आहेत. ह्या कलमाच्या अन्वये करवयाच्या चातरींत, "ज्याची चौकशी सेअन कोर्ताच्या अधिकारांत आहे" हे शब्द लिहितां त्याच्या जागीं "ज्याची चौकशी माझ्या अधिकारांत आहे" हे शब्द लिहितां चातरीच्या शेवटीं लिहिजे पाहिजेत, आणि "त्या कोर्तानें" हे शब्द हुकुमांतून काढले पाहिजेत.

१. गुन्हा खंडीत नाही अशा कारणावरून आरोपितास माजिस्त्रेचाचें सोडून दिलें

प्रजापि मानितेतास जर बाटेल तर आरोपिताच्या चांगल्या वर्तणुकीविषयीचा जामीन देण्यावरून क. २९७ प्रमाणे काम चालविण्यास हरकत नाही. मगिल कोर्तास कैदीस सोडून दिले असले तरी जर बाटेल तर मानितेतास क. २९७ प्रमाणे काम चालविण्यास लिहिले असता हरकत नाही. (क. हा. को. को. ठ. नं. २९२)

२. एका गांवच्या काही लोकांनी त्यांनी लाविलेले पीक दुसऱ्या गांवच्या काही गांवकऱ्यांनी कापून नेले सन त्या लोकांवर अन्यायाची मंडळी म्हणून पी. को. चे कलम २४४ प्रमाणे मानितेतापुढे फिर्याद केली. फिर्यादी लोकांचे जमानपत्रकून तो गुन्हा शाबीद झाला नाही; कदाचित् अन्यायाची मंडळीक बगैरे दुसरा गुन्हा होईल पण त्या गुन्हावरून फिर्याद नाही सन अन्ही विचार करीत नाही असे मानितेतास ठरवून आरोपितास सोडून दिले. ह्या कामात सेशन अजाने क. ४२४ प्रमाणे क. हा. को. को. ठ. नं. २९२ प्रमाणे काम चालविण्यास लिहिले असता हरकत नाही. (क. हा. को. को. ठ. नं. २९२)

३. पुरावा नसल्यास चार्ज करणे कायद्याप्रमाणे गैर आहे. (आमा. नं. १४ नं. २९२)

४. ह्या बाबेप्रमाणे खटल्याची चौकशी चालली असता फिर्यादीच्या म्हणण्यास प्रत्येकरी पुराव्यास साक्षी नसल्यास एकट्या फिर्यादीच्या म्हणण्यावरून गुन्हाची शाबीदी करू नये. एका मनुष्याला अशा रीतीने शिक्षा झाली होती ती गैर कायदा झाली असे ठरवून क. ४०४ प्रमाणे कैदीस सोडून देण्याचा हुकूम कोर्तास केला. (आमा. नं. ४ नं. २)

५. ज्याची चौकशी चौदाव्या बाबेप्रमाणे झाल्याची अशा गुन्हावरून एकाद्या मनुष्यास चार्ज करण्यापूर्वी सोडून दिला असल्यास त्यावर पुनः खटला चालविण्यास मित्रा मानितेतास अधिकार आहे. कारण आरोपिताला गुन्हासून मुक्त केला असे ह्या सोडल्यावरून होत नाही. (क. हा. को. नं. ९२०/१०९९ सन १८९४ व नं. १५५ ६०९ सन १८९५, व मुदीक्षितल कमिशनर पंजाब नं. ४०१८ ता. २९ अगस्ट १८९२)

६. ज्या गुन्हाची चौकशी करण्याचा अधिकार मानितेतास व सेशन कोर्तास आहे अशा खटल्याची चौकशी मानितेतास चौदाव्या बाबेप्रमाणे करून दोन्ही पक्षांचा पुरावा घेऊन चार्ज करण्याचे कारण नाही असे ठरवून आरोपितास सोडून दिले तर दुसऱ्या मानितेतास झालेली चौकशी बरोबर झाली नाही ह्या सक्तेने ती खटला पुनः चालविता.

येत नाही. (आप्रा हायकोर्टाने असा ठराव केला आहे की आप्रमाणे चौकशी करून माजिलेतांने हुकूम दिल्या असतां आरोपितास गुन्हांमून मुक्त केले असें समजले पाजि आप्रा नं. १८९ व्हा. ४)

७. किर्यादी हजर साला नाही धुकुन चौदाव्या नावेप्रमाणे खटला चालणारा मानित जाणे सोडून दिला हे मानितेस्ताने गैर केले असे क. हा. कोर्ताने ठरविले, कारण पंधराव्या नावेप्रमाणे ज्यांची चौकशी न्यायाच्या आहे असे हलके खटले मात्र किर्यादी गैर हजर झाल्यास सोडोवे. (क. हा. को. ता. १८ नवंबर सन १८६४ अबु पहाडी याच खटल्यात) व मद्रास हयकोर्तानेही असाच ठराव केला आहे.

८. अदोषितस्य सवाल करून जबाब घेव्पाविषयीं अधिकार क. १०२ यावरून खटला कमिट करणारे माजिस्त्रेतास दिला आहे, क. १७३ नवून सेझन कोर्टास दिला आहे. तो या बाबेप्रमाणें चौकशी होणाऱ्या खटल्यांत म्हणजे ज्या खटल्यास सहा माहिण्यांहून अधिक मुदतीची फेद सल्लेगितली आहे तशा खटल्यांत माजिस्त्रेतास चार्ज करू नये असेल असेल असेल तेव्हा तो अधिकार नाहीं. (प्रो. व. हा. को. ता. २ मार्च सन १८६३)

१. चोरीच्या व दुसऱ्या मोठ्या खटल्यात ज्यांचे नुकसान झाले तो इतर नसेल तर वारंपितास सोडून न देता खटला तो इतर होण्यासाठी तसाच तहकूब ठेवावा. (व्या. से. म. हा. को. सन २८६४ प्रो. म. हा. को. ता. १२ सप्टेंबर सन १८६४)

१०. आरोपितांची जबाब घेतला नाही इतक्या कारणावरून कमिटि केलेला खटला गैर कायदा कमिटि ह्याला अर्से होत नाही. (क. ह. को. अ. २४. ५०)

१५१. ज्या मनुष्यावर क्रियाई बाळी त्याला तो चार्ज घालून दाखविले
ज्यावर क्रियाई बाळी त्याचे पाहिजे. आणि हा चार्ज तू कबूल करतोस, किंवा
नोहण.
त्याचा कायदा मलाच दाखवावा आहे? असे त्याला
बिचारिले पाहिजे.

१. मासिकेताने आरोपित चार्ज कबूल करितो किंवा नाहीं तें व त्याचा डिफेंस जेव्हा मासिकेताची भाषा इंग्रजी असेल तेव्हा इंग्रजीत तें लिहून ठेवावे; न मागून त्याचा तयारवा वाचवळ करित जावा. (मं. ह. को. से. प्र. नं. ४४६ त. १९४३ नं. १८६५.)

२५२. ज्या मनुष्यावर फिराद घाली त्यास त्या चाव्याचा कांहीं जबाब
 नवी चौकशी करा भसे ज्या चाव्याचा असल्यास, तो चाव्यास लागवें व आपले
 पर फिराद घाली त्यासें पोरनें. साक्षीदार आले असल्यास ते हजीर करावे, असा
 हुकूम त्याला घाला याद्विजे, आणि सदरें चालविणाऱ्याकडच्या साक्षीदारास
 त्यास कोणासही त्यास घट्ट करवणें नसावें अशी बखालगी त्यास दिविली आहे.

१. कलम ४३२ व सन १८६५ चा अन्त २० इतंतील कलम ४० पहा.

२. चार्ज तयार करण्याच्या पूर्वी आरोपिताचा जो जमाना झाला असेल त्यावरून चार्ज तयार करण्यावर त्याला आपला दिवसेंदिवस देण्यास हरकत होणार नाही. (आर्मां नं. १५६ भा. १) आरोपित जो मनकूर तोडी अगर लेखी समेत तो खटल्याच्या काळात फैल करून देवणे माजिस्त्रेतास मकर आहे. (क. हा. को. भा. २ पृ. ५८ कृष्ण चंद्र घोस यांच्या कृपापत्र)

३. आरोपिताने दिलेले साक्षिदार माजिस्त्रेताने न घेतल्यास ती चुक आहे, परंतु त्या समवेत दिलेली शिक्षा नेकायदा होत नाही. (प्रो. म. हा. फ्रे. ता. २२ दिवंगत सन १८६३)

४. आरोपित चार्जाचा जमाना देत असेल तेव्हा त्यास प्रसक्त करून जमाने देण्याचा माजिस्त्रेतास अधिकार नाही. आरोपितास वाटेल ते त्यास बोलू याने अग्नि तें बोलणे असुरवाः लिहून घ्यावे. त्याच्या सांगण्यांत त्याद्विषय कोही मनकूर असल्या तरी त्याविषयी त्यास खुल्यास विचारण्याची मकर नाही. त्याने खुल्यास न केल्या तर त्याविषयी योग्य वाटेल ते माजिस्त्रेताने अनुमान करणे. (रा. अ. पृ. १८१)

५. किर्यादी तर्क साक्षीदारांस परत बोलवून खलद पालट सवाल करण्याचा अधिकार आरोपितास आहे. तो ह्या कवेतील खटल्यांत आहे. पंचसत्या बाबेतील खटल्यांत नाही. (रा. अ. पृ. १८२)

६. चार्ज बाबून शालमिन्सकर व त्यावर आरोपिताचा जमाना घेतल्यावर आरोपितास सुद्धे कांही साक्षी अगर इतर पुरावा सादर करावा आहे की, फाय असे कोताने त्याला निवारलेच पाहिजे. एका कामांत तसे निवारले नव्हते असे क. हा. कोर्तास वाटल्यावरून त्या कामांत दिलेली शिक्षा रद्द केली. (क. हा. को. भा. १० को. ठ. पृ. ७)

२५३. ज्या मनुष्यावर किर्याद झाली त्याच्या विरुद्ध जो साक्षी पुरावा आणत किर्वात झाली त्यावरून झाला असेल त्याच्या जबाब दाखवाकरितां मकर तो रद्द करावयाकरितां ज्या साक्षीदाराची साक्ष

ज्या व जो पुरावा द्या असे तो मनुष्य म्हणेल, तो साक्षीदार समस्त करून आणून माजिस्त्रेताने त्याची साक्ष घेतली पाहिजे, आणि तो पुरावा पाहिला पाहिजे; आणि याकरितां माजिस्त्रेताच्या विचारास बाल्यास असे बळक होवेल तसे, घेजेवेळीं पुढल्या वेळेपर्यंत चौकशी करून देण्याचा मजबूत त्याला आहे.

१. कलम २२१ प्रमाणे खटल्या तहकूब करणे तो पंधरा दिवसांहून अधिक मुदत असेल मकर नये. चौकशी बाबेप्रमाणे चौकशी करित असताना माजिस्त्रेतास आरोपिताच्या

तर्के साक्षीदारांस समन्स करणे जरूर आहे. (आम्हा नं. १०७ व्हा. ३ व नंबर २१ व्हा. ९ क. हा. को. ता. १६ जून सन १८६५ अब्दुल सेटाच्या खटल्यांत. क. हा. को. व्हा. ५ ४. ६५ काली ठाकूर याच्या कज्यांत)

९. परंतु कैदीतर्फे ज्या साक्षीदारांस समन्स बजाविले असून ते हजर झाले नाहीत अशा साक्षीदारांवर योग्य रीतीने समन्स बजाविले नाही असा पुरावा असल्यातीलच नार्वे कोर्टाचे मानिस्त्रेतास जरूरच आहे असे नाही. (क. हा. को. व्हा. ७ ४. १७ अ. बुरु रविमान याच्या कज्यांत)

३. राया कामाठी याचे कज्यांत एका सवाईनेत मानिस्त्रेताने चौकशी सुरू करून न चार्ज ठेविला होता; दुसऱ्या सवाईनेत मानिस्त्रेताने कैसझा केला. ह्या कामांत मु. हा. कोर्ताने ता. ८ जानेवारी सन १८६४ रोजी असे ठराविले आहे की, क. ४०४ प्रमाणे निकाल करण्या सारखा यांत कांही कायद्याचा मुद्दा निघत नाही समज आम्ही हात घालीत नाही.

४. ज्या मनुष्यावर लश्चर कायद्याचा किंवा धास देण्याचा आरोप असेल त्याच्या कज्यास क. १२८ हातील ठराव लागू आहेत, व ते लक्षांत ठेविले पाहिजेत. (क. हा. को. व्हा. ५. १८९)

२५४. ज्या मनुष्यावर फिर्याद झाली त्याने आपल्या तर्फेचे साक्षीदारांवर फिर्याद झाले त्याच्या- सामितले त्यास ह्या बाक्तांतील कडमें १८७, १८८, १८९, १९०, १९१, आणि १९२ हातील नियम लागू आहेत.

१. आरोपिताचे साक्षीदार ३ घेता मानिस्त्रेता याने शिक्षा दिली ती क. हा. कोर्ताने हद करून मानिस्त्रेतास आरोपिताचे साक्षीदार घेऊन निकाल करण्याविषयी हुकूम दिला. (क. हा. को. व्हा. ३ ४. ३६)

२५५. ज्या मनुष्यावर फिर्याद झाली त्याने ती अपराध केला नाही, असा अपराध केला नाही या ठराव मानिस्त्रेताने ठराव केव्हास, तो ठराव त्याने लिहून असत अपराध झाला होय. ठेविला पाहिजे. ज्या मनुष्यावर फिर्याद झाली त्यावर अपराध झाला असा, मानिस्त्रेताने त्यास कायद्याप्रमाणे शिक्षा सामितली पाहिजे.

२. कैदीतर्फे पुरावा घेतल्यानंतर गुन्हा झाला आहे असे नाटल्यास शिक्षा कित्या द्यावी हे ठरविण्याकरिता मात्र जर आरोपित पूर्वी गुन्हात झाला असल्यास त्यावर पुरावा घ्यावा, त्या पूर्वी घेऊनये.

आरोपिताच्या निवड सक्षी व आरोपिताच्या तर्फे झालेले

जरल कोर्ताने काय तो ठराव केला पाहिजे. त्या संबंधातले दुसरे खरे गुन्हेगार आहेत त्यांवर खटला चालविण्याच्या कारणाने हा कायदा तहकूब ठेवणे फायदेशीर नाही. (क. हा. को. व्हा. ८ घ. १८) ही गोष्ट क. २२५, २७२, २८० प्रमाणे तजवीब करते समयी लक्षांत ठेविणे पाहिजे.

२. कलमे २८१, ४१९, ४२० ही पहा.

४. एकदा माजिस्त्रेताने शिक्षा सौमित्रांवर स्वतः केरकर करण्याचा अधिकार त्यास नाही. (मु. हा. की. व्हा. १ घ. ३)

५. आपण दिलेली शिक्षा जरी गैर कायदा असली तरी ती एर करण्याचा अधिकार कोमदारी कोर्तास नाही. (क. हा. को. व्हा. ६ घ. ७०)

६. ह्या निवदास एक अपवाद आहे त्यानदल क. १६४ पहा.

७. ह्या कलमाप्रमाणे कायद्याचा निकाल करते वेळीं एक क्वालेंडर तक्रार पाठविल्या पाहिजे. (क. ३८२ रकम १२, १३ पहा.)

८. जर सनू माजिस्त्रेता यास आरोपित अपराधी आहे असे वाटेल तर त्याने कायद्याप्रमाणे शिक्षा द्यावी, अगर ज्यास्ती शिक्षा होण्याकरितां क. २५७ प्रमाणे तो कायद्यापाठवावा. जर त्याने आपण दंडाची शिक्षा दिली असेल तर इ. पी. को-डचे कलम ६४ प्रमाणे दंड न दिल्यास त्यास कैदेची शिक्षा देण्यास चुकूनये. असा अपराधास पीनलकोडांत शिक्षा सौमितली आहे अशा प्रकारचा अपराध असून दंडाऐवजी कैद ठरविली असेल तर क. २२, ४५ आतील ठरावांप्रमाणे त्यास सात दिवसांहून अधिक शिक्षा ठरवितां येणार नाही. (रा. आ. घ. १८२)

९. क. २३१ पोल टीप नं. ३ ची पहा.

२५६. कोणा माजिस्त्रेतापुढे एखादी चौकशी सुरू झाली असून त्या खट-
 ल्याची चौकशी माजिस्त्रेताच्या अधिकाराच्या बा-
 बापत्या अधिकाराबाहेर आहे असे
 कोर्तानेच ठरविले असेल असेल
 त्याने दंड करावे.
 कोर्तानेच ठरविले, असे त्या चौकशीच्या को-
 रत्याची परीक्षा कोणत्याही कारणावरून त्या माजिस्त्रेतास दिवून आले
 असता, ह्या बाबेच्या आधारेने ही चौकशी चालविणे त्याने बंद करावे, आणि
 त्या खटल्याची चौकशी करण्याचा अधिकार सेशन कोर्ताला आहे त्याविषयी
 पूर्वी करावयाच्या तपासाबद्दल ह्या आक्तांतील १९ ची बाब आहे त्या बाबे-
 च्या अन्वये त्याने काम चालवावे.

बाब १५.

ज्या स्वटल्यांची चौकशी करण्याचा अधिकार माजिस्त्रेतास
असून ज्यांत फिर्याद झाली असतां प्रायः समन्स
केलें पाहिजे अशा स्वटल्यांविषयी.

२५७. ज्या स्वटल्यांची चौकशी करण्याचा अधिकार कोणा माजिस्त्रेतास
कोणत्या स्वटल्यांत समन्स के- आहे आणि ज्यास दंड मान करतां येतो अगर
क पाहिजे.

हा महिन्यांहून अधिक नाही अशा मुदतीची के-
दोतां येते असा अपराध कोणा मनुष्यानें केला आहे अगर केला आहे असा
वहीम आहे अशी फिर्याद त्या माजिस्त्रेताकडे कोणी केली असतां त्या फिर्या-
दीचा मजबूत दाव्याकरितां आपल्यापुढें थमक्या वेळेस थमक्या ठिकानीं
हजीर होण्याविषयी समन्स त्या मनुष्याचे नांवाचें करण्याचा अधिकार त्या
माजिस्त्रेतास आहे.

परंतु ज्या मनुष्यावर फिर्याद झाली तो पकून जाणार आहे अशी त्या मा-
जिस्त्रेतास कळत नसेल. जिस्त्रेताची मातरी झाल्यास अगर असें मानण्यास
त्याला कारण असल्यास, समन्स न करितां तो मनुष्य धरण्याविषयी प्रथम
वारंत करण्याचा अधिकार त्या माजिस्त्रेतास आहे.

१. कलम २४८ बरील टीप पहा. व कलम ७३/७५ पहा.

कलम २४८ झाल्यावर टीप पहा, कारण पंधराव्या नॉनतही क. १८० प्रमाणे
तज्जीज करण्याचा फोटे नियम नाही.

२. या नॉनप्रमाणे जेव्हा काम चालत असेल तेव्हा क. १८० प्रमाणे ती फिर्या-
द तपासकरितां पोलिसाकडे पाठविण्यास माजिस्त्रेतास अधिकार नाही. (क. हा.
को. व्हा. १० पृ. ४९)

३. ज्या स्वटल्यांत आरोपितास प्रथमतः समन्स करण्याचें होतें त्या स्वटल्यांत माजि-
स्त्रेतानें चुकून वारंत केलें येवक्या गैरहित पणावरून गरिष्ठ कोर्तास स्वटलां फिरवित
येत नाही. कारण क. ४९६ वरून ज्या चुकीमुळे अपाय झाला नाही तथा चुकीनें
रुल शिखेमध्ये कमज्यास्ती करतां येत नाही. (क. हा. को. व्हा. १ पृ. १६)

४. ज्या गुन्हास एखाद्या विशेष अगर झालसंबंधी कायदावरून शिक्षा होते, व ज्या
गुन्हास इतर प्रकारची शिक्षा न सांगतां इंडियन पीनलकोडांत सहा महिन्यांहून अधिक
शिक्षा सांगितली नाही अशा गुन्हास ही मान लागते. (कलम २
पहा.) ज्या गुन्हास फक्त दंडाची शिक्षा सांगितली आहे अशा गुन्हाचो आगर आरोप

असेल त्या लोकांचा चौकशी करण्याकरिता कोठे तनवीज दिसत नाही. परंतु जसा गुन्हाची पंधराव्या वावेवपाने चौकशी चालते. (वि. द. १२७)

५. कलम ६६ व स्थगित/टीपा पहा. समन्सांपेढीं भारत करण्यापूर्वी माजि-
स्त्राचे विचार केला पाहिजे. ह्या बाबेतील गुन्हाचे स्वरूप अगदी बदललेले आहे म्ह-
णून काम चालविण्याची रीति फार सोपी केली आहे. आरोपित पळून जाणार आहे
अशा माजिस्त्राची खात्री ह्याच्याशिवाय प्रथम भारत देऊ नये. हजर होण्याचा दिवस
नेवणे तो समन्स बजाविण्यास व त्या मनुष्यास येण्यास किती काळ दिवस लागेल ह्या-
चा चांगला विचार करून त्यापेक्षा दोन किंवा तीन दिवसांची अधिक मुदत नेमावी.
कारण नेमण्या दिवशी पक्षकार अगर साक्षीदार हजर नाहीत असे होऊ नये. (रा.
आ. द. १८३)

२५८. ज्या मनुष्यावर फिर्याद घाली तो हजीर होण्याविषयी त्याचवर
ज्यावेलेल्या समन्सावरून नेमलेल्या दिवशी आप-
खुशीने हजीर झाला असता, किंवा घाबरावून
माजिस्त्रापुढे तो आगिला असता, माजिस्त्राच्या
विचारास येईल त्याप्रमाणे त्यानपासून जामीन घेऊन अगर त्याचा सातमुख-
क्या घेऊन माजिस्त्राचे त्यास सोडवें. जामीन देण्याविषयी हुकूम दाना
असता त्याच्याने जामीन देवत नसल्यास, त्याला कैदेत ठेविले पाहिजे.

१. कलमे २१२।२१३ पहा.

२. मुचलक्यावर सोडून दिलेला आरोपित गैरहजर होईल तर कलमे २१९ व २२२
ह्यांत लिहिल्याप्रमाणे तो अमलांत आणता. अकस्मिक कारणाने किंवा बुद्धिपुरःसर गैर-
हजर झाला ह्याचा विचार माजिस्त्राचे मुचलक्या अमलांत आणत्या वेळेस करून आरो-
पित कारण दाखवेल ते ऐकून निकाल करावा. (रा. आ. द. १८४)

२५९. ज्या मनुष्यावर फिर्याद घाली तो हजीर होण्याविषयी जो दिवस
फिर्यादी हजीर न झाला तर, जेमिला त्या दिवशी अगर पुढे ज्या दिवशी खटले
विचारावयाचे असेल त्या दिवशी फिर्यादी हजीर न झाल्यास माजिस्त्राचे
तो फिर्याद काढून टाकावी; परंतु कोणी कारणाभुजे तो चौकशी पुढच्या
एकाद्या दिवसापर्यंत तहकूब ठेवणे त्यास योग्य वाटेस, तर त्यावर जो संकेत
योग्य वाटतील त्या संकेतावर त्याने चौकशी तहकूब ठेवावी.

१. ह्या कलमाप्रमाणे जी फिर्याद एकदा काढून टाकिली ती पुनः चालू नये.
(क. हा. को. नं.-४६९ सन १८६४)

२. पूर्ण अधिकारी माजिस्त्राचे यावे फिर्यादी हजर न झाल्या कारणाने ह्या कलमाप्र-

सर्जे किर्याद काढून टाकिली असतां तो खटला पुनः चालविण्याविषयी जिल्हा माजिस्ट्रेट त्या माजिस्ट्रेटाला हुकूम करू शकत नाही. (क. हा. को. नं. ८३३ सन १८६३)

१. "जे संकेत योग्य वाटतील" किर्यादीच्या कसुरीमुळे खटला तहकूब झाल्याने आरोपितास जो खर्च होईल तो त्याला देवविण्यासाठी हे शब्द घातले असताना खटला खटले. (मि. ए. १९८)

२. आरोपित हजर होण्याच्या दिवशी किर्यादीची चौकशी नेमली असेल आणि किर्यादी त्या दिवशी हजर होणार नाही तर कलम २५९ व २६९ प्रमाणे किर्याद माजिस्ट्रेटाने काढून टाकावी. (प्रो. म. स. को. ता. २५ जुलै सन १८६२)

३. ज्या कायद्याची कलमे २५९, २६९ प्रमाणे काढून टाकलेली, किर्याद नेमलेल्या दिवशी हजर न होण्याचे कारण योग्य दाखविल्यास पुनः देण्यास हरकत नाही. (रा. आ. ए. १८५)

४. किर्याद तहकूब ठेवण्याविषयी ६ आपले गैर हजिरीचे कारण सांगण्याविषयी कोणी योग्य मुकत्यार किर्यादीने पाठविला नाही किंवा आरणास प्राप्त देण्यासाठी पोकळ व प्राप्तदायक किर्याद केली आहे. यास्तव कलम २७० अमलत आणण्याकरिता किर्यादीस जेलमून त्याचे म्हणणे ऐकवें असे आरोपित खात्रीने समेल तर किर्याद काढून टाकावी. आपैकी कोणत्याही कारणामुळे किर्याद तहकूब ठेवण्याचा हुकूम केला तर आरोपिताचा हजर जागीन किंवा हजर जात मुलका थावा. न दिव्यास त्यास अटकेत ठेवून किर्यादीस कलम २६३ प्रमाणे समन्स करावें, अगर जरूर असल्यास वारंताने हजर करावा. किर्यादी हजर झाल्यास त्याचे व त्याच्या साक्षीदाराचे म्हणणे ऐकून घ्यावें. आणि हजर असलेल्या लोकांच्या जबाबावरून निकाल हुकूम देता येत नसेल तर खटला तहकूब करून गैरहजर लोकांस समन्स करावें. (रा. आ. ए. १८५)

५. ज्या अपराधास सदा महिन्याहून अधिक मुदतीची शिक्षा संहितेच्या अर्धे अपराध असला तर किर्यादीच्या गैर हजिरीवरून किर्याद काढून टाकतां येत नाही. किर्याद तहकूब ठेवून त्यास क. २०१ प्रमाणे समन्स केले पाहिजे. (रा. आ. ए. १८५)

२६०. कोणा मनुष्यास हजीर होण्याविषयी समन्स दिले असून त्याने समन्स मानिले नाही तर शरेंत. सांगितलेल्या वेळेस तो माजिस्ट्रेटपुढे न झाल्यास आणि हजीर होण्याविषयी जी वेळ त्यास नेमिलेला होती त्या वेळेच्या अगोदर माजिस्ट्रेटास वाजवी घाटेल तितक्या फुरसतीवर ते समन्स शरोबर बजाविले होते अशी माजिस्ट्रेटाची कामी मान्यता, किंवा करावयाचा तितका उद्योग केला तरी ह्या आत्ताच्या नियमांच्या अन्वये ते समन्स बजाविले नाही असे माजिस्ट्रेटाच्या नजरेस आल्यास, ज्या मनुष्यावर किर्याद झाली त्यास धरण्याविषयी वारंट करण्याचा अजलावर माजिस्ट्रेटास आहे.

१. आरोपिताने समस्त कोणत्या रीतीने वजवारे हे कलमे ७१ व ७२ हात सर्गिते होते आहे. जर आरोपित पळून गेला किंवा छुपून बसला तर त्याबद्दल कलम १८२ प्रमाणे तक्रारीज करता येत नाही. परंपराग्या जेव्हापण चालण्याच्या इलक्या खटल्यात ते कलम लागू नाही. अशा खटल्यात पुनः वारं करण्याशिवाय दुसरा मार्ग नाही. (क. हा. को. धा. १ व. १४) (क. हा. को. धा. ३ सी. प. नं. २)

२. आरोपितास समस्त केले असून तो इतर शासन माही तर सामदलोब वा-
रंत करणे कायदेद्वारे नाही. परंतु ज्या अपराधास सहा महिन्यांहून अधिक शिक्षा सा-
गितली आहे अशा खटल्यात एकदम वारं करणे कायदेद्वारे आहे. समस्त योग्य
रीतीने वजविले होते असा पुरावा घेण्याची सद्ध माजिस्त्रेतास अवश्यकता नाही. आरो-
पित स्वतः किंवा मुकत्यार मार्फत इतर शाळा नाही एवढे कारण वारं करण्यास बस
आहे. (रा. आ. ध. १८५)

२६१. ज्या मनुष्यावर फिरोद झाली त्याला, माजिस्त्रेतास योग्य कारण
बरोबर फिरोद झाला त्याला दिसल्यास जातीने हजीर होण्याची माफी देण्या-
जातीने हजीर होण्याची माफी द्या, आणि आपले तर्फेने काम चालविण्याकरिता
आहे. बरोबर नेमलेल्या मुकत्याग्याचा मार्फतीने हजीर
होण्याविषयी परवानगी देण्याचा अखत्यार माजिस्त्रेतास आहे. परंतु चौकशी-
च्या कोणत्याही पर्यायास त्या मनुष्यास खुद्द जातीने हजीर होण्याविषयी हुकूम
करावा असे माजिस्त्रेताच्या विचापस आल्यास, तसा हुकूम त्याने करावा. ज्या
मनुष्यावर फिरोद झाली त्याला चौकशीच्या वेळेस जातीने हजीर होण्याची
माफी मिळाली असून दंडाची मात्र शिक्षा सांगण्याची असल्यास, मुकत्या-
ग्याचा मार्फतीने हजीर होण्याची परवानगी त्या मनुष्यास मिळाली असली,
तर त्या मुकत्याग्याच्या समक्ष ती शिक्षा सांगण्याचा, किंवा ती शिक्षा एका-
व्याकरिता जातीने हजीर होण्याविषयी त्या मनुष्यास हुकूम करण्याचा, असा
अखत्यार माजिस्त्रेतास आहे.

माजिस्त्रेताने आरोपितास मुकत्यार मार्फत खटला चालविण्याचा हुकूम न दिल्यास
त्या हुकुमावर अपील चालणार नाही. (क. हा. को. नं. ५६७ सन १८९२)
कलम ४३९ पहा.

२६२. फिरोदी तर्फेची अगर ज्या मनुष्यावर फिरोद झाली त्याच्या क-
साक्ष देण्याकरिता हजीर हो- फेची मुद्याची साक्ष दाखवासारखा समुक्त मनुष्य
होण्याविषयी साक्षीबारास बसवून आहे, आणि ती फिरोद एकावयासाठी जी वेळ व
जे ठिकाण नेमिले आहे त्या वेळेस व त्या ठिकाणी तो मनुष्य उपस्थित

हजीर होण्यासारखा नाही, असे माजिस्तेतास विसून आल्यास, किर्यादीच्या मजकुराविषयी ते काय माहीत असेल त्याविषयी साक्ष दाखवाकरितां अमुक वेळेस अमुक ठिकाणी हजीर व्हावे असे त्या मनुष्यास थापल्या सहीसिक्क्या विसां समन्स माजिस्तेतानें करावे.

२६२. अ. ज्या मनुष्यावर किर्याद झाली त्या मनुष्याला पुरशीस कळवून ज्या मनुष्यावर किर्याद झाली जबाब घेणें तो कळवें १०२, १०३, १०४ व १०५ त्यास पुरशीस कळवून द्यावें. यांतील उपायांस अनुसरून घेण्याचा अखत्यार माजिस्तेताचा आहे.

१. पक्षकारांनीं प्रायः आपआपले साक्षीदार हजर करावे. ज्या साक्षीदारांच्या साक्षीसून चांगला पुरावा होणार असे व जे आपण होऊन हजर होणार नाहींत तेव्हास मात्र माजिस्तेतानें समन्स करावी. (क. हा. को. नं. १६० सन १८६२)

२. ह्या कलमाप्रमाणें व २६३ व २०७ प्रमाणें साक्षीदारांस बोलविणें माजिस्तेताच्या मर्जीवर आहे. कलम २६३ प्रमाणें मर्जीवर नाहीं हें लक्षांत ठेविलें पाहिजे. कलम १८६ ह्यावरिल टीप पहा.

३. ज्या अपराधांस सहा महिन्यांहून ज्यास्ती मुदतीची कैद नाहीं तशा अपराधां संबंधी किर्याद असेल तर साक्षीदारांस हजर होणें माजिस्तेतानें भाग पाडल्याशिवाय घेणार नाहींत असे शपथ घेऊन किर्यादीनें सांगितलें नसल्यास माजिस्तेतास समन्स देण्याची आवश्यकता नाहीं; व किर्यादीनें असे सांगितल्यावर ही समन्स करणें तीं ज्याची साक्षी मुद्यास उपयोगाची आहे त्यांस मात्र करावी. आपल्या मर्जीप्रमाणें किर्यादीनें सांगिल त्यांस वारंत अगर समन्स करूं नये. आरोपिताच्या साक्षीदारांस समन्स करणें अगर न करणें ही माजिस्तेताच्या मुखत्याराची गोष्ट आहे. (रा. आ. द. १८७)

४. ज्या अपराधांस सहा महिन्यांहून ज्यास्ती शिक्षा सांगितली आहे अशा अपराधां विषयी किर्याद असेल तर ज्या लोकांची नांवें किर्यादी तर्फे साक्षी देण्याकरितां किर्यादी किंवा दुसरा कोणी मनुष्य सांगेल त्या सर्वांस समन्स करणें माजिस्तेतास भाग आहे. त्यांपैकी कोणी मनुष्य वारंत केल्याशिवाय येणार नाहीं असे माजिस्तेतास वाटेल तर त्यास प्रयत्नच वारंत करावे; पण सुल्लभ कारणान्न करूं नये. (रा. आ. द. १८७)

२६३. खटल्याचा पुरा निकाल दाखवाकरितां अमुक मनुष्याची साक्ष घ्यावी साक्ष अवश्यच आहे व अवश्यच आहे असे माजिस्तेतास वाटलें असतां ह्या मनुष्यास समन्स करण्याचा अखत्यार माजिस्तेतास आहे. चौकशीच्या कोणत्याही पर्यायास त्या मनुष्यास प

सहकार करून आणून त्याची साक्ष घेण्याचा अखत्यार त्याला आहे. साक्ष

न्यायक्रिया समस्तचकन आला नाही; परंतु एरवी कोतोत जाणा आहे अशा मनुष्याची साक्ष घेण्याचा अन्वयान मानिलेला आहे.

२६४. ह्या भागातील कलमें १८०, १८८, १८९, १९०, १९१ आणि पुढील विधानांकरिता नियम लागू. १९२ ह्यातील नियम कलमें २६२ व २६३ ह्यातील नियमां अन्वये समस्त केलेल्या साक्षीदारास लागू आहेत.

१. कलमें १९ पासून ७४ पर्यंत पहा.

२६५. चौकशीच्या वेदलेल्या दिवशी किर्यादी व ज्या मनुष्यावर किर्याद ठरविली आहे त्याने द्याली तो हे न्यायता हरीर द्याव्यावर, ज्या मनुष्या-
किर्याद करून दिली तर.

वर किर्याद द्याली त्याला किर्यादींतोळ मजकूर वा-
चून दाखविता पाहिजे, आणि हा अपराध शाबूत न झाल्याविषयी
कोर्टां कारण तुला दाखवावयाचे आहे की नाही, असे त्याला विचारिते पाहिजे.
ज्यावर किर्याद द्याली त्याने किर्याद करून घ्याव्यावर तो अपराध शाबूत
न झाल्याविषयी योग्य कारण न दाखविले, तर तो अपराध त्याद्वारे शाबूत
आहे असा ठराव करण्याचा अन्वयान मानिलेला आहे.

१. मानिलेलाच्या अधिकारातील हलक्या गुन्हांची चौकशी व मोठ्या गुन्हांच्या
चौकशीविषयी क. २५० पासून २५१ पर्यंत जो करक धागितला आहे तो लक्षात ठेविला पाहिजे.
(मि. ४. १२०)

२. कलमें २०२/२५० ह्यांत लिहिल्याप्रमाणे पंचराव्या नवेप्रमाणे चालणारे खट-
ल्यांत आरोपिताला पुरविला करण्याचा अधिकार मानिलेला नाही. (म. हा. को
यन १८९१)

३. एखाद्यासमयी किर्याद द्याली आहे असे आरोपित करून करील आणि आपण
अ मनुष्यास त्याच्या जमिनीतून जवळीने काढून दिले असे म्हणेल आणि अशी साक्ष
दाखविल की, असे करणे आपणास वाजवी होते तर अशा खटल्यांत मानिलेला प्रथम
किर्यादी तर्काने साक्षीदारांच्या जबाब्या घेण्याची जरूर नाही. आरोपिताचे व त्याच्या
साक्षीदारांचे बोलणे ऐकून घेऊन त्याने आपल्या नचावाचा पुरावा केला तो बरोबर आहे
किंवा नाही ते पहावे. कारण अशा खटल्यांत आरोपित दाखवून घेऊन की आपण
जमिनीचे गहाणदार असून ती जमीन आपल्या कबजात होती. आणि अ हा माझ्या
जागरास हरकत करू लागला सवस त्यास बाहेर टाकलून घातला, परंतु तसे करण्यांत
सजबीपास अपास्ती जवरी केली नाही हे त्याचे म्हणणे पीनलकोडचे कलम १६ वरून
सजबी आहे. ह्यास्तन किर्यादीचे बोलणे न ऐकता आरोपितास सोडून दिले पाहिजे.
(रा. आ. ४. १८८)

२३६. ज्या मनुष्यावर किर्पाद घाली त्याने किर्पाव कबूल न केली, तर किर्पाव कबूल न केला तर. किर्पादीचे व आपल्या किर्पादीच्या पुराव्यास तो जे साक्षीदार हजीर करील त्याचे बोलणे माजिस्तेताने रेकिलें पाहिजे, व ज्यावर किर्पाद घाली त्याचे व आपल्या जबाबाच्या पुराव्यास जे साक्षीदार तो हजीर करील त्याचे बोलणेही रेकिलें पाहिजे.

१. सहा महिन्यांहून अधिक कैद संगीतस्थि नाही अशा सटल्यांची चौकशी माजिस्तेत पंधराव्या बाबेप्रमाणे करित असेल तेन्हां आरोपितास सवाल करून जमान घेण्याचा अधिकार माजिस्तेतास नाही. (पो. म. हा. को. ता. ९ मार्च सन १८६२)

२. हे कलम कलमें २६२, २६३, २६९ ह्यांनरोबर वाचावे.

३. ह्या कलमाप्रमाणे कैदीचे किंवा किर्पादीचे साक्षीदार बोलाविणे न बोलाविणे माजिस्तेताच्या मर्जीवर आहे. (क. हा. को. व्हा. १० इ. ३६)

४. आरोपितास तो आपले साक्षीदार हजर करित असल्यास तसे करून घ्यावे. साक्षीदार हजर करण्यास त्याला मुक्त पाहिजे असल्यास सटलं तहकून करावा. ज्या साक्षीदारांच्या साक्षीपत्रांमून आरोपिताचा उपयोग होणार असून ते आपण होऊन हजर होणार नाहीत त्यास माजिस्तेताने समन्स करावे. (क. हा. को. नं. १८८ सन १८६५)

५. ह्या बाबेप्रमाणे सटल्यांची चौकशी चालली असता किर्पादीच्या म्हणण्याला प्रत्येक पुराव्याला साक्षी नसल्यास एका किर्पादीच्या म्हणण्यावरून गुन्ह्याची दहाबंदी करून घे. (आम्हा नं. ४० व्हा. ३)

६. ज्या मनुष्यावर गुन्ह्याचा आरोप असेल त्याला कोणत्याही कैददारी कोर्तापुढे कापवेहीर भुक्त्यावर आपला नवान करण्याकरिता वेण्याचा इक्क नाही माजिस्तेताचे मर्जीवर आहे. कलम ४३२ परवा. ह्या गोष्टीत सन १८६५ चा अक्ट नं. २० कलम ४० नवून फेरफार झाला आहे. कलम १८२ वरील टीपा परवा. (मि. इ. १३०)

२६७. जर एक साक्षीदाराची साक्ष चालली असता तो साक्षीदार जो मसाब कधी लिहून देवावी. जर सांगतो त्याच्या सारंगाची याद माजिस्तेताने निहिळी पाहिजे. ती याद माजिस्तेताने आपल्या हाताने लिहून तिजवर आपली सही केली पाहिजे, व ती याद सटल्याच्या कागदात ठेविली पाहिजे. जर वर सांगितल्याप्रमाणे माजिस्तेताला स्वतः याद निहिण्यास अडचण असली, वर ती अडचण कोणती हे त्याने लिहून ठेविले पाहिजे, आणि ती याद छपट कोर्तात आपण मजकूर सांगून दुसऱ्याकडून लिहवावी, आणि त्या यादीवर आपण सही करून ती याद सटल्याच्या कागदात ठेवावी. जर एक साक्षीदार साक्ष देताना कसा वचला त्याविषयी जो मजकूर लिहून ठेवण्यास माजिस्तेतास जमत नसेल, तो त्याने लिहून देवावा.

१. साक्षीच्या हांभिल्ले टिपण कर केले पाहिजे. आरोपिताची पुरविस लिहून देण्याची जरूर नाही.

२. ह्या बाबेप्रमाणे होणाऱ्या चौकशीची रीत अगदी सोपी केली आहे. म्हणून फिर्यादीस किंवा उभय पक्षांच्या साक्षीदारांस उलट पालट सवाल करण्याविषयी ह्या बाबेत सांगितले नाही. (रा. आ. प. १८९)

३. ह्या बाबेप्रमाणे होणाऱ्या खटल्यांत चार्ज तयार करित नव्हत म्हणून तेरावी कान ह्याच लागू नाही. (रा. आ. प. १८९)

४. ह्या बाबेप्रमाणे चालणाऱ्या खटल्यांत प्रायः मानिखेताने साक्षीदारांच्या साक्षीचा प्रतलून आपल्या हाताने लिहून घेतला पाहिजे म्हणजे बस आहे. परंतु कलकत्ता हाय-कोर्टाने असे ठरविले आहे की, जर एखादा साक्षीदार खोटी साक्ष देतो आहे सवब त्याजवर फौजदारीत कदाचित् काय चालविण्याची जरूरी पडेल असे मानिखेतास वाटे-ल तर त्या साक्षीदाराची जबाबी तपशीलवार लिहून घ्यावी. खोटी साक्ष दिव्याबद्दल जाबिदी करण्याकरिता तपशीलवार जबाबी असली म्हणजे मानिखेताने केलेल्या सारांशा-चे टिपण बरोबर केले नाही असे म्हणण्यास जागा राहणार नाही. (फ. हा. को. सरक्यु. ता. २० मार्च सन १८९४)

२६८. कोणत्याही खटल्यांत मानिखेतास जरूर वाटेड की साक्षीदाराच्या बाबें खटल्यांत साक्ष कशी साक्षीचा सारांश न लिहितां, कलम १९५ ह्यांत लिहून देवावी.

लिहिण्या रीतीने, अगर, कलम १९६ ह्यांत सांगित-लेला हुकूम त्या मानिखेताच्या अधिकाराच्या हद्दींत इलाक्याच्या सरकाराने केला असल्यास, त्या कलमांत लिहिण्या रीतीने, ती साक्ष लिहून घ्यावी, तर त्या रीतीने लिहून घेण्याचा अजत्यार त्याला आहे. तथा साक्ष लिहून घेतली असता कलम १९९ व २०० ह्यांतील नियम तथा रीतीने घेतलेल्या साक्षीस लागू आहेत.

२६९. कोणत्याही फिर्यादीची चौकशी सुरू झाल्याचे पूर्वी, अगर ती जा-हिर्याने घेतलेली चौकशी व-सली असता फिर्यादीच्या किंवा फिर्यादी व ज्यावर खटला होतो.

फिर्याद झाली तो ह्या दोघांच्या समक्ष व त्यांस ऐकूं जाई अशा रीतीने एक दिवस नेमून व तो कोणता ते दोघून दाखवून त्या दि-वसा पर्यंत ती चौकशी तडकूब ठेवण्याचा अजत्यार मानिखेतास आहे. आणि ज्या दिवसा पर्यंत ती चौकशी करणें अगर खामाविणें तडकूब ठेविणें असेल, त्या दिवशीं ज्या मनुष्यावर फिर्याद झाली तो हजीर न होईल, तर त्यास धरण्याविषयी चार्ज करण्याचा अजत्यार मानिखेतास आहे; आणि

फिरादी इज्जत व होईल, तर ती फिराद काढून टाकण्याचा अखत्यार मांडिते होतास आहे.

१. जी फिराद एकदा काढून टाकिली ती पुनः चालविण्याची नाही. परंतु कायदा चालविण्यात म्हणजे समन्तांत लिहिण्या ठिकाणी कोर्त भरले नाही वगैरे गैरहितपणा मुळे मात्र पुनः चालेल. (क. हा. को. धा. ५ ध. ५१) (क. हा. को. नं. ४६१ सन १८६४.)

२७०. एखादी फिराद पोकळ अगर वास्तदापक संपूर्ण मानिलेला काढून टाकील तेव्हां त्या फिरादीमुळे झालेले नुकसानीबद्दल त्या मानिलेलाच्या विचारास आल्यास पन्नास रुपयांपर्यंत ती एकत्र योग्य व बाजबी घटेल ती फिरादीने ज्या मनुष्यावर फिराद केली त्याला द्यावी असा ठराव फिराद काढून टाकण्याच्या हुकुमांत करण्याचा अखत्यार त्या मानिलेलास आहे.

जर सांगितलेले प्रकारचे घटल्यांत एकाहून अधिक मनुष्यांवर फिराद झाली असल्यास त्या फिरादीमुळे झालेले नुकसानीबद्दल त्यांपैकी प्रत्येकास पन्नास रुपये पर्यंत देण्याविषयी त्याच रीतीने ठराव करण्याचा अखत्यार मानिलेलास आहे.

ती देवघिलेली एकत्र त्या फिरादीच्या जो कोणी जंगम माल त्या जिन्या नुकसानीचा रेष वरून संपूर्ण त्या मानिलेलाच्या इर्हास सांपडेल तो जप्त करून ठराव.

व विकून वसूल करण्याचा अखत्यार आहे आणि तसे न होईल तर तीस दिवसाहून अधिक नाही अशा कोनत्याही मुदती पर्यंत त्याला दिवाणी तुरुंगांत कैदेत ठेवण्याचा अखत्यार आहे. परंतु तो दंड त्याने मध्ये दिला तर बाकीची कैद माफ करतावी.

२. पंधराव्या अर्केत ज्या गुन्द्यावरून चौकशी करण्याचा प्रकार सांगितला आहे त्या गुन्द्याच्या फिरादीत मात्र ह्या कलमाप्रमाणे फिरादीस दंड करता येईल. इतर गुन्द्यांच्या फिरादीत दंड करणे कायदेशीर नाही. (क. हा. को. धा. २ ध. ५७)

३. पंधराव्या नवीप्रमाणे चौकशी करण्याचे जे गुन्हे असतील त्यांत लिहिण्याप्रमाणे मात्र ह्या कलमाप्रमाणे फिरादीस दंड करता येईल. (मु. हा. को. धा. १ ध. १८१)

४. ह्या कलमाप्रमाणे केलेल्या ठरावावर अपील चालणार नाही. (मु. हा. को. धा. २७ मानेबारी सन १८६४ उच्चमन आल्या कर्त्यांत.)

५. नंबर २ च्या टिपेप्रमाणेच कलकता हायकोर्टाने ठरविले आहे. (क. हा. को. धा. ८ ध. ५४ हा. २९ जुलै सन १८६७)

५. पोकल व त्रासदायक किर्याद केव्हावरून वेद करण्यास चार्ज केला पाहिजे असे नाही. दंड न होण्यावरून आरोपिताचे म्हणजे काय आहे हे मानिलेताने विचारले म्हणजे पुरे आहे. (क. हा. को. नं. ६७२ सन १७९२)

६. ह्या प्रमाणे रक्कम ताब्यांतील मानिलेतही देवविण्याचा हुकूम करू शकतो. त्याच्या हुकुमावर कलम ४१२ प्रमाणे अपील चालत नाही. (क. हा. को. नं. ९०४ सन १८६२)

७. चोरीच्या खटल्यांत ह्याप्रमाणे रक्कम देवविण्याचा ठराव करता येत नाही. कारण त्या गुन्ह्याची चौकशी पंधराव्या नानेप्रमाणे होत नाही. (क. हा. को. ता. २ एप्रिल सन १८६५) गोमंन सेन ह्याच्या कज्यांत. (मुं. हा. को. नं. १४, १८९ म. हा. को. सन १८६४)

८. ह्याप्रमाणे रक्कम घेतली असता पीनलकोडचे कलम १११ प्रमाणे खोटी किर्याद केव्हावरून बीजदारीत काम चालविण्यास हरकत नाही. परंतु जर मानिलेतास असे शेटल की दिलेली रक्कम बस आहे. अधिक शिमेची नफरी नाही तर त्याने कलम १६९ प्रमाणे खटल चालविण्यास मंजुरी देऊ नये. (क. हा. को. नं. १११ सन १८६५)

९. हे कलम ज्या अपराधांस सहा महिन्यांहून ज्यादा शिक्षा सांगितली नाही अशा अपराधांसंबंधी पंधराव्या नानेतील खटल्यास लागू आहे. सहा महिन्यांहून ज्यादा शिक्षेच्या अपराधांस लागू नाही. (प्रो. म. हा. को. ता. ७ नवंबर सन १८६९ ता. १८ फेब्रुवारी सन १८६५)

१०. ज्या अपराधाची किर्याद झाली त्यास सहा महिन्यांहून ज्यादा शिक्षा सांगितली असेल म्हणजे सन् मानिलेताचा ओ अधिकार आहे त्याहून ज्यादा शिक्षा सांगितली असेल तर तसा खटल्यांत नुकसान देणे कायदेक्षीर नाही. (प्रो. म. हा. को. सन १८६४)

१७१. कोणत्याही खटल्यांत ह्या नानेच्या आधारेने शेवटचा हुकूम फिर्दा काढून देण्याची परवा झाला नाही ती पर्यंत कोणत्याही वेळेस, फिर्दा काढून देण्याची परवानगी देण्यास पुरती कारणे आहेत अशी किर्यादीने मानिलेताची जातरी केली असता, त्यास फिर्दा काढून देण्याची परवानगी देण्याचा अजत्यार मानिलेतास आहे. ह्या कलमाच्या आधारेने जी फिर्दा काढून घेतली ती पुनः घेऊ नये.

१. पंधराव्या नानेप्रमाणे ह्या खटल्यांची चौकशी होते, त्यांतील किर्यादी काढून घेतात. व त्यावरून अपघात समजूत करिता येते. तसेच पीनलकोडचे कलम ११४ मधील अपघात लिहिल्याप्रमाणे ज्या अपराधांत अपराध करणाऱ्याच्या ह्वादाक-

१७. लक्ष नाही, व अधिविषयी नुकसान झालेल्या मनुष्यास दिवाणी कोर्टात फिर्याद करित येते, अशा अपराधानंतर अपराध तोड करण्यास हरकत नाही. परंतु अशा अपराधानंतर हरकत अर एकदा फिर्याद झाली तर मग काढून घेता येत नाही. (क. हा. को. नं. १६४/१६६१/१८१ सन १८६५)

२. जुडीशियल कमिशनर पंचाद छाने छम कलमावर स्पष्ट अभिप्राय दिल्या आहे त्याचे तत्पर्य;—

“ नार कर्माच्या गुन्हाची चौकशी पंधराव्या बाबेप्रमाणे होत नाही सजब त्याच कलम १७१ हे लागू होणार नाही. परंतु अशा खटल्यात आरोपितापासून पैसा घेऊन अपराध खटल्याची तोडबोड केल्यास पीनल कोर्टाचे कलम २१४ लागू नसत हरकत येत नाही. एकदा फिर्याद कोर्टात दाखल केली असतांना ती केव्हां काढून घेता येते हे किमिनल प्रोसीजर कोडांत लिहिले आहे. अशी फिर्याद काढून घेण्याची ती योग्य कारण दाखवून कोर्टाची मंजुरी घेऊन काढून घेतली पाहिजे. एकदा कोर्टात फिर्याद दाखल केली म्हणजे फिर्यादीने ती शाबीत करावी, किंवा आपण खोटी फिर्याद केल्याचे स्वार्तात घ्यावे हे बाजबी आहे. नाही ठरी लोक पाहिजे तेव्हा विनायक रण कोर्टात फिर्यादी आपण त्या द्वारे लोकांवर पुष्कळ जुलूम करू शकतील. आरोपित तस सगळ्या किंवा वारंत होण्याचे अमोदर फिर्याद काढून घेण्याची पत्ता कायदा करिली आहे. हा नियम कार चांगला आहे ”

१७२. ह्या बाबेच्या आधाराने ज्या खटल्याची चौकशी झाली अशा कोणा अपराध केस नाही हा ठराव त्याही खटल्यात, ज्या मनुष्यावर फिर्याद झाली असा अपराध झालून होणे. त्याने तो अपराध केला नाही, असा मानिलेतावे ठराव केल्यास, तो ठराव त्याने लिहून ठेविला पाहिजे. ज्या मनुष्यावर फिर्याद झाली त्यावर अपराध दाखल झाल्यास, मानिलेतावे त्यास कायदा प्रमाणे शिक्षा सांगितली पाहिजे.

१. कलमे ४२९/४३०/३८१/३८२ ही पहा.

२. कलम २५५ छावरील नंबर १ ची टीप पहा.

बाब १६.

ताभ्यांतील माजिस्त्रेतापुढे कायद्याचे तपास व चौकशी हाविषयी.

२७३. जिल्ह्याच्या माजिस्त्रेताकडे अगर जिल्ह्याच्या विभागाच्या माजि-
 ताभ्यांतील माजिस्त्रेताकडे ख. खेताकडे अपराध ताभ्याची फिर्याद कोणी साक्षात
 दली पाठविले.

केव्हामुळे अगर पोलीस कामगाराने त्याचा रिपोर्ट
 केव्हामुळे आपल्यापुढे आलेली जैजदारी खटली आपल्या ताभ्यांतील माजि-
 स्त्रेताकडे पाठविण्याचा अखत्यार त्या माजिस्त्रेताला आहे. खटले पाठवा-
 वयाचे ते तपास करावयाकरिता, किंवा त्या अपराधाची चौकशी करण्याचा
 अधिकार त्या ताभ्यांतील माजिस्त्रेतास असला, तर चौकशी करावयाकरिता,
 किंवा सेशन कोर्ताकडे पाठविण्याचा अखत्यार त्या ताभ्यांतील माजिस्त्रेतास
 असल्यास, सेशन कोर्ताकडे पाहिजे तर पाठवावयाकरिता, किंवा न्यायाच्या
 सुप्रीम कोर्ताकडे पाठविण्याचा अखत्यार त्या ताभ्यांतील माजिस्त्रेतास अस-
 ल्यास, त्या सुप्रीम कोर्ताकडे पाहिजे तर पाठवावयाकरिता, पाठवावे
 वरत.

वरतु जे खटले घेण्याचा अधिकार त्या वेळेस चाहू
 असा कोणत्याही कायद्याने ताभ्यांतील माजिस्त्रेतास आहे तसे खटले, कोणा
 ताभ्यांतील माजिस्त्रेताकडे कोणी प्रत्यक्ष फिर्याद केली असता, किंवा, त्या
 विषयी पोलीस कामगाराने केलेला रिपोर्ट घेण्याचा अखत्यार त्या ताभ्यांतील
 माजिस्त्रेतास असल्यास, पोलीस कामगाराने त्याचा रिपोर्ट केला असता,
 घेण्यास ह्या काममावळून त्या माजिस्त्रेतास प्रतिबंध आहे असे समजू नये.

१. ह्या कलमा नरोबर १८० कलम लक्षात असावे.

२. जिल्हा माजिस्त्रेताकडे किंवा ज्या माजिस्त्रेतास परभों फिर्याद घेण्याचा अधिकार
 आहे त्याकडे फिर्याद झाली असता त्यांनी ती आपल्या ताभ्यांतील माजिस्त्रेताकडे एकद-
 म चौकशी करण्यास व निकाल करण्यास पाठवावी; किंवा फिर्यादीची अवानी घेऊन
 समन्स किंवा वारंट करून आपल्या ताभ्यांतील माजिस्त्रेताच्या अधिकारांतील गुन्हा असे-
 ल तर त्याकडे पाठवावी. (क. हा. को. सरक्यु. नं. ६ सन १८६४)

३. कलम ६८ प्रमाणे म्हणजे कोणी फिर्याद केव्हावाचून जी खटली जिल्हा मा-
 जिस्त्रेता किंवा जिल्ह्याच्या विभागाच्या माजिस्त्रेत थालवितो ती आपल्या ताभ्यांतील सवाई-
 जेट माजिस्त्रेताकडे चौकशीम पाठविण्याचा अधिकार जिल्हा माजिस्त्रेतास किंवा जिल्ह्या-
 च्या विभागाच्या माजिस्त्रेतास नाही, तर त्या खटल्याची चौकशी त्यानेच केली पाहिजे.
 (क. हा. को. नं. ९६५ सन १८६५)

४. सबाईनेट माजिस्त्रेट यांनी साधारण आपल्या हरी बाहेरच्या गुण्याचा तपास करून नये, वारंतीही देऊ नये असे मुंबई हायकोर्टाने ठरविले आहे. एच नंबर २१५ ता. ८ मार्च सन १८६४ (मु. हा. को.) एण हायकोर्टाचा ठराव कायदेशीर दिसत नाही. कारण कुलपावर माजिस्त्रेट किंवा सबाईनेट माजिस्त्रेट यांच्या नेमणुका या प्रेसिडेन्सीत होतात. त्या सर्व जिल्ह्याच्या हद्दीत होत असतात, तेव्हा सर्व जिल्ह्याच्या हद्दीत कायद्याप्रमाणे त्याचा अधिकार आहे, असे समजले पाहिजे. रेविन्यू संबंधाने मात्र जिल्ह्यात हरी वांटल्या आहेत, परंतु त्याचा उपयोग ह्या कायद्याप्रमाणे काम करणे वेळेस होणार नाही.

५. आम्हा स. कोर्टाचे असे मत आहे की, सबाईनेट माजिस्त्रेटाकडे खटला चौकशी पाठविल्या तर जर त्याला चौकशी करण्याचा अधिकार असला तरी त्याला चौकशी करताना येणार नाही. (आम्हा. ता. ३१ सन १८६३)

घोळवे नावेचा मुख्य उद्देश असा आहे की, ज्या खटल्यात सबाईनेट माजिस्त्रेटास शिक्षा देण्याचा अधिकार नाही तथा खटल्यात पुरावा द्याल करण्याचाही त्याला अधिकार नाही. जर प्रथम दर्शनी खटला निराधार आहे असे दिसत असेल व चौकशी करण्याजोगा नाही असे दिसत असेल तर ज्या अंमलदारास त्याचा चौकशी करण्याचा अधिकार नाही अशा अंमलदाराकडे पाठवू नये. (क. हा. को. नं. ४० सन १८६३)

६. ज्या खटल्यात काम चालविणे पोप आहे किंवा नाही ह्याचा संशय येईल ते खटले कलम १३५ व हे कलम द्यावरून कुलपावर माजिस्त्रेटास सबाईनेट माजिस्त्रेटाकडे तपासास पाठविण्याचा अधिकार आहे. (रा. अ. ४. १९२)

१७४. ह्या बाबेच्या अन्वये एकादें कौजदारी खटलें ताब्यांतील माजिस्त्रेटाकडे पाठवावयाचें असेल तेव्हां, तें खटलें पोलीस कामगाराच्या रिपोर्टावरून आलें असल्यास, तें पाठविण्याविषयीचा हुकूम त्या रिपोर्टावर लिहिला पाहिजे; आणि ज्या मनुष्याविषयी रिपोर्ट द्याला तो अगर साक्षीदार हे हजीर होण्याविषयी जे हुकूम करावयाचे ते सर्व कोर्टापुढे हजीर होण्याविषयी केले पाहिजेत.

१७५. ह्या बाबेच्या अन्वये ज्या खटल्यांचा तपास अगर चौकशी करणे माजिस्त्रेटाने कसे चालवें ह्या बाबची असेल, त्या खटल्यांचा तपास अगर चौकशी करणे जे नियम आहेत त्या नियमाप्रमाणे चालविले पाहिजेत. या नियमांवरून या खटल्यांत जिल्ह्याच्या माजिस्त्रेटाने कसे चालवें ह्याविषयी जे नियम सांगितले आहेत त्या नियमाप्रमाणे तत्काशील माजिस्त्रेटांनी चालवें. आणि

जटन्यांत केलेले ते समस्त धीरे हुकूम ते सर्व निष्ठाच्या मानिखेताने के-
ल्याप्रमाणे पोलीस कामगारांस व दुसऱ्यांस माननें भग्न आहे.

१७६. कोणा ताब्यांतील मानिखेतापुढें एकाचा जटन्याची चौकशी चाल-
विल्याची अधिकाराच्या बाबती- ही वसता ज्या अपराधाची चौकशी करण्याचा अ-
ल जटन्याविषयी ताब्यांतील अधिकार आपणास नाही किंवा ज्या मनुष्यावर कि-
येतानें कसें वागवें ते. थिकार आपणास नाही किंवा ज्या मनुष्यावर कि-
र्याद घाली त्यास ज्या अपराधाकडून चौकशी होण्याकरितां पाठविण्याचा
अज्ञत्यार आपणास नाही वसा अपराध ज्या मनुष्यावर किर्याद घाली त्यानें
केला असेल असा संशय करण्यास साक्षी पुराव्यावरून आधार आहे असें
मानिखेतास वाटण्यास त्यानें पुढें चौकशी बंद कडून आपण ज्या मानिखे-
ताच्या ताब्यांत आहे त्या मानिखेताकडे तें जटलें पाठविलें पाहिजे. अगर
योग्य अधिकाराच्या ज्या दुसऱ्या मानिखेताकडे तें जटलें पाठविण्याविषयी
निष्ठाच्या मानिखेत हुकूम करील त्या दुसऱ्या मानिखेताकडे तें जटलें पाठ-
विलें पाहिजे.

ज्या मानिखेताकडे तें जटलें आहे त्यानें त्या जटन्याची चौकशी आपण
स्वतः करावी अगर योग्य अधिकाराच्या आपल्या ताब्यांतील कोणा कामगारा-
कडे तें पाठवावें. किंवा ज्या मनुष्यावर किर्याद घाली त्याचा चौकशी होण्या-
करितां पाठविण्याचा अज्ञत्यार त्याला आहे.

तसें जटलें आहे असतां जर सांगितलेला मानिखेत अगर दुसरा कामगार
चाणें किर्यादी व ज्यावर किर्याद घाली तो व साक्षीदार यांस पुरविली कडून
त्याचे जबाब घेतले जाविजेत आणि दुसऱ्या कोणत्याही कोर्तास त्या जटन्याची
चौकशी सर्वांनी व जाल्नाप्रमाणें सर्व प्रकारें त्यानें काम चालविलें पाहिजे.

ज्या मनुष्यावर किर्याद घाली त्याची चौकशी ताब्यांतील मानिखेतापुढें
चालली असतां त्यानें योग्य रीतीनें जो मजकूर सांगितला असेल अगर अ-
राध कडून केला असेल तें त्यानें सोलणें पुराव्यास घेतलें पाहिजे.

१. ह्या कलमाप्रमाणें ह्या प्रेसिडेन्सीत सबाईनेट मानिखेतानें कण्ये पाठवावयाचे ते
विरहित मानिखेत झालेकडेच पाठविले पाहिजेत. (मु. हा. को. ता. ८ मार्च सन
१८६६ चिठ्ठ पाचे कर्जत)

२. ह्या कलमांत "अपल्या बरिष्ठकडे जटल पाठविला पाहिजे" असें लिहिले
आहे तर तो बरिष्ठ संपन्नदार निष्ठाच्या मानिखेत किंवा निष्ठाच्या विभागाचा मानि-
खेत समजला. (क. १७१ परा)

३. जर ह्या कायद्याचे कलम १८ प्रमाणें सबाईनेट मानिखेतास कनिट करण्यात

ज्या अधिकार अतस्त आणि गुन्हा सेवान कोर्त किंवा जिन्हा माजिस्तेत यांनी चौकशी करण्याजोगा असल्या तर सन् माजिस्तेताने आपण तपास करून कमिट न करितां माजिस्तेताकडे पाठवून द्यावा. कारण तपास करून कमिट करणे हें कायदेशीर आहे परंतु असे केव्हांने सेवान कोर्ताचा वेळ चुकट जातो. (क. हा. को. व्हा. २ पी. नं. १९)

४. कलम २०६ प्रमाणे सन्वर्द्धित माजिस्तेताने आपल्यास अधिकार नाही म्हणून पाठविलेला खटला त्या सन्वर्द्धित माजिस्तेतापुढे झालेले प्रेसिडिंग न्याय्य पाठवून करितां माजिस्तेताने सोडून दे. त्याने स्वतः चौकशी करून कायद्याप्रमाणे पुरावा होत नसेल तर आरोपितास सोडून द्यावे. (म. हा. को. वि. ४. १९६)

२७७. आपल्या अधिकारांतल्या एकाद्या कटग्याची चौकशी ताब्यांतील ताब्यांतील माजिस्तेताने शिक्षा माजिस्तेताने केली असून ज्या मनुष्यावर फिर्याद न सांगतां झटले माजिस्तेताकडे देण्या पाठवावे. याची त्याजवर अपराध शाब्द ब्राम्याचा उराव याचा असतां, जी शिक्षा देण्याचा अधिकार आपणास आहे तीहून मोठी शिक्षा त्या मनुष्यास शाब्द ब्राम्या अपराधाकडून दिली पाहिजे, असे त्या माजिस्तेतास वाटले, तर आपण केलेला उराव मिळून ठेवून ज्या माजिस्तेताच्या ताब्यास आपण आहे त्याजकडे तें झटले पाठवावे; आणि मग जी शिक्षा अगर तो हुकूम त्या माजिस्तेतास कायद्याप्रमाणे असून योग्य वाटेल ती शिक्षा अगर तो ब्राम्या कटग्यास माजिस्तेताने हुकूम त्या कटग्यांत त्याने दिला पाहिजे. माजिस्तेताने याचा कोर्त. याचे माजिस्तेताकडे तसे एकादें झटले आले असतां फिर्यादीला व त्या मनुष्यावर फिर्याद घाली त्याला पुराविसी करून जबाब देण्याचा आणि त्या कटग्यांत ज्या साक्षीदाराने साक्ष दिली असेल त्यास परत बोलावून त्याची बबानी देण्याचाही अधिकार त्याला आहे.

१. हा कलमाप्रमाणे आपल्याकडे आलेला कज्या दिखित माजिस्तेताने आपल्या समोर चालण्याप्रमाणे समजावा. दिखित माजिस्तेत जो उराव करील त्याजवरील अपील सेवान कोर्तात चालेल. (यु. हा. को. ता. २७ एप्रिल सन १८९४ विम्य याच्या कज्यांत. व पत्र नं. १९१७ ता. ६ सप्टेंबर सन १८९४)

२. हा कलमाप्रमाणे दिखित माजिस्तेताने नें काम करावयाचे तें सर्व आरोपितासय करारें व त्याचा विवेचन असेल तो हेकूम घ्यावा. (क. हा. को. व्हा. ७ १. ५६ ता. ६ मार्च सन १८९१)

३. ताब्यांतील माजिस्तेताकडून हा कलमाप्रमाणे कज्या आपल्याकडे आला असे तो कज्या मुद्दे सेवान कोर्तास कमिट करण्यास दिखित माजिस्तेतास अधिकार नाही.

त्याचा निकाल दिखिल्ल्या मजिस्ट्रेटानेंच केला पाहिजे. (क. हा. को. म्हा. १०
४. ५०)

४. ह्या कलमाप्रमाणें सबाईनेट मजिस्ट्रेटानें गुन्हा शाबीद ठरवून पाठविल्ल्या असतां
परित मजिस्ट्रेटास गुन्हा शाबीद नाही असें दिसल्यास आरोपितास सोडून द्यावा.
(अडिडिशियल कमिशनर पंजाब सन १८९३)

५. ह्या कायद्याच्या २७७ व्या कलमाप्रमाणें आलेल्या खटल्यांत जिन्हा मजिस्ट्रेटास
कटक्यांची शिक्षा देण्याचा अधिकार नाही. कारण (जास्ती कडक शिक्षा पाहिजे)
ह्याचा अर्थ त्याच प्रकारची अधिक शिक्षा असा समजावा; आणि ज्या शिक्षेविषयी निश्च-
यानें ती अधिक कडक आहे किना नाही हे संभतां येत नाही अशा प्रकारची निराळी
शिक्षा असा समजू नये. (क. हा. को. म्हा. ८ की. व. नं. १५) मद्रास इजाजत
याच्या ढळट बहिषाट सुद्धा आहे.

६. जिन्हा मजिस्ट्रेटानें आपल्या ताब्यांतील सबाईनेट मजिस्ट्रेटास असा हुकूम
केला कीं तुमच्या अधिकारांतील खटलीं आहेत तरी त्यास तुम्हास शिक्षा देण्याचा अधि-
कार आहे त्यापेक्षा व्याप्ती कडक शिक्षा पाहिजे म्हणजे ती खटलीं तुम्हां चौकशी न
करतां ज्यास व्याप्ती शिक्षा देण्याचा अधिकार असेल त्याकडे पाठवावी. मुंबई हायको-
र्टानें असा ठराव केला कीं, हा हुकूम कायदेशीर नाही. (मु. हा. को. म्हा. २ व
२९ कीन केसेस)

७. एका सबाईनेट मजिस्ट्रेटानें या कलमाप्रमाणें कज्या त्या मजिस्ट्रेटातील कु. पा.
मजिस्ट्रेटाकडे पाठविल्यावर कु. पा. मजिस्ट्रेट यानें शिक्षा दिली. कोर्टानें या का-
ग्यांतील शिक्षा रद्द करून ठराव केला कीं, या कलमाप्रमाणें सर्व खटले दि. मजिस्ट्रेट
यानकडे पाठविले पाहिजेत. (मु. हा. को. म्हा. ४ की. व. १. ८ गणनाक विन रंगनचक
याचे कज्यांत.)

२७८. मागील कलम २७७ ह्यांत लिहिल्याप्रमाणें एखाद्या खटल्यांची
अपराध फिरोद घाली त्यावर चौकशी ताब्यांतील मजिस्ट्रेटापुढें घाली असतां
ज्या खटल्यांची चौकशी करण्याचा अधिकार सेवान
कोर्ताला आहे तशा खटल्यांविषयी पूर्वी करावयाचा
तो तपास तो करण्याचा अधिकार आणि सेवान
कोर्तापुढें चौकशी होण्याकरितां पाठविण्याचा अधि-
कार त्या ताब्यांतील मजिस्ट्रेटास असला, तर ज्या मनुष्यावर फिरोद घाली
त्यावर अपराध शाबूत झाल्याचा ठराव घे करितां त्याला सेवान कोर्तापुढें
चौकशी होण्याकरितां पाठविण्यास त्या कलमावरून त्या ताब्यांतील मजिस्ट्रे-

तशा घटव्यांचे चालवण्याची तास कांहीं प्रतिबंध आहे असे समजू नये. ज्या म-
रीत.

नुष्यावर फिर्याद झाली त्याला सेशन कोर्टापुरते
चौकशी होण्याकरिता पाठविले पाहिजे, असे ताब्यांतील माजिस्त्राचे मत
असले, तर ज्या घटव्यांची चौकशी करण्याचा अधिकार सेशन कोर्टाला
आहे त्या घटव्यांविषयी पूर्वी करावयाचा जो तपास तो चालविण्याबद्दल जी
द्या आस्ताची १२ ची बाब आहे त्या बाबे अन्वये त्याने काम चालविले पाहिजे.

१. ज्या ताब्यांतील माजिस्त्रास सदर कथित करण्याचा अधिकार आहे त्या मा-
जिस्त्राचे कथित केलेल्या सदर मित्रा माजिस्त्रास रद्द करू शकत नाही. जो पनुष्य
एकदा कथित झाल्या त्याची पुढचा कायदा लिहिलेल्या रीतीनेच झाली पाहिजे. (म.
स. को. सन १८९७)

बाब १७.

ज्या जागेत पूर्वी करावयाचे तपास आणि चौकशी होतात
ती जागा उघड कोर्ट आहे याविषयी.

१७९. एखाद्या फिर्यादीची चौकशी करण्याकरिता किंवा ज्या घटव्याची
ज्या जागेत तपास होतो ती चौकशी सेशन कोर्टाने अगर न्यायाच्या सुप्रीम
जागा उघड कोर्ट आहे.

कोर्टाने अगर एखाद्या वरिष्ठ कोर्टाने करावयाची
त्याविषयी पूर्वी करावयाचा कोणताही तपास करण्याकरिता, ज्या जागेत
माजिस्त्राचे कोर्ट मरते ती जागा उघड आणि सार्वजनिक कोर्ट आहे, असे
जानिले पाहिजे, व त्यात समावेश सोयीसार होईल तेथेच साधारणपणे सर्व
जोकांस जाण्याची सोकलीक आहे. परंतु तशा कोर्टास योग्य घाटव्यास,
ज्या घटव्याची चौकशी सेशन कोर्टाने अगर सुप्रीम कोर्टाने करावयाची
तशा एकाद्या विशेष घटव्याचा तपास चालला असता, कोर्टाच्या अनुमता-
भाषून अगर परवानगीभाषून त्या कोर्टात अगर त्या घरात कोणी येऊ नये
अगर अहं नये अगर दाहू मये असत हुकूम करण्याचा अधिकार त्या कोर्टास
आहे.

१. आंगगादीच्या अपघाताची चौकशी माजिस्त्राचे ज्या ठिकाणी अपघात झाला
अथवा तेथून जखमेचे स्टेशन अथवा तेथे करावी. (बंगाल सरकार नं. ५१५६ ता.
४ मार्च सन १८९५)

बाब १८.

लोकांचा स्वस्थपणा राखण्याबद्दलचा मुचलका व जागीन
जाविषयी.

१८०. गद्दी केज्याची अगर आतामापी केज्याची अगर दुसऱ्या रीतीने
अपराध शाबीत झाल्या असता लोकांचा स्वस्थपणा मोडल्याची अगर तशा कृत्यास
लोकांचा स्वस्थपणा राखण्याविषयी सत्य केज्याची अगर तसे करण्याच्या उघड आवा-
जाने हत्यारबंद मनुष्ये अमविष्याची अगर दुसरे किंवा कायद्याचे उपाय केज्याची
फिर्याद कोणा मनुष्यावर झाली असून एकाद्या सेसन कोर्तापुढे किंवा जिज्या-
च्या माजिस्त्रेतापुढे अगर जिज्याच्या विभागाच्या माजिस्त्रेतापुढे अगर माजि-
स्त्रेताचा अधिकार चालविणाऱ्या दुसऱ्या कोणा कामगारापुढे तो अपराध
त्याजवर शाबीद झाला,

आणि ज्या कोर्ताने अगर ज्या माजिस्त्रेताने अगर ज्या दुसऱ्या कामगाराने
त्या मनुष्यावर अपराध शाबीत झाल्याचा ठराव केला असेल किंवा जर सांगि-
तलेल्या ज्या कोर्ताने अगर ज्या माजिस्त्रेताने अगर ज्या दुसऱ्या कामगाराने त्या
घटनेच्या शेवटची शिक्षा सांगितली असेल अगर शेवटचा हुकूम केला असेल
त्याला घाटेल की, ज्या मनुष्यावर अपराध शाबीत झाला त्याजपासून लोकां-
चा स्वस्थपणा राखण्याविषयी मातमुचलका घेणे बाजवी व मत्कर बाहेर तर,

त्या मनुष्यावर अपराध शाबीत झाल्याचा ठराव करण्याच्या किंवा जर सांगि-
तलेली शेवटची शिक्षा सांगितल्या अगर जर सांगितलेला शेवटचा हुकूम
करण्याच्या, जर सांगितलेल्या कोर्ताला अगर माजिस्त्रेताला अगर दुसऱ्या काम-
गाराला तें करून घी सुद्धा नेमावयास योग्य वाटेल त्या मुदती पर्यंत लोकां-
चा स्वस्थपणा राखण्याविषयी त्या मनुष्याची लावकी व घटनेच्या स्वतःच
पाहून एकाम ठरवून त्या एकमेका मुचलका देण्याविषयी त्या मनुष्यास हुकूम
करण्याचा अधिकार आहे. मुचलकांसाठी सुद्धा रकमा माजिस्त्रेताने ती
शिक्षा सांगितली असेल अगर हुकूम सांगितला असेल तर एक वर्षाहून अधि-
क नसावी आणि सेसन कोर्ताने ती शिक्षा सांगितली असेल अगर हुकूम
सांगितला असेल तर तीन वर्षाहून अधिक नसावी.

ज्या मनुष्यावर फिर्याद झाली त्यास कैदेची शिक्षा सांगितली असतां ज्या
मुदतीचा मुचलका देण्याविषयी त्यास सांगितले असेल ती सुद्धा तो त्या कै-
देनेन सुटेल तेव्हापासून चालू होईल.

या कलमांत सांगितलेला अपराध केल्याची किर्याद झालेले मनुष्यावर तो अपराध ठरविणारे कामगारा- अपराध मानिलेलाचा अधिकार चालविणारा नव्हे तो माजिलेलाच अधिकार नसेल अशा कामगाराने ठरविला असता या मनुष्यापासून लोकांचा स्वस्थपणा राखण्याविषयी जातमुचलका ध्यावा हें वास्तवी व जरूर आहे असे त्यास घाटले तर निलयाचे मानिलेलाच्या अगर मानिलेलाचा अधिकार चालविणाऱ्या ज्या दुसऱ्या कामगाराच्या ताब्यांत आपण आहे त्या त्या खटल्याचा रिपोर्ट त्याने केला पाहिजे; अग ज्याला रिपोर्ट झाला त्याने आपल्यापुढे तो अपराध शाबीत झाल्याप्रमाणे त्या खटल्याविषयी जें काय करावयाचें तें केले पाहिजे.

१. ह्या कलमाप्रमाणे केलेल्या ठरावावर सेशन कोर्टांत अपील चालत नाही. (मु. हा. रि. नं. ३ क्रो. को. ५. १)

२. चोरी केल्यानंतर गुन्हा कोणावर झालेला आहे हसक्याच कारणावरून ह्या कलमाप्रमाणे क्रि.म. कलम २५९ प्रमाणे जात मुचलका कैदीपासून मागण्याचा अधिकार नाही. (फ. हा. को. नं. ७ प्र. ५७ ता. ४ माहे एप्रिल सन १८९१)

३. पंजाबचे जुडिशियल कमिशनर व त्यास सदर कोर्ट घांती असा ठराव केल्या आहे की ही बाब राणी सरकारची प्रजा म्हणविणारे युरोपियनांस लागू आहे. परंतु क. २८० हें त्या लोकांस लागू आहे किंवा नाहीं याविषयी संशय आहे. कारण तिसऱ्या आर्जाच्या ५३ व्या वर्षातील कायद्याचा चासूर १९० कलम १५५ अन्वये सन १८५३ चा अन्वये ७ प्रमाणे जरी राणी सरकारची प्रजा म्हणविणारे युरोपियनास मानिलेले व नॉटिस ऑफ् धि पीस याने आंगावर आपल्यावरल शिक्षा द्यावी असे सांगितले आहे. यास्तव मानिलेताने कलम २८० प्रमाणे आस्ती काम चालविण्यास कांही हरकत दिसत नाहीं तरी त्यावरल कांही विशेष तजवीज नसण्यामुळे आणि क. २८९ ह्यांत दंगा वगैरे न करण्याविषयी राणी सरकारची प्रजा म्हणविणाऱ्या युरोपियनापासून जामीन घेण्याची तजवीज सांगितली आहे त्यावरून ह्या लोकांस क. २८० लागू नये असा कायदे करणाराचा उद्देश असावा असे दिसते. (मि. ड. १२८)

४. ह्या कलमांत व क. २८९ ह्यांत सांगितलेल्या प्रकारांत भेद हा आहे की क. २८० प्रमाणे मुचलका घेजे झाले तर ज्या फौजदारी खटल्यांत आरोपितास शिक्षा झाली त्या खटल्यांत जी चौकशी झाली तेकड्यावरूनच घेता येतो. परंतु क. २८९ प्रमाणे प्रकट चौकशी करणे जरूर आहे. (मि. ड. १३९)

५. कलम २८० प्रमाणे मानिलेलास दुर्दगांतून शिक्षा भोगून सुटलेला मनुष्याचा

सून एक वर्ष पर्वत दंगा सगळे कोणते वार्षिक मसाले घेण्याचा अधिकार आहे.
(क. हा. को. न्या. १ पृ. ७१)

२८१. ज्या मनुष्यावर तसा अकराव्या काला आहे त्यापासून लोकां-
लोकांचा स्वस्थपणा राखण्या- चा स्वस्थपणा राखण्याविषयी वातमुचलका घेऊन
विषयी जामीन.

त्याशिवाय जामीन घेणे जरूर आहे असे कोणत्याही
कटल्यांत घटले असता, मागील कलम २८० ह्याच्या आधारेने दंडाचा मुच-
लका देण्याविषयी हुकूम करण्याचा अधिकार मागे सांगितलेल्या ज्या कोर्ता-
ला अगर ज्या माजिस्त्रेताला अगर ज्या हुसऱ्या कामगाराला आहे त्याला त्या
मनुष्यापासून जातमुचलका घेऊन, त्याशिवाय जामीन दे असा हुकूम करणा-
चा, आणि त्या जामिनाने अगर जामिनांनी जो जामीनकदवा द्यावयाचा
अगर जे जामिनकदवे द्यावयाचे त्यातील दंडाची रक्कम ठरविण्याचा, आणि
त्या मनुष्याने जामीन न दिल्यास त्यास केदेत ठेवण्याचा अधिकार आहे.
तो केदेची मुदत, मित्र्याच्या माजिस्त्रेताने अगर माजिस्त्रेताचा अधिकार
चालविणाऱ्या हुसऱ्या कामगाराने तो हुकूम केला असला तर, एक वर्षाहून
अधिक नसावी; आणि सदर कोर्ताने किंवा सेशन कोर्ताने तो हुकूम केला
असला, तर तीन वर्षाहून अधिक नसावी.

१. जामीन फतवे व मुचलके अमलांत आणण्याविषयी नियम समखेच आहेत.
(कलमे २९१, २९४ पहा.)

२. माजिस्त्रेताने एकास पीनलकोडचे कलम १५५ प्रमाणे गुन्हा घातीत करून
दिला दिली ती अपिलत सेशन जजाने रद्द केली. माजिस्त्रेताने आरेपितापासून मु-
चलका घेण्याचा हुकूम केला होता तो सेशन जज्याच्या ठरावानंतर गैर कायदा झाला
असे हायकोर्ताने ठरविले. (क. हा. को. न्या. १ पृ. ११)

३. कलकत्ता हायकोर्ताने असे ठरविले आहे की जामिनारेंकडी पैसा घेता येते.
(क. हा. को. न्या. ७ पृ. १०)

२८२. कोणी मनुष्य तो राजी सार्वेदांची प्रजा आणविणारा दुरोविषय
लोकांचा स्वस्थपणा राखण्या- असतो अगर दुसरा असतो, लोकांचा स्वस्थपणा बहुत
विषयी आपण मुचलका का घेऊ न- करून मोडील, किंवा जेणे करून लोकांचा स्वस्थ-
ने ह्याने कारण राखण्याकरिता पणा बहुत करून मोडील असे काही कृत्य करील,
लोकांचा समस्त.

जमीन खरी मनावयाजोगी वातमी किन्नाच्या माजिस्त्रेताला अगर माजिस्त्रे-
ताचा अधिकार चालविणाऱ्या हुसऱ्या कामगाराला जामीन असता, जामिना-
मुदत अगर जामीनार्थचून, त्या माजिस्त्रेतास योग्य घटेल तसे, लोकांचा स्व-